

155. 2232

W 422 7

9.3

การศึกษาลักษณะพฤติกรรมความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรม
การเคลื่อนไหวและจังหวะตามแกนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคป

S 22220

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย

มีนาคม 2542

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การศึกษาลักษณะพฤติกรรมความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรม
การเคลื่อนไหวและจังหวะตามแกนแห่งการเรียนรู้ของ ไฮ/สโคป

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย

มีนาคม 2542

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน มีจุดมุ่งหมายเพื่อทำความเข้าใจและอธิบายการใช้ปัจจัยตามแกนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคปในการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะที่มีผลต่อความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้มาโดย วิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยการจับฉลาก เป็นนักเรียนชาย - หญิง อายุ 4 - 5 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2541 ของโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานครแห่งหนึ่ง จำนวน 10 คน โดยกลุ่มตัวอย่างได้รับการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ ระยะเวลาในการวิจัย 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 วัน ๆ ละ 1 ครั้ง ๆ ละ 30 นาที

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสังเกตการปฏิบัติการสอน แบบประเมินความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัจจัยตามแกนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคป 5 ประการ คือ วัสดุ การกระทำ การเลือก การใช้ภาษาของเด็ก และการสนับสนุนของผู้ใหญ่ ผู้วิจัยมีการใช้ในปริมาณที่แตกต่างกันโดยในระยะที่ 1 ผู้วิจัยใช้การสนับสนุนของผู้ใหญ่มากที่สุด เพื่อให้เด็กเกิดความไว้วางใจ ระยะที่ 2 ผู้วิจัยยังคงใช้การสนับสนุนมากที่สุด เพื่อกระตุ้นให้เด็กคิด ระยะที่ 3 ผู้วิจัยใช้ปัจจัยคือการเลือก การใช้ภาษาของเด็ก การกระทำ และวัสดุเท่า ๆ กัน เพื่อให้เด็กสามารถเลือกและตัดสินใจด้วยตนเอง

2. เด็กมีการพัฒนาพฤติกรรมความเชื่อมั่นในตนเอง ตามระยะเวลา โดยในระยะที่ 1 เด็กไม่กล้าคิดทำทางด้วยตนเอง และแสดงออกด้วยท่าทางมากกว่าวาจา ระยะที่ 2 เด็กเริ่มคิดทำทางด้วยตนเอง สนทนาด้วยข้อความที่ยาวขึ้น ระยะที่ 3 เด็กแสดงออกด้วยท่าทางที่หลากหลายสนทนาด้วยข้อความที่ยาว กล้าที่จะอาสาสมัครเป็นผู้นำ ทำกิจกรรมเป็นคู่และกลุ่มได้อย่างมั่นใจ

3. บทบาทของผู้วิจัยที่มีหน้าที่เป็นครูในการจัดกิจกรรม โดยในระยะที่ 1 ผู้วิจัยมีบทบาทมากที่สุด ด้วยการเป็นผู้นำทางความคิด ระยะที่ 2 ผู้วิจัยมีบทบาทกระตุ้นให้เด็กใช้ความคิดในการเลือกและตัดสินใจ ระยะที่ 3 ผู้วิจัยลดบทบาทลง เพราะเด็กสามารถเลือกวัสดุแสดงออกด้วยท่าทาง และวาจาได้อย่างมั่นใจ

ในการอภิปรายผู้วิจัยได้นำเสนอความสัมพันธ์ระหว่างสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นจริง และ
ข้อสนับสนุนเชิงทฤษฎีทั้ง 3 ประเด็น คือ พฤติกรรมความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่มี
ระยะเวลาสัมพันธ์กับปริมาณการใช้ปัจจัยตามแกนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคป การศึกษา และ
กระบวนการเรียนรู้ของผู้วิจัยในการใช้แกนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคป เพื่อพัฒนาการสอน

A STUDY OF PRESCHOOL CHILDREN'S SELF CONFIDENCE BEHAVIOR EXPERIENCED
HIGH/SCOPE ACTIVE LEARNING IN RHYTHMIC MOVEMENT ACTIVITIES

Presented in partial fulfillment of the requirements for the
Master of Education degree in Early Childhood Education
at Srinakharinwirot University

March 1999

This study, an action research in the classroom sought to understand and explain results of High/Scope active learning in movement and rhythmic activity affecting self-confidence of preschool children.

The samples, derived from Simple Random Sampling were 10 students, 4 - 5 years old studying in the second year of Kindergarten during the first semester of the 1998 academic year in a school under the jurisdiction of the Department of Education, Bangkok Metropolitan. The students participated in a 30 minute activity for 8 weeks, 5 days a week.

Teaching Observation Form, Self-confidence Screening Form were the instruments used in this study.

The results were as follows:

1. The five factors : materials, manipulation, choices, language from children and adult support were utilized with different frequencies. During the first period, adult support was used the most for trust in the teacher. During the second period, the researcher still used adult support the most to encourage children's thinking. During the third period, the four factors : choices, language from children, manipulation and materials were almost equally used to encourage the children to make choices and decisions by themselves

2. The children developed more self-confidence in three periods consecutively. In the first period, the children did not seem to express acting and verbal confidence. During the second period, the children began to think of their own actions while gaining more verbal interaction. During the third period, they

คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปฏิญานีพจนฉบับนี้แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
วิชาเอกการศึกษาระดับมัธยม ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการควบคุม

.....ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร.ภรณ์ สุวรรตนะ)
.....กรรมการ
(อาจารย์สุภาพร ณะชำนนท์)

คณะกรรมการสอบ

.....ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร.ภรณ์ สุวรรตนะ)
.....กรรมการ
(อาจารย์สุภาพร ณะชำนนท์)
.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(ดร.สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์)
.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(ดร.พัชรีย์ ผลโยธิน)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปฏิญานีพจนฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาระดับมัธยม ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร.เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์)

วันที่ 12 เดือน มีนาคม พ.ศ. 2542

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี เพราะได้รับความอนุเคราะห์จากรองศาสตราจารย์ ดร.ภรณี ศุภรัตน์ อาจารย์สุภาพร ธนะชานันท์ ที่ทำให้ผู้วิจัยได้รับความรู้ ความคิด และแนวทางในการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณา และกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์วราภรณ์ รักวิจัย อาจารย์อารี เกษมรัตติ อาจารย์กาญจนา สุวรรณธาร ที่กรุณาตรวจแก้ไขเครื่องมือ และให้คำแนะนำอย่างดียิ่งในการวิจัยครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ดร.วรรณาท รักสกุลไทย ดร.พัชรี ผลโยธิน ที่กรุณาตรวจโครงสร้างการจัดกิจกรรม และให้ความกรุณาไปให้คำแนะนำแก่ผู้วิจัย ณ โรงเรียนที่ดำเนินการวิจัย

ขอกราบขอบพระคุณผู้บริหาร คณะครู และเด็กนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนสาธิต (นามสมมุติ) ที่ได้กรุณาให้ความร่วมมือ และอำนวยความสะดวกในการวิจัยครั้งนี้ อย่างดียิ่ง

ผู้วิจัยขอระลึกถึงพระคุณคณาจารย์แผนกการศึกษาปฐมวัยทุกท่านที่ได้กรุณาอบรมสั่งสอนให้ความรู้ และให้ความเอื้ออาทรเสมอมา

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์จินตนา ธรรมวานิช คุณพ่อสุนทร คงรุ่งเรือง คุณแม่สุวณี คงรุ่งเรือง คุณอาตระกูลคงรุ่งเรือง คุณนันทนา วรรณสถิตย์ ที่มอบทุนสำหรับการทำวิจัยครั้งนี้ คุณสมจิตต์ สุวรรณวงศ์ คุณพิศเพลิน ภิรมย์ไกรภักดิ์ เพื่อน ๆ การศึกษาปฐมวัย รุ่นที่ 13 พี่และน้องนิสิตปริญญาโท วิชาเอกการศึกษาปฐมวัยทุกท่าน และขอขอบพระคุณผู้มีพระคุณอีกหลายท่านที่ได้กล่าวนามไว้ในที่นี้ ซึ่งกรุณาให้ความช่วยเหลือสนับสนุน เป็นกำลังใจด้วยดีตลอดมา

คุณค่า และประโยชน์ของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณของบิดามารดา ที่ได้อบรมเลี้ยงดู พระคุณของคุณอา คุณน้า ที่ได้ให้ทุนการศึกษา และพระคุณคณาจารย์ทุกท่านทั้งในอดีต และปัจจุบันที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้แก่ผู้วิจัย

พิมพ์ิกา คงรุ่งเรือง

สารบัญ

บทที่

หน้า

1	บทนำ	1
	ภูมิหลัง	1
	จุดมุ่งหมายของการวิจัย	4
	ความสำคัญของการวิจัย	4
	ขอบเขตของการวิจัย	4
	นิยามศัพท์เฉพาะ	5
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อมั่นในตนเอง	8
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแกนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคป	19
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวและจังหวะ	28
3	วิธีดำเนินการวิจัย	46
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	46
	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	46
	การสร้างเครื่องมือ	47
	วิธีดำเนินการวิจัย	49
	การวิเคราะห์ข้อมูล	51
	สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์เครื่องมือ	53
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	54
	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	55

5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	83
จุดมุ่งหมายของการวิจัย	83
ขอบเขตของการวิจัย	83
วิธีดำเนินการวิจัย	84
การวิเคราะห์ข้อมูล	84
สรุปผลการวิจัย	85
อภิปรายผล	85
ข้อสังเกตที่ได้จากการวิจัย	102
ข้อเสนอแนะทั่วไป	103
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป	104
บรรณานุกรม	105
ภาคผนวก	112
ประวัติย่อของผู้วิจัย	126

บัญชีตาราง

ตาราง

หน้า

1	แสดงผลการวิเคราะห์ปริมาณการใช้ปัจจัยตามแผนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคป ระยะที่ 1 ถึงระยะที่ 3	55
2	แสดงผลการวิเคราะห์พฤติกรรมความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กที่ได้รับ การจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะตามแผนแห่งการเรียนรู้ ของไฮ/สโคป ระยะที่ 1	56
3	แสดงผลการวิเคราะห์พฤติกรรมความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กที่ได้รับ การจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะตามแผนแห่งการเรียนรู้ ของไฮ/สโคป ระยะที่ 2	60
4	แสดงผลการวิเคราะห์พฤติกรรมความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กที่ได้รับ การจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะตามแผนแห่งการเรียนรู้ ของไฮ/สโคป ระยะที่ 3	63
5	แสดงผลการวิเคราะห์พฤติกรรมของเด็กที่เป็นกรณีศึกษา ระยะที่ 1	68
6	แสดงผลการวิเคราะห์พฤติกรรมของเด็กที่เป็นกรณีศึกษา ระยะที่ 2	70
7	แสดงผลการวิเคราะห์พฤติกรรมของเด็กที่เป็นกรณีศึกษา ระยะที่ 3	72
8	แสดงการสะท้อนเหตุผลของปริมาณการใช้ปัจจัย ระยะที่ 1	75
9	แสดงการสะท้อนเหตุผลของปริมาณการใช้ปัจจัย ระยะที่ 2	77
10	แสดงการสะท้อนเหตุผลของปริมาณการใช้ปัจจัย ระยะที่ 3	80

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ

หน้า

1	กรอบความคิดของการวิจัย	45
2	กรอบแสดงลักษณะโครงสร้างของการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน	49
3	วิธีดำเนินการวิจัย	52

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ปัจจุบันประเทศไทยอยู่ในระหว่างการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระยะที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) ในแผนได้กล่าวไว้ว่าการพัฒนาที่ทำหายการอยู่รอดของระบบเศรษฐกิจและความมั่นคงของสังคมไทย คือการพัฒนาศักยภาพคน โดยในสิ่งที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาได้ระบุแนวทางไว้ คือมุ่งให้คนไทยทุกคนมีโอกาสและเสมอภาคที่จะได้รับการพัฒนาให้เป็นไปตามศักยภาพอย่างเต็มที่ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญาและความสามารถเพื่อเป็นคนที่มีสุขภาพดี มีคุณภาพ มีความสุขและมีคุณค่า รู้จักตนเอง และรู้เท่าทันโลกสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณค่าตลอดทุกช่วงวัยของชีวิต (คณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2540 : ก - 11) โดยเฉพาะปฐมวัยเป็นวัยเริ่มต้นของการพัฒนาการทุกด้านในชีวิตมนุษย์ ซึ่งนักจิตวิทยาและนักการศึกษาต่างเห็นความสอดคล้องกันว่า เด็กในช่วงอายุ 6 ปีแรกเป็นระยะที่สำคัญที่สุดในการวางรากฐานคุณภาพชีวิตที่จะพัฒนาเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. 2537 : 157) ดังนั้น การส่งเสริมพัฒนาการและบุคลิกภาพด้วยวิธีการที่เหมาะสมจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง

2 + (ความเชื่อมั่นในตนเองเป็นคุณลักษณะที่เด็กควรได้รับการส่งเสริมเพราะเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาบุคลิกภาพที่จะส่งผลให้เด็กมีความเป็นตัวของตัวเอง กล้าคิด กล้าแสดงออก สามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม มีความภาคภูมิใจ และแก้ปัญหาด้วยความรู้สึกที่มั่นคง สุขภาพจิตดี มีความสุขในการดำรงชีวิต (กรมวิชาการ. 2537 : 1) มาสโลว์กล่าวว่า ความเชื่อมั่นในตนเองนั้นสามารถปลูกฝังให้เกิดขึ้นได้เพราะคนทุกคนในสังคมมีความปรารถนาที่จะได้รับความสำเร็จ มีความภาคภูมิใจในตนเอง ต้องการให้คนอื่นยอมรับนับถือในความสำเร็จของตนด้วย ถ้าความต้องการนี้ได้รับการตอบสนองอย่างเพียงพอจะทำให้บุคคลนั้นมีความเชื่อมั่นในตนเอง (Maslow. 1954 : 411) โดยเฉพาะวัยเด็กเป็นวัยที่กำลังเรียนรู้สิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว ถ้าเด็กอยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีความสุขก็จะทำให้เด็กมองโลกในแง่ดี มีความเชื่อมั่นในตนเอง และเกิดความไว้วางใจผู้อื่น (Brikson. 1975 : 220 - 222) และความเชื่อมั่นในตนเองนั้นมิได้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แต่เกิดจากการเรียนรู้ที่เนื่องมาจาก

การมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้างจึงเป็นสิ่งที่ควรปลูกฝังและส่งเสริมแก่เด็กให้พัฒนาอยู่เสมอ (พรณี ช.เจนจิต. 2528 : 68 - 69) แต่จากรายงานของกรมวิชาการ (2537 : 1) พบว่า เด็กไทยส่วนมากขาดความเชื่อมั่นในตนเองเพราะวัฒนธรรมการอบรมเลี้ยงดูและบรรยากาศของการเรียนรู้ที่ครูมีบทบาทมากที่สุด โดยครูเป็นผู้กำหนดและบังคับให้เด็กทำตาม ซึ่งสภาพการเรียนการสอนลักษณะนี้ก่อให้เกิดทัศนคติที่ยอมรับสิ่งต่าง ๆ น้อยมาก (กรมวิชาการ. 2534 : 27) การจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับเด็ก ครูควรเป็นแบบอย่างที่ดี และสนับสนุนพฤติกรรมที่ดีของเด็ก กิจกรรมที่จัดควรเปิดกว้างให้เด็กทำกิจกรรมอย่างมีความสุข สนุกสนาน (อรพิน พงวนศิริ. 2534 : 248 - 250)

✕การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยนั้นมีมากมายหลายวิธี และการจัดกิจกรรมตามแนวของไฮ/สโคป (High/Scope) ก็เป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองให้กับเด็กโดยใช้แกนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคป (Active Learning) ซึ่งประกอบด้วย วัสดุ (Materials) การกระทำ (Manipulation) การเลือก (Choices) การใช้ภาษาของเด็ก (Language from Children) และการสนับสนุนของผู้ใหญ่ (Adult Support) โดยมีหลักการพื้นฐาน คือ ผู้ใหญ่ให้การสนับสนุนความคิดของเด็ก กระตุ้นการใช้เหตุผล การแก้ปัญหาและการสร้างสรรค์ของเด็ก ด้วยการจัดสิ่งแวดล้อมให้เด็กได้ลงมือกระทำสัมผัส กับวัสดุที่หลากหลายน่าสนใจเหมาะสมกับวัยและพัฒนาการ โดยให้เด็กได้เลือกตามจุดประสงค์ของตนและเปิดโอกาสให้เด็กใช้ภาษาในการสื่อสาร อันจะส่งผลให้เด็กเกิดการเรียนรู้ (Hohmann and Weikart. 1995 : 38) สอดคล้องกับงานวิจัยของ เคอร์รี และจอห์นสัน (Curry and Johnson) ที่กล่าวว่า การที่ผู้ใหญ่แสดงความรัก ความมั่นคง ให้โอกาสเด็กได้ลงมือกระทำ แก้ปัญหา และตัดสินใจด้วยตนเองทำให้เด็กประสบความสำเร็จในสิ่งที่ทำ ประสบการณ์ต่าง ๆ เหล่านี้จะมีอิทธิพลต่อความเชื่อมั่นในตนเอง (Hohmann and Weikart. 1995 : 46 - 47 ; อ้างอิงมาจาก Curry and Johnson. 1990) จะเห็นได้ว่าการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กนั้นจะต้องคำนึงถึงการจัดให้เด็กได้มีประสบการณ์ตรงจากสิ่งแวดล้อมและเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติของตัวเด็กเอง มิใช่ถูกกำหนดจากบุคคลอื่น

การจัดประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัยสามารถนำหลักการพื้นฐานที่เกี่ยวกับแกนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคป มาใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้กับเด็กได้เพราะ

เด็กจะได้รับประสบการณ์ตรงจากการลงมือปฏิบัติและการยอมรับจากผู้อื่น ซึ่งเป็นความต้องการตามธรรมชาติของเด็ก และโดยทั่วไปเด็กปฐมวัยมักจะชอบเคลื่อนไหวไม่ว่าจะเป็นการเดิน วิ่ง กระโดด ฯลฯ ซึ่งล้วนเป็นกิจกรรมที่เด็กชอบทั้งนั้น จะเห็นได้ว่าเมื่อเด็กได้ยินเสียงเพลง เด็กจะขยับมือและเท้าโยกตัวไปตามจังหวะโดยไม่ต้องสอนสิ่งเหล่านี้เลย (สุกศรี ศรีสุคนธ์. 2539 : 1 - 2 ; อ้างอิงมาจาก ยูนิเซฟ. ม.ป.ป. : 2 - 25) กิจกรรมการเคลื่อนไหว และจังหวะจึงเป็นกิจกรรมหนึ่งที่ตอบสนองความต้องการของเด็ก ตลอดจนพัฒนาความรู้สึกนึกคิด และการรับรู้ให้กับเด็ก เพราะการเคลื่อนไหวและจังหวะเป็นกระบวนการที่ช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับตนเองและสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวเด็กช่วยให้เด็กมีโอกาสได้แสดงออกทั้งความรู้สึกนึกคิดและแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ของตนเอง เพื่อเป็นการติดต่อสื่อสาร และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่นสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข (อุทุมพร ศรีทองท้วม. 2538 : 30 - 31 ; อ้างอิงมาจาก สุพิตร สมอาทิตย์ และสมโภชน์ หลักฐาน. 2533 : 5) และโดยเฉพาะการเคลื่อนไหวในบรรยากาศตามแผนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคป เด็กได้รับการสนับสนุนจากผู้ใหญ่ ทำให้เด็กต้องการที่จะเคลื่อนไหว และแสดงออกผ่านการเคลื่อนไหวด้วยความเชื่อมั่นว่าผู้ใหญ่จะไม่วิจารณ์ทำให้เด็กกลัวที่จะคิดค้นวิธีการเคลื่อนไหวแบบใหม่ ๆ ทำทางการเคลื่อนไหวต่าง ๆ กลายเป็นเสมือนภาษาอีกภาษาหนึ่งที่เด็ก ๆ คิดขึ้นเองจากการที่พวกเขาได้มีโอกาสแสดงความรู้สึกจากประสบการณ์และความคิดออกมาอย่างอิสระ โดยผ่านการเคลื่อนไหวจะช่วยทำให้เด็กมีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองและส่งผลให้เด็กมีการพัฒนาด้านอื่น ๆ อีกด้วย (Hohmann and Weikart. 1995 : 421)

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะตามแผนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคป โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการ ทั้งนี้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากสังเกตของผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัยอย่างละเอียดตลอดเวลาการปฏิบัติการสอนการเคลื่อนไหวและจังหวะตามแผนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคป จะเป็นแนวทางสำหรับครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยนำไปศึกษาขั้นตอนและวิธีการพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเอง ตามแนวคิดดังกล่าวตามสภาพการณ์การสอนของตนต่อไป

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อทำความเข้าใจและอธิบายการใช้ปัจจัยตามแกนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคป ในการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะที่มีผลต่อความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย

ความสำคัญของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยที่อาศัยกรอบความคิดทางจิตวิทยาพัฒนาการ จิตวิทยาการเรียนรู้ ซึ่งผลการวิจัยที่ได้จะช่วยให้ทราบว่าปัจจัยตามแกนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคป มีผลต่อความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยอย่างไร เพื่อเป็นแนวทางสำหรับครู และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา นำปัจจัยไปใช้ตามสภาพจริงต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชาย - หญิง อายุระหว่าง 4 - 5 ปี จำนวน 36 คน ที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ของโรงเรียนสาธิต สังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร และสาเหตุที่เลือกประชากรจากนี้ เนื่องจากเป็นโรงเรียนที่เปิดโอกาสให้ผู้วิจัยเข้าไปศึกษาการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะตามแกนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคป

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชาย - หญิง อายุระหว่าง 4 - 5 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2541 โรงเรียนสาธิต สังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 10 คน ได้มาโดยวิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยการจับฉลาก จากนักเรียนในห้องที่เลือกซึ่งมี 28 คน

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะตามแกนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคป

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย

4. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ทำการวิจัยในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2541 โดยทำการวิจัย สัปดาห์ละ 5 วัน วันละ 30 นาที รวม 40 ครั้ง

5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

5.1 แบบสังเกตการปฏิบัติการสอน

5.2 แบบประเมินความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. เด็กปฐมวัย หมายถึง เด็กนักเรียนชาย - หญิง อายุระหว่าง 4 - 5 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2541 ของโรงเรียนสวนหมัน สังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร

2. กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะตามแผนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคป หมายถึง การจัดประสบการณ์ที่เปิดโอกาสให้เด็กเคลื่อนไหวร่างกายอย่างอิสระตามจินตนาการโดยใช้ เสียงดนตรี เสียงเพลงและจังหวะ โดยอยู่บนปัจจัยตามแผนแห่งการเรียนรู้ 5 ประการ คือ

2.1 วัสดุ หมายถึง วัสดุต่าง ๆ ต้องหลากหลาย น่าสนใจ เหมาะสมกับวัย และพัฒนาการของเด็ก และเด็กเกิดการเรียนรู้จากการกระทำโดยตรงต่อวัสดุเหล่านั้น

2.2 การกระทำ หมายถึง เด็กมีโอกาสสำรวจ ลงมือกระทำซึ่งทำให้เกิด การเปลี่ยนแปลงและเกิดการค้นหาเพื่อสร้างความรู้ขึ้นมาเอง

2.3 การเลือก หมายถึง เปิดโอกาสให้เด็กเลือกตามจุดประสงค์ของเด็ก

2.4 การใช้ภาษาของเด็ก หมายถึง เด็กจะบรรยายสิ่งที่กำลังกระทำโดยจะ สะท้อนเป็นภาษาเพื่อบูรณาการประสบการณ์ใหม่ ๆ เข้าไปในฐานความรู้เดิมที่มีอยู่และแสวงหา ความร่วมมือจากผู้อื่น

2.5 การสนับสนุนของผู้ใหญ่ หมายถึง การช่วยเหลือจากผู้ใหญ่ด้วยการสนับสนุน ความคิดของเด็ก กระตุ้นการใช้เหตุผล การแก้ปัญหา และการสร้างสรรค์ของเด็ก ๆ

3. ความเชื่อมั่นในตนเอง หมายถึง ความสามารถในการแสดงออก กล้าตัดสินใจ ในการกระทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยความมั่นใจ ซึ่งสังเกตได้จากท่าทาง การกระทำ การแสดงความคิดเห็นหรือภาษาของเด็กประกอบไปด้วยพฤติกรรมต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

3.1 การกล้าแสดงออก

- 3.1.1 การแสดงออกทางวาจาและท่าทางด้วยความมั่นใจ
- 3.1.2 การมองหน้าสบตากับบุคคลที่ได้พูดคุยด้วย
- 3.1.3 การทำกิจกรรมด้วยท่าทางและวาจาใหม่ ๆ ไม่เลียนแบบผู้อื่น
- 3.1.4 การแสดงออกซึ่งความเป็นผู้นำ
- 3.1.5 การสื่อความหมายกับผู้อื่นด้วยความเข้าใจ

3.2 การเป็นตัวของตัวเองและความภาคภูมิใจในตนเอง

- 3.2.1 การตัดสินใจกระทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง
- 3.2.2 การยอมรับการกระทำของตนเอง
- 3.2.3 การตั้งใจทำสิ่งต่าง ๆ ไม่ทอดทิ้งเมื่อพบอุปสรรค
- 3.2.4 การมีเหตุผลในการกระทำสิ่งต่าง ๆ
- 3.2.5 ตีใจและมีความสุขเมื่อประสบความสำเร็จ

3.3 การปรับตัวเข้ากับสังคม

- 3.3.1 การบอกความรู้สึกของตนเองด้วยวาจาและท่าทางให้เพื่อนและ
- 3.3.2 การทำตามข้อตกลงของหมู่คณะ
- 3.3.3 การทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนและครูได้
- 3.3.4 การรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนและครู
- 3.3.5 การช่วยคิดร่วมกับเพื่อนและครู

ครูทราบ

หมายเหตุ

ชื่อโรงเรียน และชื่อเด็กที่ใช้ในปฏิทินพันธ์ เป็นนามสมมุติ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาค้นคว้าเพื่อการทบทวนครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เรียบเรียงเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องไว้ดังนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อมั่นในตนเอง
 - 1.1 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อมั่นในตนเอง
 - 1.2 ความหมายของความเชื่อมั่นในตนเอง
 - 1.3 ความสำคัญของความเชื่อมั่นในตนเอง
 - 1.4 ลักษณะของเด็กที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง
 - 1.5 ปัจจัยในการส่งเสริมให้เด็กเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง
 - 1.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อมั่นในตนเอง
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแกนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคป (High/Scope)
 - 2.1 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแกนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคป
 - 2.2 ความหมายของแกนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคป
 - 2.3 ความสำคัญของแกนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคป
 - 2.4 หลักการพื้นฐานของแกนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคป
 - 2.5 บทบาทของครูในการจัดกิจกรรมตามแกนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคป
 - 2.6 ประสิทธิภาพเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวตามแนวทางของไฮ/สโคป
 - 2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ แกนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคป
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวและจังหวะ
 - 3.1 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวและจังหวะ
 - 3.2 ความหมายของการเคลื่อนไหวและจังหวะ
 - 3.3 ความเป็นมาของการเคลื่อนไหวและจังหวะ
 - 3.4 ความสำคัญของการเคลื่อนไหวและจังหวะ
 - 3.5 ลักษณะและองค์ประกอบของการเคลื่อนไหวและจังหวะ

- 3.6 หลักการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ
- 3.7 บทบาทของครูในการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ
- 3.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวและจังหวะ

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อมั่นในตนเอง

1.1 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อมั่นในตนเอง

ทฤษฎีพัฒนาการทางสังคมของอีริกสัน (Erikson's Psychosocial Stage of Development)

อีริกสัน มีความเห็นว่า พัฒนาการทางบุคลิกภาพ เกิดขึ้นได้เนื่องจากการที่คนมีการติดต่อสัมพันธ์กับสังคม และแต่ละขั้นจะมีช่วงวิกฤตสำหรับที่จะพัฒนาการเรื่องนั้น ๆ โดยเฉพาะในชีวิต ถ้าในช่วงชีวิตใดพัฒนาการเป็นไปด้วยดีมีลักษณะทางบวกมากกว่าทางลบ พัฒนาการทางบุคลิกภาพก็จะเป็นไปในทางดี ผู้ที่มีสุขภาพจิตดีย่อมสามารถเผชิญปัญหาหรือแก้ปัญหา และสามารถตัดสินใจได้ ในทางตรงกันข้ามถ้าในช่วงชีวิตใดพัฒนาการเป็นไปในทางลบมากกว่า ผู้นั้นจะมีพัฒนาการทางบุคลิกภาพไม่สมบูรณ์ ซึ่งจะนำไปสู่การเป็นผู้ที่มีปัญหาในการปรับตัว และอีริกสันชี้ให้เห็นถึงอิทธิพลที่แต่ละขั้นมีต่อกัน โดยที่พัฒนาการในขั้นหลังจะได้รับอิทธิพลจากขั้นก่อนนั้น สำหรับเด็กปฐมวัยจะมีพัฒนาการอยู่ระหว่างขั้นที่ 1 ถึงขั้นที่ 3 จึงขอกล่าวเฉพาะพัฒนาการทั้ง 3 ขั้น ดังนี้

1. ความไว้วางใจ-ความไม่ไว้วางใจ (0 - 1 ปี)

วัยนี้เป็นวัยที่เด็กยังช่วยเหลือตนเองไม่ได้ ยังต้องคอยพึ่งพาผู้อื่น โดยเฉพาะแม่พ่อ ดังนั้นขั้นนี้เป็นขั้นที่เด็กพัฒนาความไว้วางใจ ความไว้วางใจทั้งต่อตนเองและต่อบุคคลอื่น ประสบการณ์ในช่วงนี้เป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนา "ความไว้วางใจ" ในวัยต่อมา ซึ่งสิ่งสำคัญที่จำเป็นต่อความต้องการถึงคือ สัมพันธภาพระหว่างพ่อแม่ ลูก ในช่วงนี้ถ้าความต้องการของเด็กได้รับการตอบสนองอย่างเหมาะสม ประกอบกับความรักใคร่ผูกพันที่เป็นไปอย่างอบอุ่น ย่อมทำให้เด็กคิดว่าโลกนี้ปลอดภัย โลกนี้น่าอยู่ สามารถที่จะไว้วางใจผู้อื่นได้ ในทางตรงข้าม ถ้าเด็กได้รับการเลี้ยงดูอย่างไม่เหมาะสม ไม่มีความคงเส้นคงวา เด็กจะคิดว่าโลกนี้เต็มไปด้วยอันตราย ไม่ไว้วางใจทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่นต่อไป

อีริคสันกล่าวว่า "พัฒนาการของความไว้วางใจ จะเป็นรากฐานของความเป็นตัวของตนเอง"

2. ความเป็นตัวของตัวเอง-ความไม่มั่นใจในตัวเอง (2 - 3 ปี)

ถ้าเด็กได้รับอนุญาตให้ทำสิ่งต่าง ๆ ได้รับการกระตุ้นให้กำลังใจในสิ่งที่เด็กทำได้ตามความสามารถและวิธีการของเด็กแต่ละคนแล้ว ก็จะพัฒนาความเป็นตัวของตัวเอง รู้สึกว่าตนเองเป็นผู้มีความสามารถ พึ่งตนเองและนำตนเองได้ ตลอดจนการได้รับความไว้วางใจจากผู้อื่นว่าเขาสามารถที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ได้เอง ถ้าพ่อแม่ไม่มีความอดทนไม่ให้โอกาสเด็กหรือทำสิ่งต่าง ๆ แทนเด็กเสียหมด เด็กจะเกิดความเคลือบแคลงสงสัยในความสามารถของตนในการที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง

3. ความคิดริเริ่ม-ความรู้สึกผิด (4 - 5 ปี)

เด็กมีความสามารถมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนการใช้ภาษา ซึ่งจะไปสนับสนุนขึ้นความเป็นตัวของตัวเองในแง่ของการดำเนินการ การวางแผนและริเริ่มทำกิจกรรมต่าง ๆ ถ้าเด็กได้รับอิสระในการที่จะคิดทำกิจกรรมต่าง ๆ และถ้าพ่อแม่หรือครูมีเวลาให้กับเด็กในการตอบคำถาม ไม่ดุหรือตักเตือนเพราะเมื่อราคารู้ก็ย่อมจะเป็นการส่งเสริมให้เด็กมีแนวโน้มที่จะค้นคว้าศึกษาสำรวจ อันตรายสำหรับขั้นนี้คือความรู้สึกผิดว่าตนเองไม่มีความสามารถในการทำสิ่งใหม่ ๆ เด็กรู้สึกว่าผู้ใหญ่เข้มงวด ไม่ได้รับโอกาสในการซักถามสิ่งที่สนใจอยากรู้ การกระทำของตนเป็นสิ่งที่ก่อความเสียหาย ทำให้ผู้ใหญ่รำคาญใจ พุดสิ่งใดก็เป็นเรื่องไร้สาระ เด็กจะรู้สึกผิดในการที่จะคิดทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง เด็กจะรู้สึกว่าตนเองมีความผิด (พรณี ช.เจนจิต. 2528 : 68 - 70 ; อ้างอิงมาจาก Erikson. 1975)

ทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's Theory of Need Gratification)

แนวคิดของมาสโลว์เห็นว่า มนุษย์ทุกคนล้วนแต่มีความต้องการที่จะสนองความต้องการให้กับตนเองทั้งสิ้น มาสโลว์จึงได้จัดความต้องการของมนุษย์เป็นลำดับขั้นโดยเริ่มจากความต้องการขั้นต่ำสุด ขึ้นไปหาความต้องการขั้นสูงสุด ดังนี้

1. ความต้องการทางด้านร่างกาย เป็นความต้องการที่ถือว่าเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่สุด ซึ่งได้แก่ ความต้องการอาหาร น้ำ อากาศ การหลับนอน การขับถ่าย ฯลฯ ถ้าความต้องการขั้นต่าง ๆ ดังกล่าวแล้วขาดหมดทุกอย่าง ตั้งแต่อาหาร ความปลอดภัย ความรัก

การตระหนักในความสามารถของตนเอง สิ่งที่จะเป็นตัวกระตุ้นให้คนแสดงพฤติกรรมมากที่สุด คือ ความต้องการอาหาร ตราบใดที่เรายังมีความหิว ตราบนั้นเราจะไม่มีความต้องการในเรื่องอื่น เช่น คนที่กำลังมีความหิวจะทำได้แม้แต่การจกชิงวิ่งราว ทั้ง ๆ ที่รู้ว่า หากแล้วถ้าตำรวจจับได้จะมีอะไรเกิดขึ้น หรือการที่เด็กในห้องเรียนเกิดความหิวย่อมไม่มีจิตใจที่จะมาให้ความสนใจกับบทเรียนของครู แม้ว่าครูผู้สอนจะได้เตรียมการสอนมาอย่างดีแล้วก็ตาม

2. ความต้องการความปลอดภัย ถ้าความต้องการทางด้านร่างกายได้รับการตอบสนองอย่างเพียงพอ มนุษย์ก็จะมีความต้องการในเรื่องอื่นต่อไปอีก คือ ความต้องการความปลอดภัย ซึ่งได้แก่ ความรู้สึกมั่นคงปลอดภัย ความเป็นปึกแผ่น ความต้องการการคุ้มครองปกป้อง ความรู้สึกที่ปลอดภัยจากการคุกคามปลอดภัยจากความวิตกกังวล ความต้องการที่จะอยู่ในระเบียบความต้องการกฎหมายคุ้มครอง ตลอดจนต้องการความแข็งแกร่งของผู้คุ้มกัน

ในกรณีของเด็กนักเรียน เด็กทุกคนจะต้องไปโรงเรียน แต่เด็กจะไม่อยากไปโรงเรียน ถ้ารู้สึกว่าห้องเรียนมีใช้ที่ปลอดภัย เด็กจะหนีไปอยู่ที่อื่นซึ่งเด็กคิดว่ามีความปลอดภัยมากกว่า ทั้งนี้เพราะมนุษย์ทุกคนล้วนแล้วแต่ต้องการความปลอดภัยทั้งสิ้น

3. ความต้องการความรักและเป็นเจ้าของ ถ้าความต้องการทั้งทางด้านร่างกายและความปลอดภัยได้รับการตอบสนองอย่างเพียงพอ คนก็จะมีความต้องการในเรื่องความรักและความเป็นเจ้าของขึ้นมาอีก คนทุกคนต้องการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มที่ตนเองจะต้องเกี่ยวข้องด้วย ไม่มีใครทนได้ถ้ารู้สึกว่าไม่ได้รับการยอมรับจากกลุ่ม มนุษย์ทุกคนอยากได้รับความรักจากคนอื่น อยากได้เป็นเจ้าของคนอื่น และในขณะเดียวกันก็อยากให้ตนเป็นที่รักและเป็นของใครสักคน

4. ความต้องการจะเป็นที่ยอมรับ และได้รับการยกย่องเป็นความต้องการที่จะรู้สึกว่า ตนเองมีค่าทั้งในสายตาตนเองและในสายตาของผู้อื่น คนที่ยอมรับนับถือในตนเองมองเห็นคุณค่าและความสามารถในการตนเองนั้น มี 2 ลักษณะ คือ ลักษณะแรกเป็นคนที่มองเห็นคุณค่าในตนเอง และมีความรู้สึกมั่นคงปลอดภัย คนประเภทนี้จะเป็นคนที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง ให้ความร่วมมือและเป็นมิตร จะเป็นคนที่มีลักษณะยอมรับผู้อื่น เห็นคุณค่าและศักดิ์ศรีในตัวเอง เช่นเดียวกับที่มีต่อตนเอง ดังนั้นจึงเป็นผู้ที่สร้างสัมพันธภาพได้ดี เพราะไม่มีลักษณะข่มขู่ ลักษณะที่สองเป็นคนที่มองเห็นคุณค่าในตนเอง แต่มีความรู้สึกไม่ใคร่มั่นคงปลอดภัย ดังนั้นจะเป็นคนที่มีลักษณะค่อนข้างมั่นใจตนเอง เห็นคุณค่าในตนเองแต่ฝ่ายเดียว โดยที่ไม่ใคร่ยอมรับ หรือเห็นคุณค่าในตัวผู้อื่นเป็นคนที่สร้างสัมพันธภาพได้น้อยกว่าพวกแรก

5. ความต้องการที่จะตระหนักในความสามารถของตนเองหรือรู้จักตนเอง เมื่อความต้องการต่าง ๆ ดังกล่าวทั้ง 4 ชั้นได้รับการตอบสนองอย่างเพียงพอ มนุษย์จะมีความต้องการที่จะรู้จักตนเองตรงตามสภาพที่ตนเองเป็นอยู่เข้าใจถึงความสามารถ ความสนใจ ความถนัด และความต้องการของตนเอง โดยไม่มีการปกป้องและบิดเบือน พร้อมทั้งจะเปิดเผยตนเอง พิจารณาตนเองอย่างใจเป็นธรรม ยอมรับได้ทั้งในส่วนที่เป็นข้อบกพร่องของตนเอง เป็นความต้องการที่คนแต่ละคนต้องการที่จะเป็นคนชนิดที่เราเป็นไปได้ดีที่สุด (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. ม.ป.ป. : 32 - 33; อ้างอิงมาจาก Maslow. n.d.)

จากทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาดังที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่าพัฒนาการในช่วงวัยต้นของชีวิตมีความสำคัญมากต่อบุคลิกภาพ การที่เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ รวมทั้งได้รับการส่งเสริมพัฒนาการและความต้องการอย่างเหมาะสม จะทำให้เด็กมีโอกาสในการพัฒนาและสร้างรูปแบบพฤติกรรมขึ้นเป็นบุคลิกภาพที่ดีต่อไป

1.2 ความหมายของความเชื่อมั่นในตนเอง

ลัดดา สุวรรณรัตน์ (2512 : 7) ได้สรุปความหมายของความเชื่อมั่นในตนเองจาก Encyclopedia of Child Care and Guidance ไว้ว่า ความมั่นใจในตนเองเป็นสิ่งที่ไม่มีผู้ใดจะให้เด็กได้โดยตรงแต่สามารถจัดบรรยากาศและโอกาสให้เด็กเกิดความมั่นใจ และพัฒนาขึ้นได้ การให้ความช่วยเหลือและการให้คำปรึกษาหารือ ของบิดามารดา ครู อาจารย์ อย่างเหมาะสมโดยจะ让孩子ได้พัฒนาอย่างอิสระ แต่ทำให้เด็กมีความรู้สึกว่าคุณค่าของตัวเองมีความสามารถที่จะจัดการกับปัญหาในชีวิตประจำวันได้ แต่จะสามารถแก้ปัญหาได้ดีขึ้น ถ้าเด็กมีความเชื่ออย่างแท้จริงว่าตนเองเป็นบุคคลที่น่าพึงพอใจและประสบความสำเร็จตามความต้องการอย่างน่าพึงพอใจ การได้รับความรักจากบิดามารดา ครูอาจารย์ เพื่อน และคนอื่น ๆ หรือรู้สึกว่าคุณค่าของตัวเองเป็นที่พึงปรารถนาของคนอื่นที่มีความรู้สึกว่าคุณค่าของตัวเองมีความสามารถในการกระทำสิ่งต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง

สมิท (สัมพันธ์ บุญเกิด. 2522 : 33 ; อ้างอิงมาจาก Smith. 1961 : 185) ได้ให้ความหมายของความเชื่อมั่นในตนเองว่า หมายถึง ความพึงพอใจในตนเอง ความภูมิใจในตนเอง หรือการยอมรับตนเอง ความเชื่อมั่นในตนเองจะมีในบุคคลใดมากน้อย

เพียงใดนั้น สามารถพิจารณาได้จากความขัดแย้งระหว่างตนตามอัตภาพกับตนตามปณิธาน ถ้าความขัดแย้งเกิดขึ้นมากจะเป็นเหตุให้คนรู้สึกว่ามีค่า ไม่เหมาะสม และไม่พึงพอใจในตนเองอันหมายถึงขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ซึ่งทำให้เกิดความวิตกกังวล ขาดความอบอุ่นใจ และชอบพึ่งผู้อื่น

สุนิรัตน์ ฤทธิรงค์ชัยเลิศ (2530 : 13) ได้กล่าวว่า ความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นบุคลิกภาพส่วนหนึ่งของบุคคลที่สะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกนึกคิดหรือมโนคติที่บุคคลมีต่อตนเอง คนที่มีความรู้สึกนึกคิดที่ดีต่อตนเอง จะมีพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นว่า มีความภาคภูมิใจในความเป็นตัวของตัวเอง พึงพอใจและยอมรับทุกสิ่งทีประกอบเป็นตัวของตัวเอง มองเห็นว่าตนมีคุณค่า มีความสามารถและมีความสำคัญ

กรมวิชาการ (2537 : 1) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นคุณลักษณะที่สำคัญยิ่งที่จะช่วยให้คนเราสามารถทำสิ่งต่าง ๆ ประสบความสำเร็จ ช่วยให้คนเรามีความเป็นตัวของตัวเอง กล้าคิดกล้าแสดงออก ปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม ทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยความมั่นใจ ยอมรับผลที่เกิดขึ้นด้วยความพอใจและภาคภูมิใจ สามารถเผชิญเหตุการณ์ต่าง ๆ และแก้ปัญหาด้วยความรู้สึกที่มั่นคง อันเป็นคุณลักษณะของผู้ที่มีสุขภาพจิตดี มีความสุขในการดำรงชีวิต

สนธยา อ่อนน้อม (2538 : 36) กล่าวว่า ความเชื่อมั่นในตนเอง หมายถึง บุคลิกภาพส่วนหนึ่งของบุคคลที่สะท้อนให้เห็นถึงการกล้าแสดงออก และมีความภาคภูมิใจในความเป็นตัวของตัวเอง มองเห็นคุณค่า ความสามารถของตนเองและผู้อื่น ทำให้บุคคลนั้นปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้ทุกสภาพการณ์และอย่างเป็นสุข

สรุปได้ว่า ความเชื่อมั่นในตนเอง หมายถึง บุคลิกภาพของบุคคลที่มีความรู้สึกนึกคิดที่ดีต่อตัวเอง มีความภาคภูมิใจในตนเอง กล้าคิด กล้าแสดงออก มีความเป็นตัวของตัวเอง รวมทั้งจัดการแก้ปัญหาและปรับตัวอยู่ในสังคมด้วยความรู้สึกที่มั่นคง เพื่อสุขภาพจิตที่ดีและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

1.3 ความสำคัญของความเชื่อมั่นในตนเอง

ความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นสิ่งที่แสดงว่าบุคคลเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และมีความหมายต่อสังคม ถ้าบุคคลมีความเชื่อมั่นในตนเองแล้วก็จะไม่เฉยเมยต่อภาวะการต่าง ๆ

ในสังคมของตน แต่จะเข้าไปมีส่วนร่วมตามสิทธิและหน้าที่ที่ถูกต้อง ดังนั้นความเชื่อมั่นในตนเองจะเป็นสิ่งสำคัญที่จะกระตุ้นให้ทุกคนกล้าแสดงออกซึ่งความคิดเห็นและการกระทำในทุก ๆ สิ่งที่เกี่ยวข้องกับชีวิตตนและความอยู่รอดของสังคม (สวนา พรพิศณุกุล. 2520 : 19) และบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเองจะไม่ชอบงานต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยสิ้นเชิง ต่างกับบุคคลที่ขาดความเชื่อมั่นในตนเองจะขาดกลัวไม่แน่ใจในตนเอง อาจกล่าวได้ว่า ปัจจัยที่ทำให้คนเราขาดความเชื่อมั่นในตนเองก็เพราะขาดความรู้หรือความเชื่อที่ฝังลึกอยู่ในใจ หรือบางครั้งเกิดจากความล้มเหลวในอดีต (สนธยา อ่อนน้อม. 2538 : 36 ; อ้างอิงมาจาก Symond. 1964 : 85 - 89) แต่สำหรับเด็กแล้ว กว่าเด็กแต่ละคนจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ เขาต้องผ่านประสบการณ์ล้มเหลวนับครั้งไม่ถ้วน เด็กที่มีความเชื่อมั่นในตนเองจะไม่ยอมให้ความล้มเหลวมาหยุดยั้งความต้องการเรียนรู้ใหม่ของเขา (นวลศิริ เปาโรหิตย์. 2536 : 67)

นอกจากที่กล่าวมา สมาคมการศึกษาเด็กแห่งอเมริกา (Child Study Association of America. 1952 : 185 - 186) ได้แสดงความคิดเห็นไว้ดังนี้ ความเชื่อมั่นในตนเองมักเกิดขึ้นกับเด็กที่ประสบความสำเร็จต่อการกระทำสิ่งต่าง ๆ เสมอ การที่บุคคลได้ประสบความสำเร็จยิ่งมากเท่าไร จะทำให้มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงขึ้น ทำให้เขารู้สึกว่าตัวเองไม่ได้ถูกข่มขู่จากบุคคลอื่น ความยุ่งยากใจต่าง ๆ ลดลงหรือหมดไป ผลคือสามารถที่จะกระทำสิ่งต่าง ๆ เป็นผลดียิ่งขึ้น ผลของการขาดความเชื่อมั่นในตนเองของเด็ก คือ มักคอยแต่จะพึ่งพาผู้อื่น ทำให้ขาดความกล้าที่จะเผชิญกับอุปสรรค รวมทั้งงานที่ยากลำบาก (ละม้ายมาศ ศรทัตต์ และจรรยา สุวรรณทัต. 2510 : 98) ผู้ที่ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ย่อมกระทำสิ่งใดสำเร็จได้ยาก เพราะความเชื่อมั่นในตนเองเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการไม่หาความสำเร็จในชีวิต (สนธยา อ่อนน้อม. 2538 : 37 ; อ้างอิงมาจาก เดโช สวณานนท์. 2510 : 127) จึงอาจกล่าวได้ว่า ผู้ที่ขาดความเชื่อมั่นในตนเองเป็นอุปสรรคอย่างยิ่งในการพัฒนาบุคคล อันถือเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ

ดังนั้น ความเชื่อมั่นในตนเอง จึงเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งประการหนึ่ง เพราะการดำเนินชีวิตของบุคคลทั่วไปต้องอาศัยการกล้าคิด กล้าแสดงออก กล้าตัดสินใจ กล้าเผชิญต่ออุปสรรคความยากลำบาก ตลอดจนการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม ซึ่งบุคลิภาพเหล่านี้มีคุณค่าและเป็นประโยชน์สำหรับเด็กปฐมวัยอย่างยิ่งที่จะต้องเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในสังคมต่อไป

1.4 ลักษณะของเด็กที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง

ซูซีฟ อ่อนไคสูง (2516 : 25 - 28) ได้สรุปพฤติกรรมสำคัญของเด็กที่มีความเชื่อมั่นในตนเองไว้ดังนี้

1. กล้าในการคิด การพูดและการกระทำ
2. ใจค่อมั่นคง ไม่เชื่อคนง่าย มีเหตุผล
3. รอบคอบมีแผนงาน
4. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ชอบทำสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ
5. กล้าเสี่ยง (กล้าได้กล้าเสีย)
6. ชอบแสดงตัว
7. ไม่วิตกกังวลจนเกินไป
8. เป็นผู้นำ
9. รักความยุติธรรม
10. ชอบช่วยเหลือผู้อื่น
11. ชอบอิสระ ไม่โอ้อวด
12. ตั้งจุดมุ่งหมายไว้สูงและคิดว่าทำได้สำเร็จ
13. มีความเกรงใจและเห็นใจผู้อื่น

ส่วน สมพงษ์ ตีรพัฒน์ (2517 : 24 - 25) ได้สรุปพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความเชื่อมั่นในตนเองไว้ดังนี้

1. กล้าพูดกล้าแสดงออก กล้าแสดงความคิดเห็น
2. ไม่ขี้อายไม่ประหม่า ไม่เคอะเขิน
3. ใจค่อมั่นคง เปลี่ยนความเชื่อยาก มั่นใจในความคิดของตนเอง
4. กล้าตัดสินใจไม่ลังเล
5. ไม่วิตกกังวล
6. กล้าเผชิญต่อความจริง
7. มีจิตใจเด็ดเดี่ยวแน่วแน่

โรเจอร์ (Roger) และมาสโลว์ (Maslow) เห็นว่า ความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กนั้นเกิดจากความรู้สึกนึกคิดและการรับรู้เกี่ยวกับงาน ถ้าเด็กได้รับรู้ว่าประสบการณ์ที่เขาได้รับนั้นทำให้เขามีค่า มีความสำคัญเป็นที่ยอมรับของคนอื่น และคนอื่นมีความรู้สึกที่ดีต่อเขา เด็กก็จะมีความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนในทางที่ดีและความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนในทางที่ดีนี้จะเป็นตัวกำหนดให้เด็กแสดงลักษณะและพฤติกรรมที่เรียกว่า เป็นผู้ที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง (ประคินันท์ อูปรมย์. 2526 : 37 - 38)

จันทนา ภาคบงกช (2533 : 1) กล่าวว่า ลักษณะของผู้ที่มีความเชื่อมั่นในตนเองว่า โดยทั่วไปจะมีความกล้าในการแสดงออก กล้าตัดสินใจและมีความมั่นใจที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ให้สำเร็จได้ตามต้องการ มองโลกในแง่ดี และปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้และมีความรับผิดชอบในหน้าที่สูง

จากเอกสารดังกล่าว จึงเห็นได้ว่า เด็กที่มีความเชื่อมั่นในตนเองจะเป็นผู้ที่มีความกล้าคิด กล้าพูด กล้าตัดสินใจ และกล้าแสดงออก รวมทั้งมีความรู้สึกนึกคิดที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น และสามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้

1.5 ปัจจัยในการส่งเสริมให้เด็กเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง

เด็กวัยนี้กำลังสนใจสิ่งแวดล้อมรอบตัว อยากรู้ อยากเห็น ชอบทำตาม และเลียนแบบ มีความคิดริเริ่ม ถ้าสิ่งแวดล้อมที่เด็กประสบอยู่ ทำให้เด็กมีความสุข เด็กจะมีความเชื่อมั่นในตนเองสูง มองโลกในแง่ดี ถ้าสภาพแวดล้อมรอบตัวทำให้เด็กขาดความสุข เด็กจะมีความเครียดเกิดความวิตกกังวล ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง และมองโลกในแง่ร้าย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2522 : 7 - 8) ดังนั้นบุคคลผู้เป็นปัจจัยสำคัญต่อการส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กก็คือ ผู้ที่มีส่วนในการสร้างประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมให้กับเด็ก ซึ่งได้แก่ พ่อแม่ ผู้ใกล้ชิด ครู เพื่อน และบุคคลที่เด็กรู้จัก นอกจากนี้สิ่งแวดล้อมทางบ้าน สิ่งแวดล้อมที่โรงเรียนและสิ่งแวดล้อมทางสังคม ที่เป็นปัจจัยสำคัญต่อการสร้างความเชื่อมั่นในตนเองให้กับเด็กด้วย (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. 2526 : 40)

พรอยด์ (สรีวรรธ มากชู. 2521 : 12 ; อ้างอิงมาจาก Freud. 1965 : 26 - 29) ได้เน้นถึงความสำคัญของการปลูกฝังบุคลิกภาพในวัยเด็กเล็กมากที่สุด โดยกล่าวว่า ในช่วง 1 - 5 ปีแรกของชีวิต เป็นช่วงที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาบุคลิกภาพ การอบรมเลี้ยงดู

เด็กและการกระทำตัวอย่างให้แก่เด็กเป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะเด็ก ๆ จะเลียนแบบบิดามารดา และผู้ใกล้ชิด นอกจากนั้นการที่เด็กจะมีความเชื่อมั่นในตนเองได้ ก็ต่อเมื่อได้รับความรักความสนใจจากพ่อแม่ ได้รับการส่งเสริมให้แสดงความคิดเห็นและมีอิสระในการตัดสินใจ ส่วนเด็กที่ขาดความเชื่อมั่นในตนเองนั้นก็มีสาเหตุมาจากพ่อแม่ควบคุมให้ปฏิบัติตามอยู่ในขอบเขตที่พ่อแม่เห็นชอบ ทำให้เด็กขาดอิสระที่จะคิดหรือตัดสินใจด้วยตนเอง เมื่อพบกับปัญหาที่ไม่สามารถตัดสินใจได้เพราะไม่เคยฝึกการแก้ปัญหามาก่อน (สุมาลี วงศ์ปลุกแก้ว. 2526 : 19) จากการศึกษาของเฮอร์ล็อก (Hurlock. 1964 : 661) พบว่า ผลการอบรมเลี้ยงดูเด็กโดยวิธีประชาธิปไตย คือ ให้ความรัก ความสนใจและเห็นความสำคัญของเด็ก จะทำให้เด็กมีความเชื่อมั่นในตนเอง มีเพื่อนมาก เป็นมิตร ชื่อสัตย์คล่องแคล่ว ร่าเริง มีอารมณ์มั่นคง มีความคิดริเริ่ม พึ่งตนเองได้ สามารถเผชิญชีวิตด้วยความมั่นใจ และทำให้เด็กรู้จักรับผิดชอบ ส่วนการอบรมเลี้ยงดูแบบอัตตาธิปไตย หรือแบบให้ทำตามกฎอย่างเคร่งครัด จะทำให้เด็กขาดความรู้สึกปลอดภัย ขาดความคิดริเริ่ม ซึ่งสอดคล้องกับ ต่วน ศรีนวล (2503 : 3) ที่กล่าวว่า พ่อแม่ที่เข้มงวดกดขี่จนเด็กจนเด็กไม่มีโอกาสเป็นตัวของตัวเองเลย จะทำให้เด็กพยายามที่จะปรับตัวให้เป็นที่พอใจของบิดามารดา ซึ่งมีผลทำให้เกิดความว้าวุ่นใจ ขาดอิสระภาพและผลที่ตามมา คือ ทำให้เด็กเป็นคนหวาดกลัว ระวัง จู้จี้ และไม่มี ความเชื่อมั่นในตนเอง

สถาบันทางการศึกษา เป็นสถาบันหนึ่งที่มีส่วนในการส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเองให้กับเด็ก ครูจึงควรสร้างบรรยากาศที่ช่วยให้เด็กรู้สึกอบอุ่นด้วยการแสดงความเป็นมิตรกับเด็ก พูดกับเด็กอย่างเป็นกันเอง อดทนที่จะฟังเขาพูดอย่างตั้งใจ เปิดโอกาสให้เด็กแสดงออกอย่างเต็มที่ และยอมรับในความสามารถ ควรแสดงความสามารถของตนให้เต็มที่ (แจ่มจันทร์ เกียรติกุล. 2531 : 23 - 24) นอกจากนั้นการจัดกิจกรรมเพื่อให้เด็กได้ฝึกฝนเพิ่มเติมเป็นพิเศษอยู่เสมอ จนมีทักษะและความสามารถสูงในที่สุด จะทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเองขึ้น (ชูชีพ อ่อนโคกสูง. 2516 : 14)

สรุป ในการส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเอง สถาบันครอบครัวมีบทบาทสำคัญในการเลี้ยงดู ให้ความรักและความอบอุ่น และสถาบันการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญอีกสถาบันหนึ่งในการมีส่วนในการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างความมั่นคงทางจิตใจ รวมทั้งเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกอย่างอิสระ อันเป็นผลต่อการพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กต่อไป

1.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อมั่นในตนเอง

งานวิจัยในต่างประเทศ

ชอร์แบน (Shoban. 1950 : 148) ศึกษาพบว่า บิดามารดาที่เข้มงวดกับบุตร จะทำให้บุตรขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ขาดความกล้าแสดงความคิดเห็น ไม่กล้าตัดสินใจ และจากงานวิจัยของ แรดเก (Radke. 1964 : 369) พบว่าบุตรจากครอบครัวที่พ่อแม่ยอมรับ จะมีลักษณะเชื่อมั่นในตนเอง เป็นที่ยอมรับของสังคม ให้ความร่วมมือกับเพื่อนฝูง ไว้วางใจในตนเองและมีความรับผิดชอบสูง

มัสเสน (Mussen. 1969 : 261) ศึกษาพบว่าพ่อแม่ที่ให้อิสระโอกาสและได้รับการสนับสนุนความต้องการในด้านความอยากรู้อยากเห็น จะทำให้เด็กมีความรู้สึกเป็นตัวของตัวเอง พึ่งตนเองได้ มีความคิดสร้างสรรค์ กล้าคิด กล้าตัดสินใจ กล้าพูด กล้าแสดงออก สามารถเผชิญสถานการณ์ใหม่ โดยไม่วิตกกังวลและมีความเชื่อมั่นในตนเอง

ไบว์แมนและแมทธิว (ประคินท์ อูปรมัย. 2524 : 39 ; อ้างอิงมาจาก Bowman and Mathews. 1960) และของ แมกซ์เวลล์ (Maxwell. 1960) ได้สรุปผลตรงกันว่า ลักษณะบุคลิกภาพที่สำคัญอย่างหนึ่งสำหรับเด็กที่ประสบความสำเร็จในการเรียน คือ การที่เด็กมีความเชื่อมั่นในตนเอง

กัวร์ (Goor. 1974 : 3514-A) พบว่าเด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์สูง มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง จะมีความสามารถในการแก้ปัญหา กล้าแสดงความคิดเห็นใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหาได้ดีกว่าผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ต่ำอีกด้วย

งานวิจัยในประเทศ

กาญจนา สุวรรณธาร (2537 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อมั่นในตนเอง และความสามารถทางภาษาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ การเล่นสร้างสรรค์แบบที่ครูมีปฏิสัมพันธ์ แบบที่ครูไม่มีปฏิสัมพันธ์ และการจัดประสบการณ์การเล่นแบบปกติ ผลการวิจัยพบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นสร้างสรรค์แบบที่ครูมีปฏิสัมพันธ์ แบบที่ครูไม่มีปฏิสัมพันธ์ และการจัดประสบการณ์การเล่นแบบปกติ มีความเชื่อมั่นและความสามารถทางภาษาแตกต่างกัน

สุทธาภา ไชติประดิษฐ์ (2537 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ การจัดกิจกรรม ศิลปสร้างสรรค์ และการเล่นตามมุม โดยให้เด็กริเริ่มกิจกรรมอย่างอิสระแบบกลุ่มย่อย และการจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมโดยให้เด็กริเริ่มกิจกรรมอย่างอิสระแบบกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ มีความเชื่อมั่นในตนเองเพิ่มขึ้น และการจัดกิจกรรมแบบกลุ่มย่อยและแบบกลุ่มใหญ่ มีความเชื่อมั่นในตนเองไม่แตกต่างกัน

ศุภศรี ศรีสุคนธ์ (2539 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะประกอบดนตรีไทยกับการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะตามแผนการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาล พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมทั้ง 2 แบบ มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงขึ้น และเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้ดนตรีไทย มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมตามแผนการจัดประสบการณ์

พจมาน เทียนมนัส (2539 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นตามประกอบการเล่นละครสร้างสรรค์ และประกอบการเล่นวาดภาพ พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ทั้ง 2 แบบ มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงขึ้น และเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นตามประกอบการเล่นละครสร้างสรรค์ มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นตามประกอบการเล่นวาดภาพ

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แสดงให้เห็นว่า ความเชื่อมั่นในตนเองเป็นคุณลักษณะหนึ่งที่ประกอบเป็นบุคลิกภาพที่ดีของบุคคล ควรปลูกฝังให้กับเด็ก และส่งเสริมให้พัฒนาสูงขึ้น โดยจัดสภาพแวดล้อมในชีวิตเด็ก ให้เอื้อต่อการพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเอง

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแกนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคป (High/Scope)

2.1 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแกนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคป

ทฤษฎีพัฒนาความคิดความเข้าใจของเพียเจต์ (Piaget's Theory of Cognitive Development)

เพียเจต์ สนใจเด็กในเรื่องการพัฒนาคิดความเข้าใจกิจกรรมต่าง ๆ เช่นการใช้ภาษาและความคิด เพียเจต์ทำงานกับเด็ก ๆ ทุกระดับอายุ มีการสร้างสรรค์ การทดลองเพื่อที่จะสังเกตและวัดการรับรู้ธรรมชาติของโลกรอบ ๆ ตัวเด็ก จากสิ่งเหล่านี้ เขาสรุปได้ว่า การพัฒนาคิดความเข้าใจจะอธิบายได้ดีที่สุดด้วยการแบ่งออกเป็นชั้นต่าง ๆ โดยมีพัฒนาการที่ต่อเนื่องกัน เพียเจต์ได้ตั้งทฤษฎีพัฒนาความคิดความเข้าใจขึ้นมาด้วยเหตุที่แต่ละบุคคลเป็นผู้นำการทำงานของจิตใจ (Mental Operations) แต่ละชั้นของการทำงานนั้นเป็นลักษณะที่ไม่มีการพูด ไม่มีการเรียนรู้ และเป็นแบบสากลทั่วไป ซึ่งสรุปชั้นต่าง ๆ ได้ดังนี้

ชั้นที่ 1 ชั้นประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว (Sensorimotor Operations)

เริ่มตั้งแต่เกิด - 2 ปี โดยในช่วงตั้งแต่แรกเกิดถึง 18 เดือน การตอบสนองของทารกส่วนใหญ่จะไปในลักษณะของปฏิกิริยาตอบสนองแบบฉับพลัน (Reflexive Response) ซึ่งเกิดขึ้นในตัวเด็กเอง ตัวอย่างเช่นการยกแขนขา การหัดมือ ก้มมือ ซึ่งเป็นไปเองโดยอัตโนมัติ ในช่วงอายุแรกเกิดนี้เด็กทารกยังไม่สามารถที่จะแยกแยะความแตกต่างระหว่างวัตถุกับตัวเขา ไม่สามารถเห็นความแตกต่างระหว่างแขนขาของเขา กับของเล่น และนั่นคือเขายังไม่มีความคิดที่เป็นของตนเองในการที่จะกำหนดพฤติกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง

เมื่อมีอายุประมาณ 18 เดือน ทารกจะแสดงความสามารถบางอย่างในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ เขาสามารถที่จะนึกได้ว่าทำอะไรจึงจะไปถึงของเล่นได้ ทำอย่างไรจึงจะดึงของที่เปิดหน้าเขาอยู่นั้นให้ออกไปได้ เด็กทารกสามารถใช้วิธีแก้ปัญหาอย่างเดียวกันในสถานการณ์ที่ต่างกัน หรือปรับปรุงการเรียนรู้เพื่อการแก้ปัญหาใหม่ ๆ

ชั้นที่ 2 ชั้นเริ่มคิดเริ่มเข้าใจ (Preconceptual Thought)

อายุ 2 - 4 ปี ตามที่เราได้เห็นการพูดที่พัฒนาผ่านมาถึงความสัมพันธ์ของคำพูดกับวัตถุ ในชั้นเริ่มคิดเริ่มเข้าใจ พลังความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้จะพัฒนาต่อไปโดยใช้การแสดงออก

ทางด้าน "จิตใจ" (Mental) ดังนั้นบางสิ่งที่เด็กเห็นเด็กก็สามารถจินตนาการไปถึงบางสิ่งได้ เช่น มองเห็นตุ๊กตาเป็นเด็กจริง ๆ มองเห็นเสารั้วเป็นคน มองเห็นต้นไม้เป็นสัตว์ใหญ่ จินตนาการของเด็กเป็นการสร้างโลกด้วยวัตถุต่าง ๆ ซึ่งตัวเขาเองเป็นเจ้าของโลกแห่งจินตนาการนั้น อย่างไรก็ตาม เด็กก็ยังไม่คิดไปถึงเรื่องของความคิดรวบยอด (Concepts) หรือการสรุปครอบคลุมทั่ว ๆ ไป (Generalities)

ขั้นที่ 3 ขั้นคิดออกเองโดยไม่ต้องใช้เหตุผล (Intuitive Thought)

อายุ 4 - 7 ปี เด็กจะพัฒนาความคิดความเข้าใจ และความว่องไวในการรับสัมผัสได้ดียิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเขาสามารถมองวัตถุต่าง ๆ ในลักษณะของกลุ่ม โดยอาศัยความคล้ายคลึงกัน ในขั้นนี้ถ้าให้กล่องเข็มหมุด (A Box of Pegs) เขาอาจจะรับรู้ว่ามีกลุ่มหมุดหัวกลมกลุ่มหนึ่ง และหัวสี่เหลี่ยมจัตุรัสเป็นกลุ่มอื่น อย่างไรก็ตาม เด็กอาจจะไม่รู้เกี่ยวกับรูปกลม หรือรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส แต่มีการแสดงที่หยั่งรู้ได้เอง หรือคิดออกเอง

ขั้นที่ 4 ขั้นการใช้ความคิดเชิงรูปธรรม (Concrete Operations)

อายุ 7 - 11 ปี เด็กจะเกิดความคิด ความเข้าใจต่าง ๆ มากมาย ที่ยังไม่เกิดขึ้นในขั้นแรก ๆ ขณะนี้เขาสามารถเข้าใจความคิดรวบยอดที่เก็บสะสมไว้ และสามารถที่จะคิดย้อนกลับไปได้ ตัวอย่างเช่น ถ้าให้ก้อนดินเหนียวกลมและให้สร้างเป็นก้อนยาวเหมือนไส้กรอก เด็กสามารถที่จะให้เหตุผลได้ว่าปริมาณของดินเหนียวยังคงเดิมไม่เปลี่ยนแปลง

ขั้นที่ 5 ขั้นความคิดเชิงนามธรรม (Formal Operations)

อายุ 11 - 15 ปี พัฒนาการทางสติปัญญาหรือพัฒนาการทางความคิดความเข้าใจ (Cognitive Development) ถึงขีดสูงสุดในขั้นความคิดเชิงนามธรรม (Formal Operations Stage) เป็นขั้นที่เด็กเริ่มคิดเกี่ยวกับนามธรรม (Abstract) ในปลายวัยเด็ก สัญญาณเริ่มแรกของความคิดเชิงนามธรรมก็คือความสามารถในการคิดแก้ปัญหาด้วยวิธีการต่าง ๆ ทางวิทยาศาสตร์ และไตร่ตรองวิธีการแก้ปัญหาเหล่านั้น ด้วยเหตุผลมีการอภิปราย หรือนำวิธีแก้ปัญหานั้นมาลองทดสอบจนกว่าจะพบวิธีแก้ปัญหาได้ถูกต้อง (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

2539 : 41 - 45)

จากทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาดังที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่าเด็กจะพัฒนาไปตามลำดับขั้นของอายุ โดยเริ่มตั้งแต่ปฐมวัยที่อยู่ในขั้นที่ 1 - 3 ซึ่งเด็กในวัยนี้จะเริ่มใช้ประสาทสัมผัส และการเคลื่อนไหว เพื่อพัฒนาอย่างต่อเนื่องไปสู่การเริ่มคิดและจินตนาการเพื่อหาความรู้ใหม่ที่ได้นำมาปรับให้สอดคล้องกับความรู้เดิม ซึ่งจะนำไปสู่การที่เด็กสามารถคิดออกเอง

และสามารถพัฒนาไปสู่การใช้ความคิดเชิงรูปธรรม และนามธรรมต่อไป ดังนั้นในการจัดกิจกรรมให้กับเด็กจะต้องคำนึงถึงขั้นพัฒนาการที่เหมาะสมกับระดับอายุ เพื่อเด็กจะได้มีโอกาสพัฒนาความคิดความเข้าใจอย่างต่อเนื่อง

2.2 ความหมายของแกนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคป (Active Learning)

แกนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคป หมายถึง การเรียนรู้ที่เกิดจากการที่เด็กปฏิบัติหรือกระทำต่อวัตถุต่าง ๆ และมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคล ความคิดและเหตุการณ์ต่าง ๆ เป็นการสร้างความเข้าใจในสิ่งที่ปฏิบัติ ซึ่งประกอบด้วยวัสดุ การกระทำ การเลือก การใช้ภาษาของเด็ก และการสนับสนุนของผู้ใหญ่ ไม่มีใครที่จะมีประสบการณ์แทนเด็กหรือสร้างความรู้ให้เด็กได้ เด็กต้องกระทำและสร้างความคิดของตนเองจากกิจกรรมที่ริเริ่มขึ้นด้วยตนเอง ได้แก่ การเคลื่อนไหว การฟัง การค้นหา การรู้สึก การกระทำ เป็นต้น (Hohmann and Weikart. 1995 : 16 - 17)

2.3 ความสำคัญตามแกนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคป

หลักสำคัญของแนวทางไฮ/สโคป (High/Scope) ในการจัดการศึกษาเด็กปฐมวัย คือความเชื่อที่ว่า การเรียนรู้ด้วยการกระทำ เป็นรากเหง้าสำคัญต่อการพัฒนามนุษย์เต็มตามศักยภาพและการเรียนรู้ด้วยการกระทำเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพที่สุดในสิ่งแวดล้อมที่ให้โอกาสพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสม เพราะฉะนั้นเป้าหมายที่ครอบคลุมการดำเนินงานของไฮ/สโคป (High/Scope) คือ เพื่อกำหนด "กรอบเปิด" ที่ยืดหยุ่น เป็นตัวแบบเชิงปฏิบัติการซึ่งสนับสนุนการศึกษาที่พัฒนาอย่างเหมาะสมในสิ่งแวดล้อมหลากหลาย ดังนั้น จึงตั้งข้อสันนิษฐานพื้นฐานเกี่ยวกับความเจริญงอกงามและพัฒนาการของมนุษย์ ดังต่อไปนี้

1. มนุษย์พัฒนาความสามารถต่าง ๆ ไปตามลำดับที่สามารถคาดหมายได้ เมื่อมนุษย์มีวุฒิภาวะความสามารถใหม่ ๆ ก็ปรากฏออกมา
2. พัฒนาการของมนุษย์สามารถคาดหมายได้ แต่ละบุคคลจะแสดงคุณลักษณะต่าง ๆ ที่เป็นเอกลักษณ์ตั้งแต่เกิด ซึ่งจากการที่คุณลักษณะเหล่านี้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมในชีวิตประจำวัน จะทำให้เกิดความแตกต่าง ซึ่งจะนำไปสู่บุคลิกภาพที่เป็นเอกลักษณ์ต่อไป

3. วัฏจักรชีวิตจะมีหลายช่วงเวลาที่เราจะเรียนรู้บางอย่างได้ดีที่สุด หรือมีประสิทธิภาพมากที่สุด และมีวิธีสอนที่เหมาะสมมากกว่าในช่วงเวลาในลำดับพัฒนาการดังกล่าว มากกว่าวิธีสอนแบบอื่น ๆ

จากการที่การเปลี่ยนแปลงทางพัฒนาการ เป็นข้อเท็จจริงพื้นฐานของมนุษย์ โดยที่แต่ละบุคคลก็ยังมีเอกลักษณ์ของพัฒนาการ และมีช่วงเวลาที่ดีที่สุดสำหรับการเรียนรู้บางอย่าง โดยเฉพาะ การศึกษาที่มีการพัฒนาที่เหมาะสมจึงสามารถนิยามได้ด้วยเกณฑ์ 3 อย่าง กล่าวคือ ประสพการณ์ทางการศึกษา ขบวนการหรือวิธีการไม่ว่าผู้ใหญ่หรือเด็กเป็นผู้ริเริ่มขึ้น และจะเป็น ประสพการณ์หรือวิธีการพัฒนาที่เหมาะสม เมื่อ

1. ทำให้ผู้เรียนต้องใช้ความสามารถและท้าทายความสามารถของผู้เรียน เมื่อเกิดขึ้น ณ ระดับพัฒนาการหนึ่ง ๆ
2. กระตุ้นและช่วยให้ผู้เรียนพัฒนากระส่วนความสนใจ ความสามารถพิเศษ และเป้าหมายต่าง ๆ
3. ให้ประสพการณ์การเรียนรู้ต่าง ๆ เมื่อผู้เรียนอยู่ในภาวะที่สามารถเรียนรู้ตลอดจนวางหลักการและคงไว้ซึ่งสิ่งที่เด็กเรียนรู้ และสามารถสัมพันธ์กับประสพการณ์เดิมและประสพการณ์ใหม่ในอนาคต

นอกจากนั้นในแนวทางของไฮ/สโคป (High/Scope) การเรียนรู้ถูกมองว่าเป็นประสพการณ์ทางสังคม ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับปฏิสัมพันธ์ต่าง ๆ ที่มีความหมายระหว่างเด็กและผู้ใหญ่ เนื่องจากเด็กจะเรียนรู้ด้วยอัตราแตกต่างกันตามความสนใจ และประสพการณ์ที่เป็นเอกลักษณ์จะเจริญเติบโตตามศักยภาพ เมื่อเด็กถูกกระตุ้นให้มีปฏิกิริยาและสื่อสารอย่างอิสระกับเพื่อน ๆ และผู้ใหญ่ ประสพการณ์ทางสังคมเหล่านั้นเกิดขึ้นในบริบทของกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตจริง ซึ่งเด็กได้วางแผนและริเริ่มขึ้นเอง หรือเกิดขึ้นภายในประสพการณ์ต่าง ๆ ที่ผู้ใหญ่ริเริ่มขึ้น ซึ่งเปิดโอกาสอย่างมากให้เด็กได้เลือกได้แสดงความเป็นผู้นำและการแสดงออกของแต่ละคน (Hobmann and Weikart. 1995 : 15 - 16)

สรุปได้ว่า การเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ โดยเป็นผู้ริเริ่มอย่างอิสระและได้ปฏิบัติด้วยตนเอง จากสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมโดยให้เด็กนำประสพการณ์เดิมมาสัมพันธ์กับประสพการณ์ใหม่ที่ได้รับเป็นการพัฒนาการเรียนรู้และนำไปสู่บุคลิกภาพที่มีศักยภาพต่อไป

2.4 หลักการพื้นฐานตามแผนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคป

ในการศึกษาตามวิธีของไฮ/สโคป (High/Scope) ได้กำหนดหลักการเพื่อให้เด็กได้ประสบการณ์ที่เหมาะสมกับพัฒนาการ โดยประยุกต์ใช้กับประสบการณ์และกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

2.4.1 วัสดุ (Materials) มีวัสดุมากมายที่เหมาะสมกับวัยที่เด็กสามารถใช้ได้หลายวิธี ซึ่งการเรียนรู้เกิดจากการกระทำต่าง ๆ โดยตรงต่อวัสดุเหล่านั้น

2.4.2 การกระทำ (Manipulation) เด็กมีโอกาสรววจ ลงมือกระทำ จับต้อง สัมผัส ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เด็กจะเกิดการค้นหาและสร้างความรู้ขึ้นมาเอง

2.4.3 การเลือก (Choices) เด็ก ๆ มีโอกาสเลือกสิ่งที่จะทำ เนื่องจากการเรียนรู้เกิดจากความพยายามของเด็กที่จะทำตามความสนใจและเป้าหมายของตน ดังนั้นโอกาสที่จะเลือกกิจกรรมและวัสดุต่าง ๆ จึงเป็นสิ่งสำคัญ

2.4.4 การใช้ภาษาของเด็ก (Language from Children) เด็กจะบรรยายสิ่งที่กำลังกระทำโดยจะสะท้อนเป็นภาษาเพื่อบูรณาการประสบการณ์ใหม่ ๆ เข้าไปในฐานความรู้เดิมที่มีอยู่และแสวงหาความร่วมมือจากผู้อื่น

2.4.5 การสนับสนุนของผู้ใหญ่ (Adult Support) ผู้ใหญ่ตระหนัก และกระตุ้นการใช้เหตุผล การแก้ปัญหา และการสร้างสรรค์ของเด็ก ๆ (Hohmann and Weikart. 1995 : 38)

2.5 บทบาทของครูในการจัดกิจกรรมตามแผนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคป

เด็ก ๆ เรียนรู้จากประสบการณ์และการค้นพบด้วยตัวเอง ผู้ใหญ่จึงเป็นผู้สนับสนุนการพัฒนาและตระหนักถึงความสนใจและความสามารถของเด็กแต่ละคน โดยพื้นฐานผู้ใหญ่ในสิ่งแวดล้อมไฮ/สโคป (High/Scope) สนับสนุนเด็กโดย

1. จัดสิ่งแวดล้อมและกิจกรรมประจำวันสำหรับการเรียนรู้ด้วยตนเอง
 2. สร้างบรรยากาศสำหรับปฏิริยาทางสังคมที่พึงปรารถนา
 3. กระตุ้นการกระทำตามเจตนา การแก้ปัญหา และการโต้ตอบด้วยคำพูดของเด็ก
 4. การสังเกตและแปลความหมายของการกระทำต่าง ๆ ของเด็กแต่ละคน
- ในแง่หลักการพัฒนาการที่อยู่ในประสบการณ์หลักของไฮ/สโคป (High/Scope)

5. วางแผนประสบการณ์ต่าง ๆ ซึ่งอาศัยการกระทำและความสนใจต่าง ๆ ของเด็ก (Hohmann and Weikart. 1995 : 20)

ดังนั้น บทบาทของผู้ใหญ่ คือ การสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อม ประสบการณ์และให้การสนับสนุนที่เหมาะสม ซึ่งจะเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการให้การศึกษาเด็ก

2.6 ประสบการณ์เกี่ยวกับการเคลื่อนไหวตามแนวทางของไฮ/สโคป

ประสบการณ์สำคัญ 8 ประการในการเคลื่อนไหวของไฮ/สโคป (High/Scope) ได้ถูกพัฒนาโดยที่ปรึกษาทางด้านการเคลื่อนไหวชื่อ Phyllis S. Weikart (1987) ซึ่งได้อธิบายเกี่ยวกับการเคลื่อนไหว ดังต่อไปนี้

1. การเคลื่อนไหวแบบไม่มีการเคลื่อนที่ (การเคลื่อนไหวแบบยึดติดอยู่กับที่ เช่น การโค้งงอ การหมุนตัว การโยกแกว่งไปมาและการเหวี่ยงแขน)

1.1 สนับสนุน กระตุ้น ให้เด็ก ๆ ค้นหาความหลากหลายในท่าทางที่แตกต่างกัน

1.1.1 สังเกตเพื่อรับรู้พฤติกรรมและท่าทางในการแสดงออกของเด็ก ๆ ที่แสดงออก

1.1.2 เล่นเกมท่าทางต่าง ๆ กับเด็ก

1.2 หาโอกาสเข้าไปร่วมเล่นกับเด็ก ๆ โดยการแสดงท่าทางต่าง ๆ เช่น การยืดตัว การหมุนตัว การก้มโค้ง การเหวี่ยงตัว และการโยกตัวไปมา

1.3 เล่นเกมที่เน้นการเคลื่อนไหวแบบเดียวในแต่ละครั้ง

1.4 ให้ความสนใจกับทิศทาง ขนาด ระดับ ความเข้มข้น รูปร่าง และเวลาของการเคลื่อนไหวแบบไม่มีการเคลื่อนที่

2. การเคลื่อนไหวแบบที่มีการเคลื่อนที่ (การเคลื่อนไหวแบบไม่ยึดติดอยู่กับที่ เช่น การวิ่ง การกระโดด การกระโดดข้าม การเดินแถว และการปีนป่าย)

2.1 ให้เวลาและสถานที่สำหรับเด็ก ๆ ที่จะสามารถเคลื่อนไหวได้

2.2 สนับสนุนให้เด็ก ๆ เคลื่อนไหวในท่าทางต่าง ๆ

2.3 ให้ความสนใจกับทิศทาง ขนาด ระดับ ทิศทาง ความเข้มข้น และเวลาของการเคลื่อนไหวแบบที่มีการเคลื่อนที่ของเด็ก ๆ

3. การเคลื่อนไหวประกอบวัตถุ

3.1 ให้เวลาและสถานที่สำหรับเด็ก ๆ ที่จะสามารถเคลื่อนไหวโดยมีวัตถุอยู่ด้วยได้

3.2 ให้อุปกรณ์หลากหลายชนิดที่ง่ายต่อการจัดการ

3.2.1 ใช้แสงไฟและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ลอยไปมาที่เด็ก ๆ สามารถเล่นด้วยได้ในขณะที่เคลื่อนที่

3.2.2 หาสิ่งของแปลก ๆ ใหม่ ๆ ให้เด็ก ๆ ได้ถือในเวลาเคลื่อนที่

3.2.3 ใช้อุปกรณ์ติดเพิ่มไปที่เท้า

3.2.4 ใช้ลูกบอลหรืออุปกรณ์อื่น ๆ ช่วยในการขว้าง วิ่งไล่จับตี และเตะ

3.2.5 ใช้ของชิ้นใหญ่ ๆ สำหรับผลักและดึง

4. การเคลื่อนไหวที่แสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์

4.1 สังเกตและรับรู้การรู้จักริเริ่มสร้างสรรค์รูปแบบใหม่ ๆ ในการเคลื่อนไหวของเด็ก ๆ

4.2 กระตุ้นให้เด็ก ๆ รู้จักแก้ปัญหาเกี่ยวกับการเคลื่อนไหว ในช่วงของการรวมกลุ่มเล็ก กลุ่มใหญ่ และช่วงระหว่างนั้น

4.3 พูดคุยกับเด็ก ๆ เกี่ยวกับวิธีการเคลื่อนไหวของเด็ก

4.4 สนับสนุนให้เด็กแสดงออกถึงประสบการณ์ที่พวกเขาได้ประสบมา โดยผ่านการเคลื่อนไหว

5. การอธิบายการเคลื่อนไหว

5.1 รับฟังเด็ก ๆ ในขณะที่อธิบายถึงการเคลื่อนไหวของตนเอง

5.2 หาโอกาสที่จะเสนอข้อคิดเห็นกับเด็ก ๆ เกี่ยวกับการเคลื่อนไหวของเด็ก

5.3 สนับสนุนเด็ก ๆ ให้รู้จักวางแผน กระทำและทบทวนการเคลื่อนไหว

5.4 ฝึกให้เด็ก ๆ ได้มีประสบการณ์ในการใช้คำศัพท์คำเดียวในการอธิบายอาการเคลื่อนไหว 1 ครั้ง

6. การกระทำโดยอาศัยทิศทางการเล่นไหว

6.1 คอยฟังทิศทางการเล่นไหวที่เด็กคิดขึ้นในขณะที่เด็กกำลัง

เคลื่อนไหว

6.2 ระหว่างการรวมกลุ่มเล่นเกม ควรจะสอนและแสดงทิศทางการเล่นไหวอย่างง่าย ๆ

- สอนโดยใช้คำพูดบอกทิศทาง
- สอนโดยใช้ท่าทางบอกทิศทางการเล่นไหว

7. ความรู้สึกและการแสดงออกโดยจังหวะที่คงที่

7.1 จัดหาอุปกรณ์ที่เด็ก ๆ จะสามารถโยก ส่ายและกระโดด

7.2 ลองคิดจังหวะและเคาะจังหวะตามเพลงหรือการพูดที่ได้ฟัง

7.2.1 การแยกแยะระหว่างจังหวะ

7.2.2 โยก ส่าย หรือเคาะจังหวะที่คงที่ในขณะร้องเพลงหรือ

7.2.3 เคาะจังหวะที่คงที่ในขณะที่เด็ก ๆ กำลังเล่นเครื่องดนตรีอยู่

7.3 ให้โอกาสเด็ก ๆ ได้เดินในจังหวะที่คงที่

7.4 คอยดูแลและแนะนำการเล่นไหวของเด็ก ๆ ให้เป็นไปตาม

ท้องถิ่น

จังหวะที่คงที่

7.5 เล่นเกมในกลุ่มโดยใช้จังหวะที่คงที่

8. การเคลื่อนไหวอย่างเป็นลำดับในจังหวะธรรมดา

8.1 บอกชื่อส่วนต่าง ๆ ของร่างกายในการเล่นไหวเป็นลำดับ

8.2 ทำให้ลำดับการเล่นไหวเป็นไปอย่างง่าย ๆ และชัดเจน

(Hohmann and Weikart. 1995 : 411 - 429)

สรุปได้ว่า การเคลื่อนไหวตามแนวของไฮ/สโคป (High/Scope) เปิดโอกาสให้เด็กเป็นผู้ริเริ่ม ค้นหาความหลากหลายในท่าทางด้วยตนเอง โดยอาศัยการเล่นไหวในแบบต่าง ๆ โดยครูเป็นเพียงผู้กระตุ้นให้เด็กคิดสร้างสรรค์ แก้ปัญหาด้วยตัวของเขาเอง อีกทั้งครูยังยอมรับความคิดของเด็กด้วยการรับฟังในสิ่งที่เด็กอธิบายและจัดหาอุปกรณ์หลากหลายชนิด เพื่อสนองตอบความต้องการของเด็ก บรรยากาศของการเรียนรู้แบบนี้ไม่เพียงเด็กจะเรียนรู้ตัวเอง

และสิ่งรอบข้าง แต่ยังเป็นการพัฒนาให้เด็กรู้จักการประสานงานกันทำงาน รู้จักเรื่องเวลาพัฒนาสภาวะทางร่างกาย มีความรู้สึกมีความสุข และมีความเชื่อมั่นในตนเองเกี่ยวกับความสามารถในการเคลื่อนไหวของตนเอง

2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแกนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคป

ชไวน์ฮาร์ท และไวท์การ์ด (Schweinhardt and Weikart. 1997) ได้กล่าวถึงการวิจัยเปรียบเทียบการใช้หลักสูตร 3 รูปแบบ ในเด็กปฐมวัยถึงอายุ 23 ปี โดยสุ่มกำหนดให้เด็กเข้าสู่หลักสูตร 1 ใน 3 ดังนี้ หลักสูตรไฮ/สโคป (High/Scope) ซึ่งมีแนวทางการจัดการศึกษาตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ที่让孩子ได้ใช้กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลกับวัสดุที่หลากหลาย เลือกและตัดสินใจกระทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง โดยมีผู้ใหญ่สนับสนุนความคิดของเด็กในกิจกรรมที่เด็กปฏิบัติ การจัดการศึกษาแบบทั่วไป (Traditional Nursery School) มีแนวในการจัดการศึกษาที่เด็กเป็นศูนย์กลางและบรรยากาศที่เน้นทักษะทางสังคม และการจัดการศึกษาที่เน้นครูเป็นผู้สอนโดยตรง (Direct Instruction) ซึ่งมีวิธีสอนโดยใช้ตารางและการสร้างคำถามจากแบบเรียน ผลการวิจัยพบว่า เด็กที่อยู่ในหลักสูตรไฮ/สโคป ประสบความสำเร็จในด้านการศึกษา แต่งงาน และอาศัยอยู่กับคู่ของตน ทำงานและลงคะแนนเสียงเลือกตั้งประธานาธิบดี มากกว่ากลุ่มที่ได้รับการจัดการศึกษาแบบทั่วไป และแบบครูเป็นผู้สอนโดยตรง และกลุ่มที่ได้รับการจัดการศึกษาแบบครูเป็นผู้สอนโดยตรงถูกจับกุมในคดีอาชญากรรม รวมทั้งมีความบกพร่องทางอารมณ์มากกว่ากลุ่มที่ได้รับการศึกษาตามหลักสูตรไฮ/สโคป และการจัดการศึกษาแบบทั่วไป (Today's Research, Tomorrow's Practices : Highlights from Early Childhood Research Quarterly. 1997 : 62 - 63)

เฮตส์โรน (Hetzroni. 1997 : 2965-A) ศึกษาผลของการใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอนในลักษณะที่ผู้เรียนเรียนรู้โดยลงมือปฏิบัติ (Active) และเรียนรู้โดยไม่เน้นการปฏิบัติ (Passive) แล้ววัดผลที่ได้ในเรื่องของความรู้ ความจำ และการนำความรู้ไปใช้ พบว่าการสอนแบบผู้เรียนลงมือปฏิบัติจะให้ผลดีกว่าไม่เน้นการปฏิบัติ

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแสดงให้เห็นว่า การเรียนการสอนโดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง จะทำให้ประสบผลสำเร็จตามความต้องการของผู้เรียน และก่อให้เกิดพฤติกรรมที่คาดหวังมากกว่าผู้เรียนที่ได้รับการเรียนการสอนแบบไม่เน้น

การปฏิบัติ ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนควรมีบรรยากาศการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเอง

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวและจังหวะ

3.1 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวและจังหวะ

ทฤษฎีที่ใช้เป็นแนวคิดในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ

1. ทฤษฎีการเรียนรู้ของ ธอร์นไดค์ (Thorndike's Law of Learning)

ซึ่งเน้นการเรียนรู้ที่สำคัญด้วยกฎ 3 ประการ ได้แก่

1.1 กฎแห่งความพร้อม (Law of Readiness)

การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีความพร้อมทั้งกายและใจเกี่ยวกับร่างกาย (Physical) เพื่อเป็นการเตรียมการให้กล้ามเนื้อและระบบประสาทให้สัมพันธ์กัน (Co-Ordination) และเพื่อเป็นการฝึกทักษะ เกี่ยวกับทางจิตใจ (Mental) เป็นความพร้อมทางด้านสมองหรือสติปัญญา และควรคำนึงถึงความพร้อมในวัยต่าง ๆ ด้วยว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร เมื่อเด็กมีความพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจ จะส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี

1.2 กฎแห่งการฝึกหัด (Law of Exercise)

เด็กจะเรียนรู้จากการกระทำซ้ำ ๆ กันหลาย ๆ ครั้งนั่นเอง เกี่ยวกับการเคลื่อนไหวและจังหวะ เด็กจะเกิดทักษะในแบบต่าง ๆ ซึ่งทำให้ระบบประสาทและกล้ามเนื้อทำงานสัมพันธ์กันดี

1.3 กฎแห่งผล (Law of Effects)

เด็กจะเรียนรู้ได้ดีขึ้น ถ้าผลของการกระทำนั้นเป็นไปในทางบวกหรือทางที่ดี ซึ่งจะทำให้เด็กเกิดความสุข สนใจ เกิดทักษะ ทำให้เด็กมีความสนุกสนานและความพอใจ (เชาวลิต ภูมิภาค. 2532 : 109 - 110 ; อ้างอิงมาจาก Thorndike. n.d.)

2. ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ (Piaget's Cognitive Development Theory)

เพียเจต์ถือว่า การให้เด็กได้สัมผัสวัตถุต่าง ๆ จะส่งเสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้ โดยเฉพาะในเด็กปฐมวัย ซึ่งอาศัยการรับรู้เป็นสื่อในการกระตุ้นทางความคิดของเด็ก จำเป็นต้องให้เด็กได้มีโอกาสเคลื่อนไหวและสัมผัสสิ่งต่าง ๆ ทฤษฎีนี้เป็นประโยชน์ในการจัด

เนื้อหาและกิจกรรมทางการเคลื่อนไหว โดยให้เด็กได้สัมผัสกับวัตถุต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวเด็กซึ่งจะช่วยให้เด็กเรียนรู้ในสิ่งใหม่ ๆ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2523 : 69 ; อ้างอิงมาจาก Piaget. 1952)

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวและจังหวะมีอยู่หลายทฤษฎีการเลือกใช้ทฤษฎีใดนั้น ขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของครูที่จะเลือกใช้ให้เหมาะสมกับวัยและความแตกต่างของเด็กแต่ละคน

3.2 ความหมายของการเคลื่อนไหวและจังหวะ

การเคลื่อนไหวมีความสัมพันธ์กับชีวิตส่วนหนึ่งของเด็ก เด็กรู้จักตนเองจากการเคลื่อนไหวร่างกาย วิธีการเคลื่อนไหวหลาย ๆ วิธี ช่วยให้เด็กเกิดทักษะในการใช้ร่างกาย ทักษะในการควบคุมกล้ามเนื้อ การหยิบจับและการแก้ปัญหา เพิ่มความรู้และเจตคติ (สุกศรีศรีสุนทร. 2539 : 19 ; อ้างอิงมาจาก พวงทอง ไสยวรรณ. 2530 : 56) นอกจากนั้น การเคลื่อนไหวและจังหวะ เป็นกระบวนการของการสำรวจความสามารถของตนเอง โดยใช้การเคลื่อนไหวร่างกาย เพื่อค้นพบการแก้ปัญหาต่าง ๆ เด็กแต่ละคนได้เข้าร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา โดยใช้ความสามารถทางร่างกายและความรู้ของตนเอง การได้รับการกระตุ้น จากปัญหา เพื่อให้เด็กหาคำตอบด้วยตัวเอง จุดแห่งความสนใจควรอยู่ที่กิจกรรมมากกว่าสิ่งใด (สำเร็จมณีเนตร. 2520 : 1)

พิชิต ภูติจันทร์ (2523 : 3) กล่าวถึงการเคลื่อนไหวและจังหวะว่า หมายถึง การที่ร่างกายและจิตใจมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อดนตรีและจังหวะ ซึ่งจังหวะนั้น หมายถึง อัตราเร็วของการเคลื่อนไหว ซึ่งอาจจะเกิดขึ้นจากการตมมือ เคาะไม้ เคาะเหล็ก ตีกลอง ฉิ่ง ฉาบ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับ มัทธนี ตัญยาทร (2522 : 63) ที่กล่าวว่า กิจกรรมเข้าจังหวะคือกิจกรรมที่เด็กมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อเสียงจังหวะ เสียงดนตรีและเสียงเพลง โดยการแสดงท่าทางหรือเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกายให้เข้ากับจังหวะได้อย่างอิสระเสรี และผสมกลมกลืน เกิดอารมณ์และจิตใจคล้อยตามไปกับเสียงของดนตรี

สรุปได้ว่า การเคลื่อนไหวและจังหวะ หมายถึง กิจกรรมที่ร่างกายได้เคลื่อนไหวทุกส่วนของร่างกายให้สัมพันธ์กับจังหวะและเสียงเพลงอย่างอิสระ

3.3 ความเป็นมาของการเคลื่อนไหวและจังหวะ

การเคลื่อนไหวและจังหวะเกิดขึ้นพร้อม ๆ กับที่มนุษย์ได้ก่อกำเนิดขึ้นในโลก เพราะมนุษย์เรานั้นมีความเกี่ยวข้องกับจังหวะอยู่ตลอดเวลา อาจเป็นจังหวะตามธรรมชาติ หรือ จังหวะการประกอบกิจวัตรประจำวันของมนุษย์ เรามีปฏิกิริยาตอบสนองจังหวะธรรมชาติ ได้แก่ การไหลของกระแสเลือด น้ำขึ้น น้ำลง การเปลี่ยนฤดูกาล กลางวัน กลางคืน เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ มนุษย์ไม่สามารถหยุดยั้งได้ จังหวะการประกอบกิจวัตรประจำวันของมนุษย์ ซึ่งก็ต้องอาศัยทักษะทางกลไกทั้งในการทำงานและการเล่นต่าง ๆ ได้แก่ การเดิน การวิ่ง การขึ้นบันได การกระโดด การทุ่ม การพุ่ง การขว้าง การกินอาหาร เป็นต้น ล้วนแล้วแต่ต้องอาศัยจังหวะทั้งสิ้น นอกจากนี้ยังมีจังหวะที่เกิดขึ้นภายในร่างกายและประสาทหรือสมองของมนุษย์ ได้แก่ การเต้นของหัวใจ การหายใจ การย่อยอาหาร การขับถ่าย การได้ยิน การมองเห็น เป็นต้น จังหวะที่เกิดขึ้นภายในร่างกายเหล่านี้เป็นสิ่งที่ทำให้มนุษย์เป็นเหมือนตัวจังหวะ ซึ่งตัวจังหวะเหล่านี้ทำงานประสานสัมพันธ์กันตามธรรมชาติในรูปของการเคลื่อนไหว และรูปแบบของท่าทางขึ้น (พิชิต ภูติจันทร์. 2523 : 4 - 5)

3.4 ความสำคัญของการเคลื่อนไหวและจังหวะ

การเคลื่อนไหวและจังหวะเป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่แรกเกิดจนถึงสิ้นอายุขัย โดยเฉพาะในเด็กแรกเกิดจะมีการเคลื่อนไหวไปตามธรรมชาติ โดยไม่ต้องรับการฝึกหัด เช่น การเดินไปเดินมา การไขว่คว้า ซึ่งเป็นการเคลื่อนไหวที่ช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางร่างกายและการสื่อความหมาย (นิรัตน์ กรองสอาด. 2535 : 24 ; อ้างอิงมาจาก วลัยย์ ภัทโรภาส. 2533 : 1) สำเร็จ มณีเนตร กล่าวว่า การเคลื่อนไหวของเด็กแต่ละครั้งนั้นเป็นการสะสมขั้นพื้นฐานที่จะให้ได้มาซึ่งความรู้อันจะสามารถนำไปใช้ในชีวิตขั้นต่อไป (สำเร็จ มณีเนตร. 2520 : 5)

การเคลื่อนไหวและจังหวะ เป็นกระบวนการสำรวจความสามารถของตนเอง โดยใช้การเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกายให้เข้ากับจังหวะและดนตรี เพื่อหาข้อบกพร่องที่ต้องแก้ไข ครูทุกคนควรตระหนักว่าเด็กควรได้รับการพัฒนาทักษะทางกลไกพร้อม ๆ กับด้านอื่น ๆ (พิชิต ภูติจันทร์. 2523 : 1) ซึ่งชมรมศิลปวัฒนธรรมเพื่อเยาวชน "มายา" กล่าวว่า ผู้ใหญ่ทั้งหลายควรคำนึงถึงเสรีภาพในการเคลื่อนไหวของเด็ก ๆ และควรส่งเสริมการเคลื่อนไหวให้

เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก ซึ่งไม่ใช่เพียงเพื่อความคล่องแคล่วทางร่างกาย หรือความสง่างาม แข็งแรงและการควบคุมอวัยวะต่าง ๆ ได้ดีเท่านั้น แต่รวมถึงพลังความคิด จิตใจ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และจินตนาการด้วย (สถาบันศิลปวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนา. 2535 : 7)

วรศักดิ์ เพียรชอบ (2527 : 131 – 132) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการเคลื่อนไหว พอสรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

1. ช่วย让孩子เรียนรู้ในเทคนิคและวิธีการคิดค้นและการแก้ปัญหาการเคลื่อนไหว หรือปัญหาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องได้ยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะการจัดกิจกรรมส่วนใหญ่เป็นกิจกรรม让孩子มีประสบการณ์ ด้วยการแก้ปัญหาการเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย โดยวิธีการต่าง ๆ ฉะนั้น จึงเป็นโอกาสที่เด็กได้เรียนรู้และเข้าใจวิธีการ และเทคนิคในการคิดค้นเหล่านี้ได้ดีด้วย
2. ช่วย让孩子ได้เรียนรู้การเคลื่อนไหวของส่วนต่าง ๆ ของร่างกายและสามารถพัฒนาความสามารถในการเคลื่อนไหวเหล่านั้นให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จนกระทั่งสามารถที่จะมีทักษะในการเคลื่อนไหวในแต่ละอย่างได้เป็นอย่างดีต่อไป
3. ช่วย让孩子มีความรู้และเข้าใจในความจำกัดของความสามารถในการเคลื่อนไหวของส่วนต่าง ๆ ของร่างกายได้เป็นอย่างดีว่า ส่วนต่าง ๆ ของร่างกายของตนเองนั้นส่วนใดมีความสามารถและมีความจำกัดในการเคลื่อนไหวอย่างไร และในขณะที่เดียวกันก็จะได้รับความสามารถและความจำกัดเหล่านั้นมาใช้ให้เป็นประโยชน์และเหมาะสมต่อไป
4. ช่วย让孩子ได้มีการพัฒนาในทางสร้างสรรค์และรักษาไว้ซึ่งความสามารถในทางสร้างสรรค์นั้น ๆ ทั้งนี้เพราะการเรียนรู้แบบวิธีคิดค้นการเคลื่อนไหวนั้นเป็นกิจกรรม让孩子ได้แก้ปัญหาการเคลื่อนไหวของร่างกายด้วยตนเองอยู่ตลอดเวลา ซึ่งเป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยให้มีพัฒนาการในทางสร้างสรรค์และรักษาไว้ ซึ่งความสามารถนี้ในตัวเด็กได้เป็นอย่างดี
5. ช่วย让孩子เข้าใจประโยชน์ของการเคลื่อนไหวของส่วนต่าง ๆ ของร่างกายได้เป็นอย่างดี ทำให้สามารถนำประโยชน์ในการเคลื่อนไหวเหล่านี้ไปใช้กับชีวิตประจำวันของตนเองต่อไป เช่น สามารถนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในทางนันทนาการในเวลาว่าง เป็นต้น

6. ช่วยให้เด็กได้เรียนรู้และมีความรู้สึกชอบการเคลื่อนไหวหรือออกกำลังกายต่าง ๆ ของร่างกาย ซึ่งเป็นส่วนสำคัญมากในชีวิตการเป็นอยู่ของสังคมในเมืองปัจจุบันที่เต็มไปด้วยเครื่องผ่อนแรงดังที่เป็นอยู่ การที่จะช่วยให้เด็กมีความรักในการเคลื่อนไหวหรือออกกำลังกายต่าง ๆ ของร่างกาย นับว่ามีความสำคัญที่สุด

7. ทำให้เด็กได้เรียนรู้และเข้าใจลักษณะและความหมายของการเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกายได้เป็นอย่างดี สามารถเรียกชื่อลักษณะการเคลื่อนไหวเหล่านั้นได้ถูกต้องต่อไป

กิจกรรมเข้าจังหวะเป็นกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาทักษะทุกส่วนของเด็กให้มีความสัมพันธ์อันดีในการเคลื่อนไหว ส่งเสริมให้เด็กได้รับความสนุกสนาน กล้าแสดงออกตามความคิด อารมณ์ต่าง ๆ และจินตนาการของตนเองเป็นทางหนึ่งช่วยให้เด็กได้แสดงอารมณ์ไม่ต่าง ๆ โดยไม่ต้องก้าวร้าวผู้อื่น นอกจากนี้ยังส่งเสริมการพัฒนาทางด้านภาษาและสังคม ความร่วมมือในหมู่คณะ ช่วยให้ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับเด็กและเด็กกับเด็กมีมากขึ้น (มัทธนี ตูลยาทร. 2522 : 63) ประกอบกับการศึกษามีความเชื่อว่าการฝึกจังหวะให้กับเด็กตั้งแต่เล็กจะช่วยให้เด็กเกิดทักษะพื้นฐานในการเรียนวิชาต่าง ๆ ต่อไป เช่น ทางด้านภาษา สังคม นาฏศิลป์ ฯลฯ ประการหนึ่ง อีกประการหนึ่งในขณะเรียนอยู่ในโรงเรียนจะไม่มีปัญหาห่วงห่วงหรือสิ่งของต่าง ๆ ในโรงเรียน ยิ่งกว่านี้ ยังเชื่อว่าจะมีผลต่อชีวิตเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ การรู้จังหวะจะเป็นผลไม่ให้เกิดกระทบกระทั่งกับผู้อื่นง่าย สามารถดำเนินชีวิตได้ถูกจังหวะ และช่วยลดการมีปัญหากับผู้อื่น (สุนา พานิช. 2531 : 59)

จะเห็นได้ว่า การเคลื่อนไหวและจังหวะมีความสำคัญต่อมนุษย์ โดยเฉพาะเด็กปฐมวัย เพราะเด็กจะเกิดการเรียนรู้จากการเคลื่อนไหว อีกทั้งยังช่วยพัฒนาร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาของเด็กอีกด้วย ความสำคัญ

3.5 ลักษณะและองค์ประกอบของการเคลื่อนไหวและจังหวะ

การเคลื่อนไหวจัดเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ เริ่มมีตั้งแต่เด็กอยู่ในครรภ์มารดา เมื่อเด็กคลอดออกมาการเคลื่อนไหวเริ่มมีขึ้น เพื่อตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป

ลักษณะของการเคลื่อนไหว

การเคลื่อนไหวสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ การแบ่งตาม จุดมุ่งหมายของการสอนและการแบ่งตามธรรมชาติของการเคลื่อนไหว ซึ่งการเคลื่อนไหวตามธรรมชาติแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. การเคลื่อนไหวอยู่กับที่ (Nonlocomotor Movement)

สุรางค์ศรี เมธานนท์ (2528 : 5 - 6) ได้ให้ความหมายของการเคลื่อนไหวอยู่กับที่ว่า หมายถึง การเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกายเมื่ออยู่ ณ จุดใดจุดหนึ่ง ไม่เคลื่อนออกจากจุดนั้นเลย ได้แก่

การก้มตัว (Bending) คือ การงอพับข้อต่าง ๆ ของร่างกายที่จะทำให้ง่ายส่วนบนเข้ามาใกล้กับส่วนกลาง

การยืดเหยียดตัว (Stretching) คือ การเคลื่อนไหวที่ตรงกันข้ามกับการก้มตัว โดยพยายามยืดเหยียดทุกส่วนของร่างกายให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

การบิดตัว (Twisting) คือ การเคลื่อนไหวร่างกายโดยการบิดลำตัวท่อนบนไปรอบ ๆ แกนตั้ง

การหมุนตัว (Turning) คือ การหมุนตัวไปรอบ ๆ ร่างกายมากกว่าการบิดตัว ซึ่งทำให้เท้าต้องหมุนตามไปด้วยข้างใดข้างหนึ่ง

การโยกตัว (Rocking) คือ การย้ายน้ำหนักจากส่วนหนึ่งของร่างกายไปยังอีกส่วนหนึ่งของร่างกาย โดยส่วนทั้งสองจะต้องแตะพื้นคนละครั้งสลับกันไป

การแกว่งหรือการหมุนเหวี่ยง (Swinging) คือ การเคลื่อนส่วนใดส่วนหนึ่งโดยหมุนรอบจุดใดจุดหนึ่ง ใช้เป็นรูปโค้งหรือรูปวงกลม หรือแบบลูกตุ้มนาฬิกา เช่น การแกว่งแขน ขา ลำตัว เป็นต้น

การเอียง (Swaying) คล้ายกับการโยก ส่วนโค้ง จะเป็นโค้งเข้าหาพื้น การเอียงนี้จะรู้สึกผ่อนคลายเหมือนกับการแกว่ง

การดัน (Pushing) การเคลื่อนไหวโดยการดัน มักจะเป็นการดันออกจากร่างกาย เช่น การดันสิ่งของและการกดสิ่งของ

การดึง (Pulling) คือการเคลื่อนไหวที่ตรงกันข้ามกับการดัน คือ มักจะเป็นการดึงเข้าหาร่างกายหรือดึงไปในทิศทางใดทางหนึ่งโดยเฉพาะ

การสั่น (Shaking) คือการเคลื่อนไหวที่มีการสั่นสะเทือนของส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกายหรือทุกส่วน เช่น ในการเต้นรำจะมีการจับมือเขย่า การแสดงออกของการตกใจหรือการสั่นในการเต้น

การตี (Striking) เป็นการเคลื่อนไหวที่มาเร็วแล้วหยุด

2. การเคลื่อนไหวที่เคลื่อนที่ (Locomotor Movement)

เชาวลิต ภูมิภาค (2532 : 10 - 11) ได้ให้ความหมายของการเคลื่อนไหวที่เคลื่อนที่ว่า หมายถึง การเคลื่อนไหวจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง ได้แก่

การเดิน (Walking) คือ การเคลื่อนที่ตามจังหวะโดยการก้าวเท้าสลับกันไปทิศทางใดก็ได้ เท้าที่เป็นหลักจะสัมผัสอยู่กับพื้นตลอดเวลา จนกว่าการถ่ายน้ำหนักตัวไปยังอีกเท้าหนึ่งจะเสร็จสิ้น น้ำหนักตัวจะตกบนเท้าทั้งสองข้างเท่า ๆ กัน ลำตัวตั้งตรงอยู่ในลักษณะสบาย ๆ ปล่อยแขนให้อยู่ตามธรรมชาติ การก้าวเท้าให้ก้าวเรียบ ๆ ไปตามจังหวะ

การวิ่ง (Running) คือ การเคลื่อนที่ตามจังหวะโดยการก้าวเท้าสลับกันไป พร้อมกับเปลี่ยนน้ำหนักตัวจากเท้าหนึ่งไปยังอีกเท้าหนึ่งในขณะที่มีการเปลี่ยนน้ำหนักตัวนั้น จะถีบเท้าส่งตัวขึ้นพ้นจากพื้น เท้าทั้งสองจะลอยพ้นจากพื้น

การก้าวกระโดด (Jumping) คือ การสปริงตัวขึ้นจากพื้นแล้วลงสู่พื้นด้วยเท้าทั้งสองพร้อมกัน

การกระโดดเขย่ง (Hopping) คือ การสปริงตัวขึ้นจากพื้นแล้วลงสู่พื้นด้วยเท้าข้างใดข้างหนึ่งเพียงข้างเดียว

การวิ่งเขย่ง (Leaping) คือ การก้าวกระโดดเขย่ง เว้นแต่จังหวะที่ใช้ในการกระโดดสลับเท่านั้นเร็วและเป็นจังหวะแบ่งก้าวเท้าซ้าย กระโดดเขย่งด้วยเท้าซ้ายและก้าวเท้าขวากระโดดเขย่งด้วยเท้าขวา

การลื่นไถล (Sliding) คือ การก้าวเท้าออกไปข้าง ๆ แล้วลากเท้าขวาไปชิดเท้าซ้ายหรือลากเท้าซ้ายไปชิดเท้าขวา การลากเท้าไปชิดแต่ละครั้งต้องไม่ให้เท้าพื้นและให้เข้ากับจังหวะดนตรี

การควมม้า (Galloping) คือ การเคลื่อนที่ไปข้างหน้าด้วยการก้าวแล้วตามชิดอีกเท้าหนึ่งเข้าไปชิดเท้าหน้า เท้าเดิมจะน้ำหนักน้อยอยู่เสมอ

การก้าวซิด (Two Step) คือ การเคลื่อนที่ไปข้างหน้าด้วยการก้าวเท้าซ้ายไปข้างหน้า ซิดเท้าขวาไปหาเท้าซ้าย ทั้งน้ำหนักตัวตามมาไว้ที่เท้าขวา ก้าวเท้าซ้ายไปข้างหน้าอีกครั้ง - พัก - ทำซ้ำ ด้วยเท้าขวาซิดเท้าซ้าย (ก้าว-ซิด-ก้าว-พัก) ×

วรศักดิ์ เพียรชอบ (2527 : 174) ได้ให้ความหมายของการเคลื่อนไหว ประกอบอุปกรณ์หรือวัตถุว่า เป็นการให้เด็กได้มีการเคลื่อนไหว โดยใช้อุปกรณ์หรือวัตถุอย่างใดอย่างหนึ่งประกอบ ทำให้เด็กมีพัฒนาการในการทำงานประสานกันดีระหว่างประสาทมือ เท้า และตา ภารณี คุรุฑนะ (2526 : 30 - 31) ได้ให้ข้อเสนอแนะการใช้อุปกรณ์ประกอบการเคลื่อนไหวว่า อุปกรณ์ที่ใช้ควรจัดหาไว้อย่างเพียงพอและมีขนาดเหมาะสมและให้สัมพันธ์กับการเคลื่อนไหวของเด็ก เพื่อที่จะกระตุ้นความคิด เพิ่มความสนุกสนานและทักษะ และ การใช้อุปกรณ์ที่ถูกต้องวิธี จะช่วยให้เด็กมีความคล่องแคล่วและควบคุมการเคลื่อนไหวดีขึ้น

พัชรี ผลโยธิน (2523 : 59 - 61) ได้เสนอแนะขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวประกอบอุปกรณ์ไว้ดังนี้

1. ให้มีระเบียบสำหรับรับของจากครูและส่งของคืนครูหรือเก็บ เช่น ถูกล้วย ผ้าแถบหรือวัตถุที่มีขนาดเล็ก ครูควรใส่ไว้ในตระกร้าแล้วเลื่อนตะกร้าส่งต่อเป็นทอด ๆ ถ้าเป็นวัตถุที่มีขนาดใหญ่ เช่น ห่วงหอย ครูอาจถือไว้ในมือ แล้วให้เด็กเดินผ่านหน้ารับห่วงหอยไปจากมือครูทีละคน บางอย่างครูอาจจะโยนหรือกลิ้งไปให้ เช่น ลูกบอล ลูกโป่ง ไม้พลอง เป็นต้น

2. ให้เด็กได้ทดลองเล่นกับอุปกรณ์หรือวัตถุที่อยู่ในมือของตนเองอย่างอิสระ ซึ่งเท่ากับเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้คิดเองว่า จะใช้อุปกรณ์หรือวัตถุที่อยู่ในมือได้อย่างไร โดยรักษาวินัยพอสมควร คือ ไม่ส่งเสียงเอะอะ และทดลองเล่นอยู่ในระยะที่ควบคุมได้

3. ครูอาจเล่าเรื่องจินตนาการให้เด็กเคลื่อนไหวไปตามเนื้อเรื่องนั้น ๆ หรือตั้งคำถามที่เป็นปัญหาให้เด็กคิดหาคำตอบด้วยตนเอง ด้วยการใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ ตามที่กำหนดให้

เด็กปฐมวัยเป็นวัยที่สนใจสิ่งแวดล้อมรอบตัวและเคลื่อนไหวร่างกายอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นครูปฐมวัยควรสนองตามความต้องการดังกล่าวด้วยการจัดบรรยากาศ และนำอุปกรณ์ต่าง ๆ มาใช้ประกอบการเคลื่อนไหวเพื่อช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้

องค์ประกอบของการเคลื่อนไหวและจังหวะ

คหภูมิ บริพัตร ณ อยุธยา (2522 : 12) ได้เสนอแนวทางในการจัดกิจกรรมพื้นฐานการเคลื่อนไหวและจังหวะมีองค์ประกอบที่สำคัญมีหลายประการดังนี้

1. การรู้จักส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย

การเตรียมร่างกายให้พร้อมทุกส่วน เพื่อให้มีความคล่องตัว ถือว่าเป็นการปูพื้นฐานเบื้องต้นที่สำคัญอย่างหนึ่ง เด็กจะต้องฝึกหัดให้เข้าใจถึงลักษณะสภาพและการใช้ร่างกายของตนเองว่าตนสามารถเคลื่อนไหวแต่ละส่วนได้อย่างไร ร่างกายส่วนไหนเรียกว่าอะไร อยู่ตรงไหน มีขนาดสั้นยาว เล็กใหญ่ แคบกว้าง อย่างไร เช่น ไค้ง งอ บิด เบี้ยว เอี้ยว หรือขยับเขยื้อนส่วนใดได้บ้าง ให้เด็กหัดทำทำเอง การฝึกหัดเช่นนี้เป็นการเตรียมตัวเด็กให้พร้อมที่จะเคลื่อนไหวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. บริเวณและเนื้อที่

การเคลื่อนไหวนั้น เป็นการขยับเขยื้อนร่างกายบางส่วนหรือการเคลื่อนตัว ย่อมต้องการบริเวณและเนื้อที่ที่จะเคลื่อนไหวได้จากจุดหนึ่งไปยังจุดหนึ่งอยู่ตลอดเวลา บริเวณเนื้อที่จึงเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการเคลื่อนไหวของร่างกายในเนื้อที่และบริเวณโดยรอบตัวนั้นมีจุดประสงค์ดังนี้

2.1 เพื่อให้เด็กเรียนรู้บริเวณและเนื้อที่รอบ ๆ ตัว

2.2 เพื่อให้เด็กได้รู้ประโยชน์ในการใช้เนื้อที่และบริเวณในการเคลื่อนไหวรอบ ๆ ตัว

2.3 เพื่อให้เด็กเข้าใจความหมายของคำว่าบริเวณและเนื้อที่รอบตัว

การใช้บริเวณและเนื้อที่จึงเป็นลักษณะพื้นฐานที่ต้องฝึกฝน บริเวณและเนื้อที่แบ่งเป็น 2 ประเภท คือเนื้อที่รอบ ๆ ตัวเอง (Self Space) และบริเวณสถานที่ทั่วไป (General Space) เช่น เวที หรือห้องเรียน เป็นต้น

ในการฝึกเกี่ยวกับบริเวณและเนื้อที่ ควรให้เด็กได้ทดลองหาเนื้อที่รอบ ๆ ตัวในอิริยาบถต่าง ๆ เช่น ใช้มือ แขน ขา หาเนื้อที่รอบตัวในอิริยาบถต่าง ๆ กัน เช่น ยืน กางขาเล็กน้อย กางขากว้างมากขึ้น หรือนั่งในหลายลักษณะ การเปลี่ยนอิริยาบถและให้เด็กได้ทดลองใช้มือ แขน ขา ไขว่คว้าหาเนื้อที่ให้ตัวเอง เด็กจะพบบริเวณและเนื้อที่ที่จะเปลี่ยนไปตามอิริยาบถ

การใช้เนื้อที่ทั่วไปในขอบเขตที่กำหนดคือ การเคลื่อนตัวจากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นโดยลำพังหรือเคลื่อนที่เป็นกลุ่ม เด็กที่ไม่ได้รับการฝึกฝนมักจะเคลื่อนตัวไปแบบเดียวกัน ถ้าเคลื่อนตัวโดยลำพังก็จะเคลื่อนตัวมักจะไปทิศทางเดียวกันเท่าที่ปรากฏ มักจะเคลื่อนไปข้างหน้าเท่านั้น และมักจะเคลื่อนไปในวงแคบเวลารวมกลุ่มมักจะเกาะกันเป็นกลุ่มใหญ่เคลื่อนตัวไปตามกันครูจึงควรวางรากฐานให้เด็กเกิดความเข้าใจว่าบริเวณเนื้อที่ทั้งหมดซึ่งต้องใช้ในขณะนั้นเป็นของเขาแต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่า หากต้องเคลื่อนเป็นหมู่แล้วจะเคลื่อนตัวโดยอิสระและในขณะเดียวกันก็สามารถบังคับร่างกายของตนเองได้ดีเวลาเคลื่อนไหวเด็กจะสามารถจัดระยะระหว่างตนเองและผู้อื่นได้โดยไม่ชนกับผู้อื่นและเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้มีอิสระเสรีในการเคลื่อนไหวได้เช่นเดียวกับตน การเคลื่อนไหวดังกล่าวเป็นทักษะอย่างหนึ่งที่ต้องฝึกให้กับเด็กเด็กจะเกิดความเข้าใจว่าขอบเขตบริเวณเนื้อที่ที่กำหนดมีสภาพไม่แตกต่างกับกระดาษแผ่นหนึ่งซึ่งมีไว้ให้เด็กขีดเขียน หรือระบายสีแต่ละครั้งแต่ละคราว ซึ่งจะมีเล็บบ้างใหญ่บ้าง เด็กจะต้องรู้จักเนื้อที่ให้เต็มและได้จังหวะ (คุชฌี บริพัตร ณ อยุธยา. 2522 : 33)

3. ระดับของการเคลื่อนไหว

การเคลื่อนไหวทุกชนิด หากไม่มีการเปลี่ยนระดับ ความสวยงาม ความสมดุล ความเหมาะสมและท่าทางที่หลากหลายจะไม่เกิดขึ้น จะปรากฏแต่ความจำเจซ้ำซากความแข็ง กระด้างไม่น่าดู ท่าของนาฏศิลป์ต่าง ๆ ที่งดงามจะมีการเปลี่ยนระดับของการเคลื่อนไหวตลอดเวลา เช่น เข้จอีสาน หรือรำกลองยาว มีการก้ม เงย แขนโบกขึ้นลง มียืนนั่ง กระโดด ฯลฯ การเปลี่ยนระดับทำให้เกิดท่าทางและการเคลื่อนไหวที่แตกต่างกันออกไป การที่เราจะให้เด็กเคลื่อนตัวทั้ง 3 ระดับคือ สูง กลาง และต่ำ นั้นไม่ใช่เรื่องง่าย เพราะปกติเด็กจะเคลื่อนตัวอยู่ในระดับเดียวกันเท่านั้น การเริ่มปูพื้นฐานครูจะต้องใช้เทคนิควิธี เช่น การสมมติให้เด็กเป็นสัตว์ สิ่งของอะไรก็ได้ที่สูงที่สุดหรือต่ำที่สุด การทำตัวเป็นลูกโป่งลอยใบไม้ร่วงลงสู่พื้น ฯลฯ เป็นการทำให้เด็กเข้าใจระดับเสียก่อนแล้วพยายามกระตุ้นให้มีการเปลี่ยนระดับ

4. ทิศทางของการเคลื่อนไหว

การเคลื่อนไหวย่อมมีทิศทางไปข้างหน้าไปข้างหลัง ไปข้าง ๆ หรือเคลื่อนตัวได้รอบทิศ (คือหมุนตัวไปทุกทิศทุกทาง) ถ้าไม่ได้รับการฝึก ไม่ว่าเด็กหรือผู้ใหญ่ก็จะเคลื่อนตัวไปข้างหน้าแต่เพียงอย่างเดียว

การจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวสำหรับเด็ก โดยให้เด็กเปลี่ยนทิศทางต่าง ๆ ตลอดเวลาจะช่วยให้ทุกคนเคลื่อนไหวไปโดยอิสระด้วยความเชื่อมั่น เป็นตัวของตัวเอง (คุรุณี บริพัตร ณ อยุธยา. 2522 : 52) ทั้งนี้ การที่เด็กจะสามารถเคลื่อนไหวเปลี่ยนทิศทางได้นั้น เด็กจะต้องได้รับความเป็นอิสระในการกระทำและความรู้สึก รวมทั้งการกระตุ้นด้วยปัญหาต่าง ๆ ไปสู่ปัญหาที่ยากขึ้น (วรศักดิ์ เพียรชอบ. 2527 : 135)

5. การฝึกจังหวะ

การทำจังหวะนั้นมิได้หมายถึง การกำกับจังหวะด้วยการตบมือ เคาะเท้า หรือใช้เครื่องเคาะจังหวะอย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น แต่หมายถึง การทำจังหวะด้วยวิธีต่าง ๆ ซึ่งอาจเป็นการหยิบเขย่าหรือเคลื่อนไหวร่างกายส่วนใดส่วนหนึ่ง การเปล่งเสียงออกจากลำคอ การทำให้ร่างกายส่วนต่าง ๆ เกิดเสียงก็ได้ทั้งสิ้น การทำจังหวะแบ่งออกเป็น 4 วิธีดังนี้

5.1 การทำจังหวะด้วยการใช้ร่างกายส่วนต่าง ๆ (Body Percussion)

เริ่มต้นด้วยการให้เขย่าหยิบเขย่าร่างกายตามจังหวะ เช่น พยักหน้าโค้งศีรษะ เขย่าปลายจมูก เป่าแก้ม เขย่าศอก ฯลฯ และฝึกให้ใช้ร่างกายที่ทำให้เกิดเสียงดังชัดเจน สี่แบบคือ ตบมือ ตบตัก ตบเท้า ตีตมมือ ซึ่งได้รับการพิสูจน์แล้วว่าสามารถทำเสียงประกอบจังหวะได้ดังชัดเจนกว่าส่วนอื่น ๆ นอกจากนี้ยังมีการแตะสัมผัสสร้างกายล้วน ๆ หรือสลับกับทำร่างกายให้เกิดเสียง โดยให้เด็กคิดเองหรือช่วยกันคิดก็ได้

5.2 การทำจังหวะด้วยการเปล่งเสียง (Voice Percussion)

การทำจังหวะด้วยการเปล่งเสียงคือ การใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการทำจังหวะ อาจเป็นพยางค์ใด ๆ ทั้งที่มีความหมาย เช่น อ้อแอ้ อ้ออ ตุ่ม ตูบปอง ฯลฯ หรือเป็นคำที่มีความหมายอาจเป็นชื่อคน สัตว์ สิ่งของ เช่น เด็กออกเสียงคำว่า มยุรี มยุรี มยุรี ก็เกิดเป็นจังหวะขึ้นมาในตัวของมันเอง

5.3 การทำจังหวะด้วยการใช้เครื่องเคาะจังหวะเครื่องมือทุกชนิด ซึ่งเคาะ ตี เขย่า เขย่า ใช้ทำจังหวะได้ ควรให้เด็กได้สำรวจและหาเสียงจากเครื่องเคาะให้ได้เสียงมากที่สุด

5.4 การทำจังหวะด้วยการเคลื่อนไหว ไม่ว่าจะเป็นการเคลื่อนไหวที่มีเสียงประกอบหรือเคลื่อนไหวที่ไม่มีเสียงประกอบ เช่น การก้าวเท้าพร้อมตมมือ การย่อเข้าหรือการโยกตัว สลับซ้ายขวา ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ทำซ้ำกัน ก็จะใช้เป็นจังหวะได้ (ศุภย์ บริพัตร ณ อยุธยา. 2522 : 112 - 114)

3.6 หลักการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ

พัชรี ผลโยธิน ได้ให้ข้อเสนอแนะสำหรับการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหว และจังหวะสำหรับเด็กปฐมวัยไว้ดังนี้คือ

1. ควรเริ่มจากการเคลื่อนไหวที่เป็นอิสระ ไม่ควรมีระเบียบและวิธีการยุ่งยากนัก เช่น ให้เด็กได้กระจายอยู่ภายในห้องและเคลื่อนไหวไปตามธรรมชาติของเด็ก
2. ให้เด็กได้แสดงออกด้วยตนเองอย่างมีอิสระและเป็นไปตามความนึกคิดของเด็กเอง ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมให้เด็กมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ แสดงความนึกคิด ความรู้สึกต่าง ๆ
3. ครูควรเปิดโอกาสให้เด็กคิดหาวิธีการเคลื่อนไหวทั้งแบบที่ต้องเคลื่อนที่เป็นรายบุคคล เป็นคู่ เป็นกลุ่ม ตามลำดับ
4. ให้เด็กได้แสดงเลียนแบบในเรื่องต่าง ๆ เช่น
 - 4.1 กิจกรรมตามธรรมชาติ เช่น ตกปลา พายเรือ ว่ายน้ำ การยกแบก หาม เป็นต้น
 - 4.2 ชีวิตรอบตัวเด็ก เช่น ชีวิตในบ้าน ในโรงเรียน
 - 4.3 ชีวิตสัตว์ต่าง ๆ
 - 4.4 ปรากฏการณ์ธรรมชาติ เช่น ลม ฝน พายุ เป็นต้น
 - 4.5 เครื่องเล่นต่าง ๆ เช่น เรือ เครื่องบิน รถไฟ
 - 4.6 ความรู้สึกนึกคิด เช่น หัวเราะ ร้องไห้ ตกใจ รัก เกasyด
 - 4.7 สิ่งต่าง ๆ เช่น เปาะเปาะ ตีกลอง ฯลฯ
 กิจกรรมเหล่านี้ ครูควรจัดให้เด็กได้แสดงออกเป็นท่าทางหรือการเคลื่อนไหว โดยอิริยาบถในแบบต่าง ๆ
5. พยายามใช้สิ่งของที่อยู่รอบตัวเด็ก เศษวัสดุต่าง ๆ เช่น กระดาษ หนังสือพิมพ์ เศษผ้า เศษเชือก เข้ามาช่วยในการเคลื่อนไหว

6. ครูควรกำหนดจังหวะ สัณฐานนัยในการเคลื่อนไหวต่าง ๆ หรือเมื่อเปลี่ยนท่าหรือหยุดให้เด็กได้ทราบเมื่อทำกิจกรรมทุกครั้ง

7. การสร้างบรรยากาศอิสระในห้องเรียน ช่วยให้ได้ความรู้สึกอบอุ่น เพลิดเพลิน รู้สึกสบายและสนุกสนาน

8. ครูไม่ควรบังคับให้เด็กเข้าร่วมกิจกรรม เด็กที่อยู่นิ่ง ๆ ไม่ทำเช่นนั้น จะค่อย ๆ เข้าร่วมกิจกรรมเอง

9. ครูควรจัดให้มีเกมการเล่น ซึ่งจะช่วยให้เด็กสนใจมากขึ้น

10. หลังจากเด็กได้ทำกิจกรรมเคลื่อนไหวร่างกายแล้ว ครูอาจจะเปิดเพลงจังหวะช้า ๆ ที่สร้างความรู้สึกให้เด็กสงบและอยากพักผ่อน หรืออาจแบ่งเด็กออกเป็น 2 กลุ่ม ผลัดกันทำกิจกรรมเพื่อที่เด็กจะได้พักผ่อนไปในตัว

11. ครูต้องเตรียมจัดกิจกรรมทุกครั้งให้เป็นที่น่าสนใจ สนุกสนาน และทำกิจกรรมทุกวัน ๆ ละประมาณ 15 - 20 นาที (พัชรี ผลโยธิน. 2523 : 127 - 130)

จะเห็นได้ว่า การจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะให้กับเด็กนั้นต้องเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกด้วยตนเองอย่างอิสระ ตลอดจนสร้างบรรยากาศและเตรียมกิจกรรมที่น่าสนใจ เพื่อให้เด็กรู้สึกอิสระและสนุกสนาน

3.7 บทบาทของครูในการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528 : 3) กล่าวว่า

ครูควรมีบทบาทในการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ ดังนี้

1. สนับสนุนให้เด็กมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

2. ครูควรสร้างบรรยากาศที่จะช่วยให้เด็กมีความมั่นใจในการเล่น กล้าแสดงออกและมีความสุขสนุกสนาน

3. ไม่ควรชี้แนะเด็กในเรื่องความคิดมากเกินไป แต่ควรพูดในเชิงเสนอแนะ เมื่อเด็กบางคนยังไม่ออก

4. ก่อนที่กิจกรรมจะสิ้นสุดลง ครูควรให้เด็กพักผ่อนนิ่ง ๆ อย่างน้อย 2 นาที โดยให้เด็กนั่ง หรือนอนลงถ้าพื้นสะอาดให้เด็กอยู่ในท่านั่ง ไม่เคลื่อนไหวสักครู่ จะเป็นการพักผ่อนหลังจากการออกกำลังกาย

5. ควรจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ วันละไม่น้อยกว่า 15 - 20 นาที

6. ในระยะแรกควรให้เด็กออกมาทำกิจกรรมทีละกลุ่ม ๆ ละไม่เกิน 10 คน แต่ในระยะต่อไปเมื่อเด็กเข้าใจสัญลักษณ์กิจกรรมและอาจเพิ่มจำนวนเด็กมากขึ้น

7. ครูอาจใช้กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะสัมพันธ์กับทักษะทางคณิตศาสตร์ เช่น เมื่อได้ยินสัญลักษณ์ "หยุด" ครูสั่งให้เด็กจับกลุ่ม จำนวน 3 คน

มีทนี ดุลยาทร ได้กล่าวว่า ขณะดำเนินกิจกรรมเข้าจังหวะครูควรเอาใจใส่สนใจ สังเกตและศึกษาพฤติกรรมของเด็ก ๆ ทุกคน ถ้าพบเด็กที่อายุน้อยอมพูด หรือไม่สามารถแสดงออก ครูไม่ควรบังคับ ครูควรให้ความเอาใจใส่เป็นพิเศษ พยายามส่งเสริมให้เด็กกล้าแสดงออก และมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ใช้วิธีให้ตอบคำถามง่าย ๆ ที่ครูมั่นใจว่าเขาตอบได้ หรืออาจให้เขาร่วมกิจกรรมการแสดงเป็นกลุ่ม จากความรู้สึกอายที่ไม่กล้าแสดงออกของเขาในตอนแรกจะค่อย ๆ เปลี่ยนเกิดความมั่นใจตัวเองขึ้นทีละน้อย เกิดความรู้สึกอยากเรียน อยากทำ และอยากแก้ปัญหามากขึ้น (มีทนี ดุลยาทร. 2522 : 71)

ดังนั้น ครูควรสนับสนุน สร้างบรรยากาศที่เปิดโอกาสให้เด็กแสดงออกอย่างอิสระ โดยไม่ชี้แนะเด็กมากเกินไป และนำกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะบูรณาการกับกิจกรรมอื่น เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้

3.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวและจังหวะ

งานวิจัยในต่างประเทศ

โคแกน (Kogan. 1982 : 116) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวกับการส่งผลต่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน ซึ่งการจัดการเรียนการสอนทางด้านพลศึกษาจะมีประโยชน์แก่เด็กประถม ซึ่งถ้าเริ่มต้นได้เร็วเท่าใดเด็กก็จะได้รับผลดีมากเท่านั้น แต่ไม่มีการยืนยันว่า การเคลื่อนไหวจะส่งผลต่อสมองส่วนกลางหรือไม่ ดังนั้นผลการจัดกิจกรรมดังกล่าวยังอยู่บนพื้นฐานที่ไม่มั่นคงพอที่จะอธิบายว่า การเคลื่อนไหวสามารถใช้ในการบำบัดความไม่ปกติทางสติปัญญาได้ ซึ่งอาจสรุปเกี่ยวกับโปรแกรมได้ว่า การเคลื่อนไหวควรจะทำให้สัมพันธ์กับทักษะทางกลไกและเนื้อหาสาระ รวมทั้งทักษะทางสังคม ซึ่งหากเด็กได้รับการส่งเสริมด้านการเคลื่อนไหวอย่างเต็มที่ก็จะสามารถช่วยเด็กได้เป็นอย่างดี

คาลิตซ์ (Calitz. 1986 : 17) ได้กล่าวถึงศักยภาพและปัญหาของการใช้ภาษาของเด็กระหว่างการเตรียมกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวเป็นการศึกษาสำรวจบริเวณการเคลื่อนไหว ในขณะที่เด็กสำรวจและเคลื่อนไหวไปในบริเวณต่าง ๆ และค้นหาสิ่งแวดล้อม ซึ่งประโยชน์ของการที่เด็กได้เคลื่อนไหวนั้น ส่งผลต่อพัฒนาการและการเจริญเติบโตของเด็ก และคาลิตซ์ ได้ศึกษาถึงการสื่อความหมายระหว่างครูกับเด็กในขณะจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหว ทั้งนี้เพื่อพยายามทำให้มีประสิทธิภาพและสามารถที่จะให้เด็กมีส่วนร่วมเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรม การศึกษาดังกล่าวใช้วิธีการสร้างรูปแบบการสอน รูปแบบนี้เป็นลักษณะของการสอนแบบไม่เป็นทางการ ซึ่งเน้นการสำรวจและค้นพบตามแนวของการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ และการแก้ปัญหา ซึ่งต้องอาศัยบทบาทของครูเป็นสำคัญ และให้การเสนอแนะปัญหาและข้อบกพร่องที่จะต้องแก้ไขและปรับปรุงให้ดีขึ้นในสถานการณ์ที่ทดลองจัดที่โรงเรียนอนุบาล

งานวิจัยในประเทศ

นิรัตน์ กรองสอาด (2535 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะที่เน้นเทคนิคในการสื่อความหมายที่มีผลต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะที่เน้นเทคนิคในการสื่อความหมายมีค่าคะแนนเฉลี่ยของความคิดสร้างสรรค์สูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะตามแผนการจัดประสบการณ์ระดับก่อนประถมศึกษาชั้นเด็กเล็กของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ

ธูปทอง ศรีทองท่วม (2538 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ โดยใช้กิจกรรมทักษะดนตรีกับเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ กิจกรรมการเคลื่อนไหวตามแผนการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ พบว่า ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ โดยใช้กิจกรรมทักษะดนตรีกับเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะตามแผนการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาล ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ขวัญแก้ว ดำรงค์ศิริ (2539 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความพร้อมทางด้านร่างกายของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ โดยเน้นจุดประสงค์กับเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะแบบปกติ โดยให้กลุ่มทดลองได้รับการจัดประสบการณ์กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะโดยเน้นจุดประสงค์ และกลุ่มควบคุมได้รับการจัดประสบการณ์กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะตามแผนการจัดประสบการณ์ขั้นอนุบาลของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ การวิจัยปรากฏผล ดังนี้

1. ในเวลา 6 สัปดาห์ ความพร้อมทางด้านร่างกายของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ในเวลา 8 สัปดาห์ ความพร้อมทางด้านร่างกายของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ความพร้อมทางด้านร่างกายของเด็กปฐมวัยในกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มหลังการทดลอง 6 สัปดาห์ และ 8 สัปดาห์ มีคะแนนสูงกว่าก่อนการทดลอง และเมื่อพิจารณาพิจารณาทางสถิติ พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4. ในสัปดาห์ที่ 6 และสัปดาห์ที่ 8 กลุ่มทดลองมีคะแนนความพร้อมทางด้านร่างกายสูงกว่ากลุ่มควบคุม โดยมีคะแนนเฉลี่ยดังนี้ คือ 4.68 และ 4.87 ตามลำดับ

จากเอกสารและงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า ความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยสามารถพัฒนาได้โดยเริ่มตั้งแต่สถาบันครอบครัว ที่ให้ความรักความอบอุ่น และสถาบันการศึกษาที่เปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกอย่างอิสระ ตามความรู้สึกนึกคิดของเขาเอง และกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะจัดได้ว่าเป็นกิจกรรมหนึ่งที่สนองต่อความต้องการและความสนใจของเด็ก เพราะเด็กวัยนี้ชอบการเคลื่อนไหวไม่อยู่นิ่ง การจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะจึงควรจัดหลากหลายรูปแบบ โดยให้เด็กได้ริเริ่มอย่างอิสระและมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ จะมีอิทธิพลให้เด็กเกิดความเชื่อมั่นในตนเองต่อไป

กรอบความคิดของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อทำความเข้าใจและอธิบายการใช้ปัจจัยตามแกนแห่งการเรียนรู้ของไฮโคสโคปในการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะที่มีผลต่อความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะเห็นได้ว่า การจัดกิจกรรมตามแกนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคปเป็นแนวทางหนึ่งในการส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเอง จากการศึกษาที่ได้รับการสนับสนุนจากผู้ใหญ่ให้ได้ลงมือกระทำ สัมผัสกับวัสดุที่หลากหลายเหมาะกับวัย และพัฒนาการโดยเด็กได้เลือกตามจุดประสงค์ของตน และเปิดโอกาสให้เด็กได้ใช้ภาษาในการสื่อสาร ซึ่งการที่เด็กตัดสินใจทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง ทำให้เกิดประสบการณ์สำเร็จประสบการณ์ต่าง ๆ เหล่านี้ จะส่งผลให้เด็กเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง และกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะเป็นกิจกรรมหนึ่งที่สามารถนำแกนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคปมาเป็นพื้นฐานในการจัดกิจกรรมตามกรอบความคิดของการวิจัย ดังภาพประกอบ 1

การจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะตามแผนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคป		
แกนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคป 1. วิสตุ 2. การกระทำ 3. การเลือก 4. การใช้ภาษาของเด็ก 5. การสนับสนุนของผู้ใหญ่	ประสบการณ์เกี่ยวกับการเคลื่อนไหวตามแนวทางของไฮ/สโคป 1. การเคลื่อนไหวแบบไม่มีการเคลื่อนที่ 2. การเคลื่อนไหวแบบที่มีการเคลื่อนที่ 3. การเคลื่อนไหวประกอบวัตถุ 4. การเคลื่อนไหวที่แสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์ 5. การอธิบายการเคลื่อนไหว 6. การกระทำโดยอาศัยทิศทาง การเคลื่อนไหว 7. ความรู้สึกและการแสดงออกโดยจังหวะที่คงที่ 8. การเคลื่อนไหวอย่างเป็นลำดับในจังหวะธรรมดา	พฤติกรรมความเชื่อมั่นในตนเอง 1. การกล้าแสดงออก 2. การเป็นตัวของตัวเองและ 3. ความภาคภูมิใจในตนเอง 3. การปรับตัวเข้ากับสังคม

ภาพประกอบ 1 กรอบความคิดของการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การสร้างเครื่องมือ
4. วิธีดำเนินการวิจัย
5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชาย - หญิง อายุระหว่าง 4 - 5 ปี จำนวน 36 คน ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2541 ของโรงเรียนสาธิตแห่งสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร และสาเหตุที่เลือกประชากรจากโรงเรียนนี้ เนื่องจากเป็นโรงเรียนที่เปิดโอกาสให้ผู้วิจัยเข้าไปศึกษาการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะตามแผนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคป

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชาย - หญิง อายุระหว่าง 4 - 5 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2541 ของโรงเรียนสาธิต สังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 10 คน ได้มาโดยวิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยการจับสลาก จากนักเรียนในห้องที่เลือกซึ่งมี 28 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสังเกตการปฏิบัติการสอน
2. แบบประเมินความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย

การสร้างเครื่องมือ

1. แบบสังเกตการปฏิบัติการสอนดำเนินการสร้างตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1.1 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเด็กและการสังเกตพฤติกรรมเด็ก

1.2 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในข้อ 1.1 มาสร้างเป็นแบบสังเกตการปฏิบัติการสอน ดังภาคผนวก ก

1.3 ผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัย ไปสังเกตพฤติกรรมความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อฝึกสะท้อนการปฏิบัติการร่วมกัน

2. แบบประเมินความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย ดำเนินการสร้างตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

2.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย

2.2 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในข้อ 2.1 มาจำแนกตามลักษณะของพฤติกรรมความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่สามารถสังเกตได้ ดังนี้

2.2.1 การกล้าแสดงออก

2.2.1.1 การแสดงออกทางวาจา และท่าทางด้วยความมั่นใจ

2.2.1.2 การมองหน้าสบตากับบุคคลที่เด็กพูดด้วย

2.2.1.3 การทำกิจกรรมด้วยท่าทางและวาจาใหม่ ๆ

ไม่เปลี่ยนแบบผู้อื่น

2.2.1.4 การแสดงออกซึ่งความเป็นผู้นำ

2.2.1.5 การสื่อความหมายกับผู้อื่นด้วยความเข้าใจ

2.2.2 การเป็นตัวของตัวเองและความภาคภูมิใจในตนเอง

2.2.2.1 การตัดสินใจกระทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง

2.2.2.2 การยอมรับการกระทำของตนเอง

2.2.2.3 การตั้งใจทำสิ่งต่าง ๆ ไม่ทอดทิ้งเมื่อพบอุปสรรค

2.2.2.4 การมีเหตุผลในการกระทำสิ่งต่าง ๆ

2.2.2.5 ดีใจและมีความสุขเมื่อประสบความสำเร็จ

2.2.3 การปรับตัวเข้ากับสังคม

2.2.3.1 การบอกความรู้สึกของตนเองด้วยวาจาและท่าทาง
ให้เพื่อนและครูทราบ

2.2.3.2 การทำตามข้อตกลงของหมู่คณะ

2.2.3.3 การทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนและครูได้

2.2.3.4 การรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนและครู

2.2.3.5 การช่วยคิดร่วมกับเพื่อนและครู

2.3 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในข้อ 2.1 และ 2.2 มาสร้างเป็นแบบประเมิน
ความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย ดังภาคผนวก ข

2.4 นำแบบประเมินความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเสนอ
ต่อผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบรายละเอียดของเนื้อหาและภาษาที่ใช้ให้เหมาะสมจำนวน 3 ท่าน
ดังนี้

รองศาสตราจารย์ วราภรณ์ รักวิจัย ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายนิเทศ วิจัย

ฝึกสอน ฝึกงาน โรงเรียนสาธิต

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประสานมิตร (ฝ่ายประถม)

อาจารย์ อารี เกษมรัตน์

อาจารย์โรงเรียนอนุบาลสามเสน

อาจารย์ กาญจนา สุวรรณธาร

ผู้ช่วยครูใหญ่ฝ่ายวิชาการโรงเรียน

โยนออฟอาร์ค

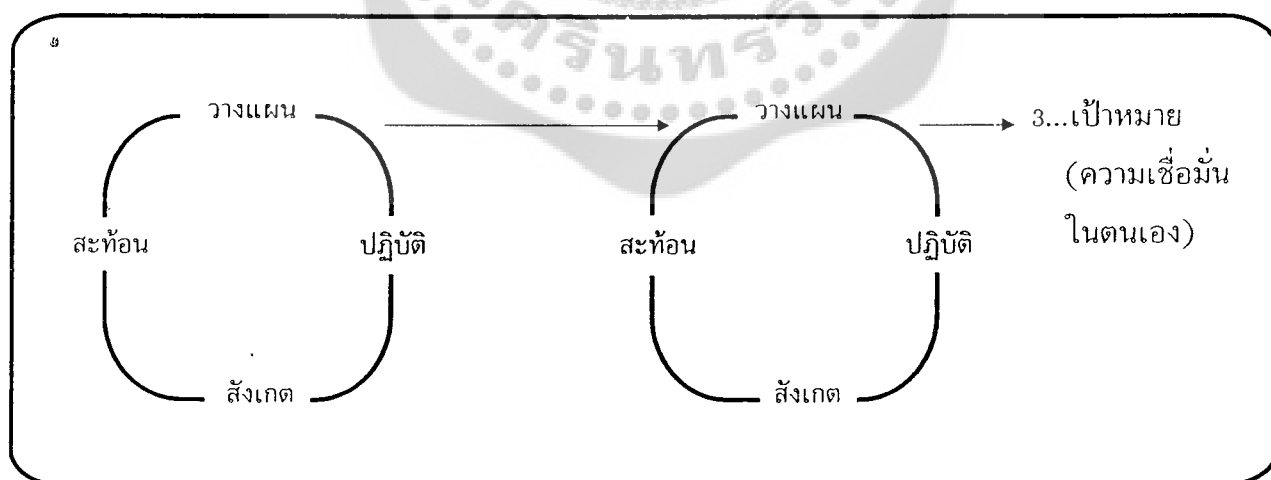
2.5 การหาคุณภาพของแบบประเมินความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย ใช้วิธี
การหาความเที่ยงตรงตามเนื้อหา โดยอาศัยดุลยพินิจของผู้เชี่ยวชาญ ในข้อ 2.4 ซึ่งเป็นการลง
ความเห็นและให้คะแนน แบบประเมินความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย ทุกข้อได้ค่าดัชนี IC
มากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 จึงถือว่าเป็นตัวแทนลักษณะเฉพาะของกลุ่มพฤติกรรมนั้นได้ (พวงรัตน์
ทวีรัตน์, 2540 : 116 – 117)

2.6 นำแบบประเมินความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยไปทดลอง
ใช้กับนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 อายุระหว่าง 4-5 ปี ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 15 คน

2.7 แก้ไขและปรับปรุง เพื่อให้เหมาะสมต่อการนำไปใช้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน (Classroom Action Research) ที่ใช้กลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียว และเก็บข้อมูลจากสภาพการณ์จริงขณะวิจัย โดยผู้วิจัย นำโครงสร้างหลักของการวิจัยปฏิบัติการ (The main features of action research) ที่ ยาใจ พงษ์บริบูรณ์ ปรับมาจากแนวคิดของเคมมิส และแมคแทคกาท (ยาใจ พงษ์บริบูรณ์. 2537 : 11 – 15 ; อ้างอิงมาจาก Kemmis and Mc Taggart. 1982) ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การปฏิบัติ (Acting) การสังเกต (Observing) และการสะท้อน การปฏิบัติการ (Reflecting) มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะตามแกน แห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคป โดยผู้วิจัยเป็นผู้วางแผนและเป็นผู้ปฏิบัติกิจกรรม ในระหว่าง การดำเนินกิจกรรมผู้วิจัย และผู้ช่วยผู้วิจัย จำนวน 2 คน จะเป็นผู้สังเกตสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เกี่ยวกับการเกิดความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยตามสภาพจริง โดยเก็บข้อมูลในเชิง คุณภาพ แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ร่วมกันซึ่งเป็นการสะท้อนการจัดกิจกรรมและผลที่เกิดจาก การทำกิจกรรมนั้น เพื่อให้ผู้วิจัยนำไปวางแผนโครงสร้างการจัดกิจกรรม ทั้งหมดนี้จะดำเนินการ อย่างต่อเนื่อง เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่ต้องการดังแสดงในภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 กรอบแสดงลักษณะโครงสร้างของการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน
(Classroom Action Research)

การวิจัยครั้งนี้ ดำเนินในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2541 ดำเนินการสัปดาห์ละ 5 วัน ๆ ละ 30 นาที รวม 40 ครั้ง โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ผู้วิจัย และผู้ช่วยผู้วิจัย ศึกษาทำความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับวิธีดำเนินการวิจัย เชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน การจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะตามแกนแห่งการเรียนรู้ของ ไฮ/สโคป และศึกษาคู่่มือการใช้แบบสังเกตการปฏิบัติการสอน

2. ผู้วิจัย และผู้ช่วยผู้วิจัย สังเกตเด็กแบบมีส่วนร่วม เพื่อเก็บข้อมูลเบื้องต้นที่เกี่ยวกับพื้นฐานพฤติกรรมความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย รวมทั้งความสนใจและความต้องการของกลุ่มตัวอย่างเป็นเวลา 1 สัปดาห์ ตั้งแต่เวลา 10.30 - 11.00 น. ของทุกวัน

3. นำข้อมูลเบื้องต้นที่ได้ในข้อ 2 มาวางแผนการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะตามแกนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคป ครั้งที่ 1

4. ผู้วิจัยดำเนินการตามแผนการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะตามแกนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคป ครั้งที่ 1

5. ผู้ช่วยผู้วิจัยสังเกตและเก็บข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมความเชื่อมั่นในตนเองของกลุ่มตัวอย่างในระหว่างที่ผู้วิจัยดำเนินกิจกรรมโดยบันทึกลงในแบบสังเกตการปฏิบัติการสอน

6. ผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัย นำข้อมูลที่ได้ในข้อ 5 มาสะท้อนร่วมกัน

7. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ในข้อ 6 มาวิเคราะห์โดยใช้แบบประเมินความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย

8. ผู้วิจัยนำผลวิเคราะห์ที่ได้ในข้อ 7 มาปรับและวางแผนการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะตามแกนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคป สำหรับใช้ในการดำเนินกิจกรรมครั้งต่อไป

9. ดำเนินการจัดกิจกรรม ตามข้อ 4 - 8 เพื่อจัดกิจกรรมครั้งที่ 2 - 5 ในระหว่างนี้ ผู้เชี่ยวชาญ คือ ดร.วรนาท รักสกุลไทย ได้มาให้คำแนะนำในการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะตามแกนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคป

10. ผู้วิจัยวิเคราะห์การใช้ปัจจัย ระยะที่ 1 เมื่อดำเนินกิจกรรมถึงครั้งที่ 5 เพื่อวางแผนการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะตามแกนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคป ครั้งที่ 6

11. ดำเนินการจัดกิจกรรมตามข้อ 5 - 8 เพื่อจัดกิจกรรมครั้งที่ 6 - 20

12. ผู้วิจัยวิเคราะห์การใช้ปัจจัย ระยะที่ 2 เมื่อดำเนินกิจกรรมถึงครั้งที่ 20 เพื่อวางแผนการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะตามแกนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคป ครั้งที่ 21

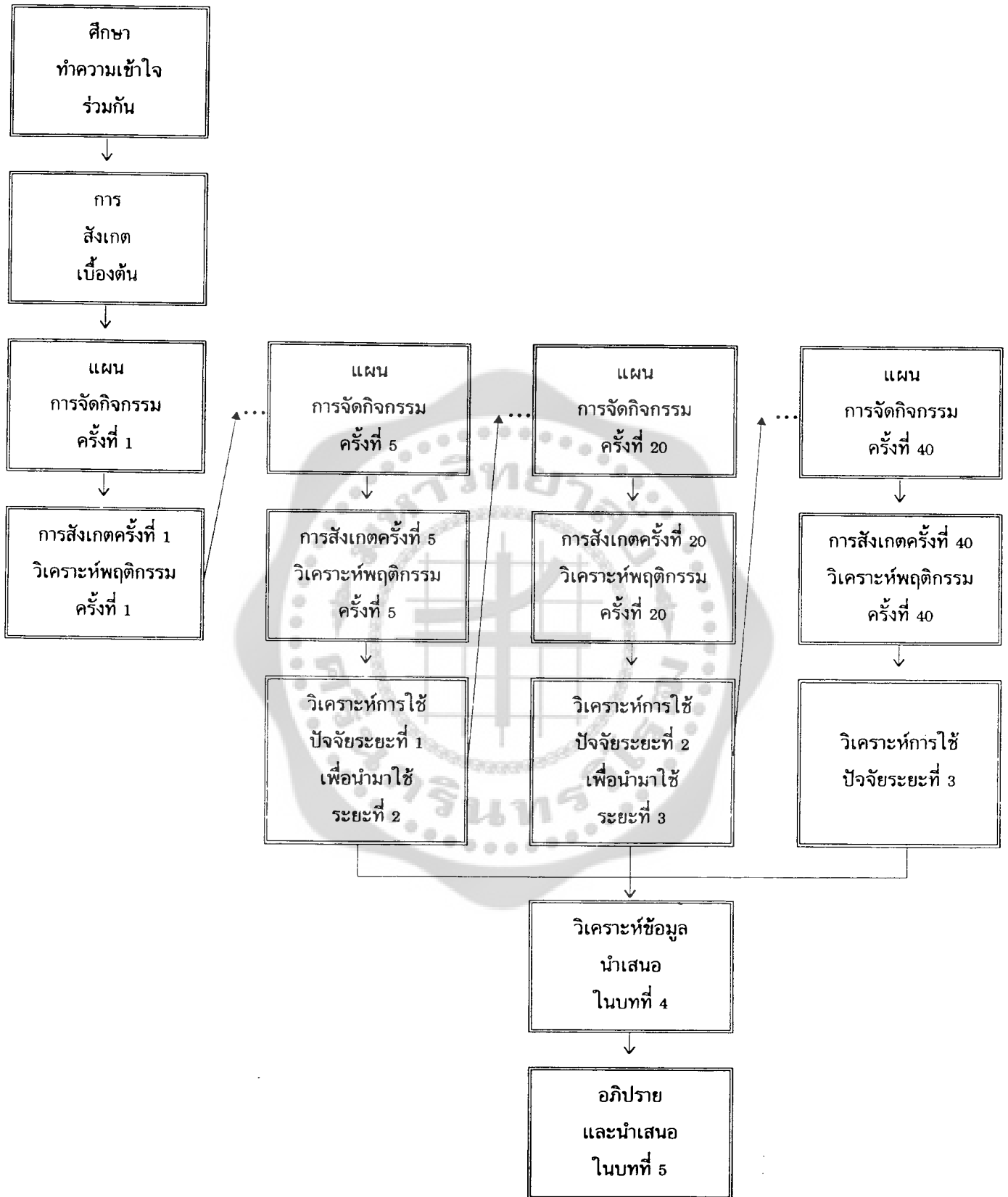
13. ดำเนินการจัดกิจกรรมตามข้อ 5 - 8 เพื่อจัดกิจกรรมครั้งที่ 21 - 40

14. วิเคราะห์ และอภิปรายผล จากแบบประเมินความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย และนำเสนอในบทที่ 4 และ 5 ดังภาพประกอบ 3

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้จะวิเคราะห์และอภิปรายผลจากข้อมูลที่เกิดขึ้นจากสภาพจริงที่เกิดขึ้นขณะดำเนินกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะตามแกนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคป โดยจะวิเคราะห์ข้อมูลทุกครั้งหลังจากการทากิจกรรม ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลหลังจากดำเนินกิจกรรมทุกครั้ง โดยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสังเกต การปฏิบัติการสอน มาวิเคราะห์ลงในแบบประเมินความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย
2. เมื่อสิ้นสุดการวิจัยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ในข้อ 1 มาจัดระบบข้อมูล โดยแบ่งตามระยะเวลาการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมเด็ก
3. นำข้อมูลที่ได้ในข้อ 2 มาอภิปรายเพื่อนำเสนอในบทที่ 5 โดยการพรรณาความ

ภาพประกอบ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์เครื่องมือ

หาคุณภาพของแบบสังเกตความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย โดยวิธีหาความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2540 : 117) โดยใช้สูตร

$$IC = \frac{\sum R}{N}$$

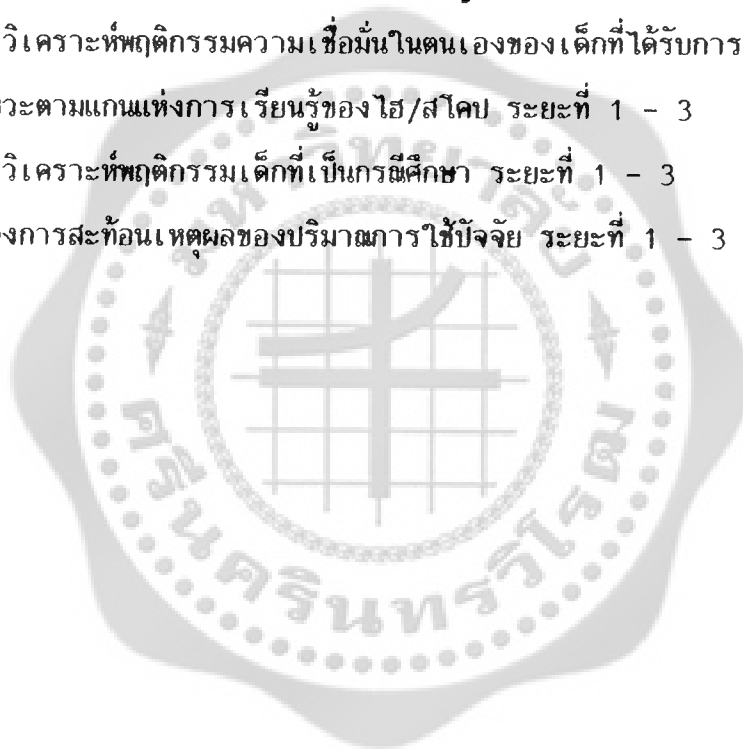
เมื่อ	IC	แทน	ดัชนีความสอดคล้องระหว่างกิจกรรมกับลักษณะพฤติกรรม
$\geq R$		แทน	ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเนื้อหาทั้งหมด
	N	แทน	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

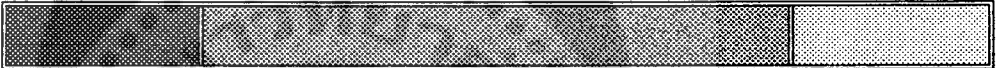
การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนที่ข้อมูลได้มาจากการสังเกตของผู้วิจัย และการจดบันทึกพฤติกรรมของผู้ช่วยผู้วิจัย น้ามาสะท้อนร่วมกัน โดยที่ผู้วิจัยเป็นผู้ประเมินความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย และนำเสนอผลการวิเคราะห์ ตามหัวข้อต่อไปนี้

1. ปริมาณการใช้ปัจจัยตามแกนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคป ระยะที่ 1 ถึงระยะที่ 3
2. การวิเคราะห์พฤติกรรมความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะตามแกนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคป ระยะที่ 1 - 3
3. การวิเคราะห์พฤติกรรมเด็กที่เป็นกรณีศึกษา ระยะที่ 1 - 3
4. แสดงการสะท้อนเหตุผลของปริมาณการใช้ปัจจัย ระยะที่ 1 - 3

การจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะตามแผนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคปมีการใช้ปัจจัยทั้ง 5 ประการ โดยไม่มีการเรียงลำดับ แต่จะใช้ปัจจัยตามปริมาณการใช้สังเกตได้จากความเข้มที่แสดงในตาราง 1

ตาราง 1 แสดงผลการวิเคราะห์ปริมาณการใช้ปัจจัยตามแผนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคป
ระยะที่ 1 ถึงระยะที่ 3

ระยะเวลา	แผนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคป
ระยะที่ 1 กิจกรรมที่ 1-5	 การสนับสนุน การเลือก การกระทำ วัสดุ การใช้ภาษา
ระยะที่ 2 กิจกรรมที่ 6-20	 การสนับสนุน การเลือก การกระทำ วัสดุ การใช้ภาษา
ระยะที่ 3 กิจกรรมที่ 21-40	 การเลือก การใช้ภาษา การกระทำ วัสดุ การสนับสนุน

จากตาราง แสดงว่า ปัจจัยตามแผนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคปตั้งแต่ระยะที่ 1 ถึงระยะที่ 3 มีปริมาณการใช้ดังต่อไปนี้

1. ระยะที่ 1 กิจกรรมที่ 1 – 5 แสดงว่า ปัจจัยตามแผนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคป คือ การสนับสนุนของผู้ใหญ่ที่ใช้มากที่สุด เพื่อสร้างความไว้วางใจ รองลงมาคือ การเลือก การกระทำ วัสดุ เพราะเมื่อเด็กได้รับการสนับสนุนเด็กก็ได้โอกาสเลือกจาก ทำทาง และวัสดุอย่างอิสระ และปัจจัยที่ใช้น้อยที่สุด คือ การใช้ภาษา เพราะเด็กยังไม่คุ้นเคยกับกิจกรรมและครูเด็กจะได้มีอิสระในการใช้ทำทางก่อนที่จะเริ่มให้ภาษาในการบรรยายทำทาง

2. ระยะที่ 2 กิจกรรมที่ 6 – 20 แสดงว่า บัณฑิตตามแผนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคป คือ การสนับสนุนของผู้ใหญ่มากที่สุด เพื่อใช้คำถามกระตุ้นให้เด็กคิดหาทางที่หลากหลายรองลงมา คือ การเลือก การกระทำ วัสดุ และการใช้ภาษา ที่มีความพันกัน ซึ่งในระยะนี้การใช้ภาษา เริ่มมีการใช้มากขึ้น เพราะเด็กเริ่มคุ้นเคยไว้วางใจ และครูให้โอกาสเด็กบรรยายหาทาง การเคลื่อนไหว

3. ระยะที่ 3 กิจกรรมที่ 21 – 40 แสดงว่า บัณฑิตตามแผนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคป คือ การเลือก การใช้ภาษา การกระทำและวัสดุมากที่สุด โดยบัณฑิตทั้ง 4 มีความสัมพันธ์กัน เพราะเด็กได้มีโอกาสเป็นผู้คิดและเลือกหาทางจากวัสดุด้วยตนเองตลอดเวลา รองลงมาคือ การสนับสนุน เพราะบทบาทครูในระยะนี้ลดลงเพื่อเปิดโอกาสให้เด็กคิดอย่างเต็มที่ครูจึงมีบทบาท จัดหาวัสดุ วางแผนกิจกรรมเพื่อให้โอกาสเด็กคิดและตอบสนองความคิดของเด็ก

ตาราง 2 แสดงผลการวิเคราะห์พฤติกรรมความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กที่ได้รับการจัดกิจกรรม การเคลื่อนไหวและจังหวะตามแผนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคป ระยะที่ 1

ร่องรอยของพฤติกรรมเด็กและบทบาทครู	การสะท้อนข้อมูล
ครู	จากร่องรอยของพฤติกรรมเด็กและบทบาทครู
- จากการสังเกตเบื้องต้น พบว่าเด็กไม่คุ้นเคยกับกิจกรรม จะคอยฟังครูอย่างตั้งใจว่า จะให้ทำอะไร	สะท้อนได้ว่า เด็กยังไม่คุ้นเคยกับการทำกิจกรรมในลักษณะการคิดเอง
- ครูเริ่มทำทางให้เด็กทำตาม	- ครูจึงต้องเป็นผู้นำในการคิดหาทาง เพื่อให้เด็กสังเกต และคิดตามว่าร่างกายสามารถทำทางได้หลากหลาย ตลอดจนสร้างความรู้สึกว่าการทำทางได้
เด็ก	- เด็กทำตามครูทุกคน แสดงว่าเด็กไว้วางใจที่จะทำตามครู เพราะคิดว่าสิ่งที่ทำไม่มีความผิด
- เด็กทุกคนทำตามครู	- เมื่อครูนำไประยะหนึ่ง เริ่มให้โอกาสเด็กคิดหาทางเอง เพื่อฝึกให้เด็กคิด และทำตามที่ตนเองคิด
ครู	
- ให้โอกาสเด็กเลือกวัสดุ โดยครูใช้วิธีการเรียกชื่อเด็กออกมาเลือก	
เด็ก	
- เด็กส่วนใหญ่หยิบวัสดุทันที	
- เด็กส่วนน้อยหยิบวัสดุด้วยท่าที่ลังเล	

ตาราง 2 (ต่อ)

ร่องรอยของพฤติกรรมเด็กและบทบาทครู	การสะท้อนข้อมูล
ครู -ถ้าเด็กคนใดมีท่าที่ลังเลครูจะเข้าไปสัมผัสและพูดให้เด็กเลือกวัสดุอีกครั้ง เด็ก -เด็กที่มีท่าที่ลังเลจะหยิบวัสดุเมื่อครูเข้าไปใกล้	-ครูแสดงท่าทางตามเด็กเพราะต้องการให้เด็กรู้สึกว่าคุณครูยอมรับความคิด -เด็กส่วนใหญ่เริ่มทำทางทันที เมื่อครูให้โอกาสและแสดงสีหน้ายิ้มแย้ม แสดงว่า เด็กมีความมั่นใจในความคิดของตนเอง และรู้สึกดีใจที่ได้แสดงความคิด
ครู -ให้โอกาสเด็กสำรวจวัสดุ และตอบคำถามเกี่ยวกับวัสดุ เด็ก -เด็กส่วนใหญ่ตอบคำถามเป็นคำสั้นประโยคสั้น -เด็กส่วนน้อยตอบเป็นประโยคยาว -เด็กส่วนน้อยไม่ตอบคำถาม	-เด็กส่วนน้อยไม่ริเริ่มทำทางเองหรือมีความลังเลแสดงว่า เด็กยังไม่มั่นใจในความคิดของตนเอง หรือไม่แน่ใจว่า ครูจะยอมรับทำทางของตนหรือไม่ -ครูเปิดโอกาสให้เด็กเลือกวัสดุเองเพื่อให้เด็กรู้สึกอิสระ และได้เลือกตามความต้องการของตนเอง
ครู -ไม่ลงโทษ หรือตำหนิเด็กที่ไม่ตอบ -ครูให้โอกาสเด็กคิดทำทางของตนเอง เด็ก -เด็กส่วนใหญ่ริเริ่มเองทันที -เด็กส่วนน้อยไม่ริเริ่ม แต่ทำตามครูและเพื่อน	-เด็กส่วนใหญ่หยิบวัสดุทันทีเพราะเด็กรู้สึกไว้วางใจและเป็นอิสระที่ครูให้โอกาส -เด็กส่วนน้อยมีท่าที่ลังเลในการเลือกวัสดุ เพราะไม่กล้าที่จะตัดสินใจด้วยตนเอง
ครู -ยอมรับความคิดของเด็กด้วยการทำท่าทางตามเด็ก	-ครูให้เด็กได้สำรวจวัสดุ เพราะให้เด็กได้พิจารณารูปร่าง ลักษณะว่าเคยเห็นที่ใดบ้าง คล้ายกับอะไรบ้าง โดยครูใช้คำถามให้เด็กตอบ เพื่อให้เด็กได้บอกถึงประสบการณ์เดิมและเป็นการพัฒนาภาษาของเด็ก

ตาราง 2 (ต่อ)

ร่องรอยของพฤติกรรมเด็กและบทบาทครู	การสะท้อนข้อมูล
เด็ก - เด็กทุกคนแสดงสีหน้ายิ้มแย้ม ครู - หลังจากเด็กทำท่าทางแล้วให้โอกาสเด็กพูดทบทวนท่าทาง	- เด็กส่วนใหญ่ตอบคำถามเป็นคำสั้นหรือประโยคสั้น เพราะเด็กยังขาดประสบการณ์การใช้ภาษาจึงยังไม่กล้าที่จะพูดด้วยประโยคยาว และคำถามของครูบางครั้ง เด็กคิดหาคำตอบได้น้อย
เด็ก - เด็กส่วนใหญ่พูดเป็นคำสั้น - เด็กส่วนน้อย พูดเป็นประโยคสั้น ประโยคยาว และไม่พูด - เด็กส่วนใหญ่จะพูดสับตากับครู - เด็กส่วนน้อยจะพูดไม่สับตากับครู	- เด็กส่วนน้อยตอบเป็นประโยคยาว เพราะเด็กมีประสบการณ์เกี่ยวกับวัสดุชนิดนั้น และเด็กมีความไว้วางใจว่าครูรับฟังสิ่งที่เด็กพูด - เด็กส่วนน้อยที่ไม่ตอบ แสดงว่าเด็กเกิดความลังเล ไม่แน่ใจ หรือไม่สามารที่จะคิดคำตอบได้
ครู - บางครั้งครูถามคำถามต่อจากคำตอบเด็ก	- ครูให้โอกาสเด็กพูดทบทวนท่าทาง เพื่อให้เด็กได้ถ่ายทอดสิ่งที่ทำไปแล้วให้ผู้อื่นทราบ
เด็ก - เด็กส่วนใหญ่ใช้คำพูดตอบ - เด็กส่วนน้อยใช้ท่าทางตอบ	- เด็กส่วนใหญ่พูดเป็นคำสั้น เพราะครูใช้คำถามที่ทำให้เด็กคิดหาคำตอบได้น้อย และให้เวลาในการคิดน้อย
ครู - ครูแบ่งกลุ่มเด็กขณะปฏิบัติกิจกรรมเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 5 คน และปฏิบัติกิจกรรมที่ละกลุ่ม	- เด็กส่วนน้อยพูดเป็นประโยคสั้น และประโยคยาว เพราะเด็กกล้าตัดสินใจที่จะพูดไว้วางใจ - เด็กส่วนน้อยที่ไม่พูด เพราะลังเล ไม่กล้าตัดสินใจ
เด็ก - เด็กส่วนใหญ่แสดงที่ทำต้องการปฏิบัติกิจกรรมพร้อมเพื่อน	- ครูไม่ลงโทษ หรือตักเตือนเด็กที่ไม่ตอบเพราะต้องการให้เด็กรู้สึกไว้วางใจ และรู้สึกว่าคุณเองไม่ผิด

ตาราง 2 (ต่อ)

รื่องรอยของพฤติกรรมเด็กและบทบาทครู	การสะท้อนข้อมูล
	-ครูหาวิธีให้เด็กได้ใช้ภาษามากขึ้น จึงถามคำถามต่อจากคำตอบของเด็ก -เด็กส่วนใหญ่ยังคงใช้คำพูดตอบครูเป็นคำสั้น ประโยคสั้น หรือประโยคยาว เพราะเด็กตัดสินใจที่จะใช้คำพูดเป็น การตอบคำถาม -เด็กส่วนน้อยใช้ท่าทางตอบครู แสดงว่าเด็กยังหาเหตุผลมาบรรยายไม่ได้ จึงใช้ท่าทางสื่อความหมาย -เด็กส่วนใหญ่สับสนครู เพราะไว้วางใจว่าครูรับฟังคำตอบของตน แต่สำหรับเด็กส่วนน้อยไม่สับสนครู เพราะขาดความมั่นใจในสิ่งที่ตัวเองพูดไม่แน่ใจว่า ครูจะยอมรับ -ครูนำข้อมูลจากการทดลองสอน เด็กที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง 15 คน มาใช้ในการจัดการกับการปฏิบัติกิจกรรม โดยแบ่งกลุ่มเด็กให้ปฏิบัติกิจกรรมทีละกลุ่ม กลุ่มละ 5 คน เพื่อให้เด็กที่ นั่งได้สังเกตท่าทางของเพื่อนและนำมาคิดท่าทางของตนเอง -เมื่อปฏิบัติกิจกรรมปรากฏว่า เด็กส่วนใหญ่ที่นั่งรอแสดงท่าทางต้องการปฏิบัติกิจกรรมพร้อมเพื่อน เพราะบางครั้งครูปล่อยให้เด็กรอนานกว่าจะออกมาปฏิบัติกิจกรรม และบางครั้งเด็กที่นั่งรอก็คุยกันเอง ไม่สนใจกิจกรรม

จากตาราง แสดงว่า เด็กส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการกล้าแสดงออก จากการที่เด็กแสดงออกทางวาจา และทำทางด้วยความมั่นใจ มองหน้าสบตากับบุคคลที่เด็กพูดด้วย ทำกิจกรรมด้วย ทำทางวาจาใหม่ ๆ แสดงออกซึ่งความเป็นผู้นำ และพูดสื่อความหมายด้วยความเข้าใจ พฤติกรรมความเป็นตัวของตัวเองและความภาคภูมิใจในตนเอง ที่ได้จากการสังเกตคือการที่เด็กตัดสินใจทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง ยอมรับการกระทำของตนเอง ตั้งใจทำสิ่งต่าง ๆ มีเหตุผลในการทำกิจกรรม ดีใจ และมีความสุขเมื่อประสบความสำเร็จ สำหรับพฤติกรรมการปรับตัวเข้ากับสังคม ที่ได้จากการสังเกตคือ การทำตามข้อตกลงของทุกคน การบอกความรู้สึกด้วยวาจาและทำทาง ให้เพื่อนและครูทราบ ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนและครู รับฟังความคิดเห็นของเพื่อนและครู

ตาราง 3 แสดงผลการวิเคราะห์พฤติกรรมความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กที่ได้รับการจัดกิจกรรม การเคลื่อนไหว และจังหวะตามแผนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคป ระยะที่ 2

ร่องรอยของพฤติกรรมเด็กและบทบาทครู	การสะท้อนข้อมูล
ครู -ครูกลิ้งลูกบอลไปหาเด็กเพื่อให้เด็กออกมาเลือกวัสดุ เด็ก -เด็กทุกคนรับลูกบอล กลิ้งคืนครู และลูกไปเลือกวัสดุทันที แสดงสีหน้ายิ้มแย้ม ครู -ให้โอกาสเด็กสำรวจวัสดุ และคิดการนำวัสดุเคลื่อนที่ เด็ก -คิดการนำวัสดุเคลื่อนที่หลายหลายทุกคน -เด็กส่วนใหญ่สำรวจและใช้ทำทางบอกครู -เด็กส่วนน้อยสำรวจและใช้คำพูดบอกครู	จากร่องรอยของพฤติกรรมเด็กและบทบาทครูสะท้อนได้ว่า ในระยะนี้ ได้นำร่องรอยจาก ระยะที่ 1 มาปรับให้เหมาะกับสภาพเด็ก ดังนี้ -ครูให้เด็กปฏิบัติกิจกรรมพร้อมกันทั้ง 10 คน เพื่อให้เด็กรู้สึกเท่าเทียมกัน และเด็กจะได้ไม่ต้องนั่งรอนาน -ครูนำลูกบอลมากลิ้ง เพื่อให้เด็กออกมาเลือกวัสดุแทนการเรียกชื่อ เพราะจะทำให้เด็กเกิดความสนใจ และใช้ลูกบอลให้เด็กกลิ้งเพื่อเลือกคู่ในการปฏิบัติกิจกรรมแบบคู่ เพราะต้องการให้เด็กเกิดความสนใจ และรู้จักการรอคอย ตลอดจนฝึกการตัดสินใจด้วยตนเอง

ตาราง 3 (ต่อ)

ร่องรอยของพฤติกรรมเด็กและบทบาทครู	การสะท้อนข้อมูล
ครู -ครูจะเคลื่อนที่วัสดุและพูดตามเด็ก -ให้โอกาสเด็กทำกิจกรรมเป็นคู่กับเพื่อน -ให้เด็กเลือกคู่เองด้วยการกลิ้งลูกบอลเลือกคู่เด็ก -เด็กส่วนใหญ่ใช้วัสดุและทำท่าทางไปกับเพื่อน -เด็กส่วนน้อยใช้วัสดุคนเดียว ไม่ทำท่าทางไปกับเพื่อน -เด็กทุกคนกลิ้งลูกบอลเลือกคู่	-เด็กทุกคนรับลูกบอลและกลิ้งคืนครูและลูกขึ้นไปเลือกวัสดุทันที แสดงว่า เด็กทุกคนตั้งใจและรอว่าเมื่อไรครูจะกลิ้งมาให้ -ครูให้โอกาสเด็กสำรวจวัสดุและโอกาสเด็กคิดการนำวัสดุเคลื่อนที่ เพื่อให้เด็กฝึกการคิดที่หลากหลาย -เด็กทุกคนคิดท่าทาง และเคลื่อนที่วัสดุหลากหลาย แสดงว่า เด็กเริ่มรู้สึกมั่นใจที่จะตัดสินใจทำท่าทาง
ครู -ทุกกิจกรรมให้โอกาสเด็กริเริ่มทำทางเอง ตั้งแต่ต้นกิจกรรม เด็ก -เด็กทุกคนคิดท่าทางด้วยตนเอง -บางครั้งเด็กส่วนใหญ่ทำท่าทางในลักษณะการเล่นมากกว่าทำท่าทางตามจังหวะเพลง	-ครูเริ่มให้เด็กคิดท่าทางเองโดยที่ครูไม่นำก่อน เพราะต้องการให้เด็กฝึกคิดด้วยตนเอง -เด็กทุกคนคิดท่าทางด้วยตนเอง แสดงว่าเด็กเริ่มรู้สึกไว้วางใจ มั่นใจที่จะทำท่าทางของตนเอง
ครู -ให้โอกาสเด็กคิด และพูดทบทวนท่าทาง -ครูมองหน้าเด็กทุกคนที่ครูพูดด้วย เด็ก -เด็กส่วนใหญ่คิดและพูดเป็นคำสั้นหรือประโยคสั้น -เด็กส่วนน้อยคิดและพูดเป็นประโยคยาว	-บางครั้งเด็กส่วนใหญ่จะทำท่าทางลักษณะการเล่นมากกว่าตามจังหวะของเพลง เพราะเด็กเริ่มรู้สึกไม่ถูกบังคับ เป็นตัวของตัวเอง -ครูเริ่มให้เด็กได้ปฏิบัติกิจกรรมเป็นคู่ เพื่อให้เด็กรู้จักช่วยกันคิดร่วมกับผู้อื่น -เด็กส่วนน้อยใช้วัสดุคนเดียว ไม่คิดร่วมกับเพื่อน เพราะเด็กยังยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง และครูให้เด็กจับคู่เร็วเกินไป เพราะเด็กยังไม่คุ้นเคยกับการช่วยคิดร่วมกับผู้อื่น

ตาราง 3 (ต่อ)

ร่องรอยของพฤติกรรมเด็กและบทบาทครู	การสะท้อนข้อมูล
- เด็กส่วนใหญ่จะพูดก็ต่อเมื่อครูถาม - เด็กทุกคนสบตากับครู - เด็กส่วนน้อยที่มีท่าทีลังเลขณะตอบคำถาม	- ครูให้เด็กพูดทบทวนท่าทางเพราะต้องการให้เด็กได้ใช้ภาษาในการสื่อความหมาย และถ่ายทอดความคิดออกมา
ครู - ให้เวลาเด็กที่มีความลังเลในการตอบคำถาม บางครั้งครูเข้าไปจับตัวเด็ก และนั่งลงพูดกับเด็กในระดับสายตา ด้วยวาจาที่นุ่มนวล	- เด็กส่วนใหญ่ยังพูดเป็นคำหรือประโยคสั้น และตอบก็ต่อเมื่อครูถาม เพราะเด็กจะแสดงออกทางท่าทางมากกว่าคำพูด
เด็ก - เด็กที่มีท่าทีลังเลพอครูสัมผัสก็จะตอบคำถาม	- เด็กที่ไม่ตอบ ครูจะให้เวลาคิดเพิ่มขึ้น และเข้าไปใกล้ตัวเด็ก เพราะต้องการให้เด็กรู้สึกไว้วางใจ และรู้สึกว่าครูให้เวลาไม่เร่งให้ตอบ
ครู - ให้โอกาสเด็กเสนอความคิดเห็นและเป็นผู้นำ เด็ก	- เด็กในระยะนี้จะสบตากับครูตลอด แสดงว่าเด็กเริ่มไว้วางใจครู กล้าที่จะแสดงความรู้สึกให้ครูทราบ
- เด็กส่วนน้อยเสนอความคิดเห็น แต่เด็กส่วนใหญ่ต้องการออกมาเป็นผู้นำ	- ครูให้โอกาสเด็กเสนอความคิดเห็นและเป็นผู้นำ เพราะต้องการให้เด็กกล้าแสดงออกมากขึ้น และรู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
ครู - ปรับการปฏิบัติกิจกรรมที่ละกลุ่มมาเป็นให้เด็กปฏิบัติกิจกรรมพร้อมกันทุกคน	- เด็กส่วนใหญ่ตัดสินใจอาสาเป็นผู้นำเพราะเด็กได้รับการตอบสนองจากครูที่ให้โอกาสเด็ก
เด็ก - เด็กทุกคนทำกิจกรรมพร้อมกัน - เด็กส่วนใหญ่ยังทำท่าทางในลักษณะการเล่นมากกว่าทำท่าทางตามจังหวะของเพลง	ออกมาแสดงความสามารถ

จากตาราง แสดงว่า เด็กส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการกล้าแสดงออกจากการที่เด็กแสดงออกทางวาจา และทำทางด้วยความมั่นใจ มองหน้าสบตากับบุคคลที่เด็กพูดด้วย ทำกิจกรรมด้วยทำทางวาจาใหม่ ๆ แสดงออกซึ่งความเป็นผู้นำ และพูดสื่อความหมายด้วยความเข้าใจ พฤติกรรมการเป็นตัวของตัวเอง และความภาคภูมิใจในตนเอง ที่ได้จากการสังเกตคือการที่เด็กตัดสินใจทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง ยอมรับการกระทำของตนเอง ตั้งใจทำสิ่งต่าง ๆ มีเหตุผลในการทำกิจกรรมดีใจและมีความสุข เมื่อประสบความสำเร็จ และพฤติกรรมการปรับตัวเข้ากับสังคมที่ได้จากการสังเกตคือ การบอกความรู้สึกรักของตนเองด้วยวาจา และทำทางให้เพื่อนและครูทราบ การทำตามข้อตกลงของหมู่คณะ ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนและครู รับฟังความคิดเห็น และช่วยคิดร่วมกับเพื่อนและครู

ตาราง 4 แสดงผลการวิเคราะห์พฤติกรรมความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหว และจังหวะตามแผนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคป ระยะที่ 3

ร่องรอยของพฤติกรรมเด็กและบทบาทครู	การสะท้อนข้อมูล
ครู -จากระยะที่ 1 และ 2 เด็กทำท่าทางในลักษณะการเล่น ไม่ทำท่าทางตามจังหวะเพลง -ครูจึงให้โอกาสเด็กฟังเพลงก่อนปฏิบัติกิจกรรม และเปิดโอกาสให้เด็กทำท่าทางได้ขณะฟังเพลง เด็ก -เด็กส่วนใหญ่ฟังเพลง และทำท่าทางหลากหลาย -เด็กส่วนน้อยนั่งหรือนอนฟัง ครู -ครูกลิ้งลูกบอลไปหาเด็กให้เด็กเลือกวัสดุ	จากร่องรอยของพฤติกรรมเด็กและบทบาทครูสะท้อนได้ว่าในระยะนี้ได้นำร่องรอยจากระยะที่ 2 มาปรับให้เหมาะกับสภาพของเด็ก ดังนี้ -ครูหาวิธีให้เด็กเกิดทักษะการฟังและวินัยด้วยการให้เด็กฟังเพลงก่อนทำท่าทาง เพื่อให้เด็กได้ฟังจังหวะที่ชัดเจนของเพลงก่อนคิดทำทาง -เด็กทุกคนตั้งใจฟังและทำท่าทางประกอบ แสดงว่าเด็กทำตามข้อตกลง และกล้าคิดทำทางของตนเองมากขึ้น -ครูทำท่าทางตามเด็ก เพื่อเป็นการแสดงการยอมรับความคิดของเด็ก

ตาราง 4 (ต่อ)

ร่องรอยของพฤติกรรมเด็กและบทบาทครู	การสะท้อนข้อมูล
เด็ก - เด็กทุกคนรับลูกบอล กลิ้งคืนครูและลูกไปเลือกวัสดุทันที - เด็กส่วนใหญ่เมื่อรับลูกบอลแสดงสีหน้ายิ้มแย้ม	- เด็กบางคนนั่งฟังหรือนอนฟัง ครูไม่ตำหนิหรือทำโทษเด็กเพราะเป็นความต้องการของเด็กที่จะจัดทำทางของตนเองในการฟัง และเด็กก็ไม่ได้ทำควมวุ่นวาย - ครูให้เด็กได้ใช้ภาษามากขึ้นด้วยการให้เด็กคิดและพูดให้ผู้อื่นทราบ เพื่อให้เด็กได้ถ่ายทอด
ครู - ให้โอกาสเด็กสำรวจวัสดุและคิดการเคลื่อนที่ของวัสดุ	สิ่งที่ต้องการปฏิบัติ - เด็กส่วนใหญ่พูดเป็นคำสั้น และประโยคสั้น
เด็ก - เด็กทุกคนคิดการเคลื่อนที่ของวัสดุหลากหลาย - เด็กทุกคนใช้คำพูดและทำทางบอกครูเกี่ยวกับการเคลื่อนที่ของวัสดุ	แสดงว่าครูอาจใช้คำถามที่ทำให้เด็กพูดได้น้อยหรือเด็กพอใจที่จะบอกความรู้สึกด้วยข้อความที่สั้น - เด็กส่วนน้อยพูดเป็นประโยคยาว แสดงว่าเด็กกลัวที่จะถ่ายทอดความรู้สึกให้ครูทราบ เกิดความไว้วางใจ
ครู - ให้โอกาสเด็กทำกิจกรรมเป็นคู่กับเพื่อน - ครูให้โอกาสเด็กเลือกคู่ด้วยการกลิ้งลูกบอล - ครูสังเกตพบว่าเด็กขาดทักษะการฟัง ครูจึงใช้สัญญาณจากเสียงของเครื่องให้จังหวะ เพื่อให้เด็กฝึกการจับคู่ แยกคู่	- ครูให้โอกาสเด็กทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม - เพราะต้องการให้เด็กเสนอความคิดเห็น ช่วยกันคิดร่วมกัน และทำตามข้อตกลงของกลุ่มได้ - เด็กทุกคนทำตามข้อตกลงของกลุ่มและมีสีหน้ายิ้มแย้ม แสดงว่าเด็กตั้งใจฟังและสังเกตสัญลักษณ์ที่กำหนด ตลอดจนมีความรู้สึกดีใจ
เด็ก - เด็กทุกคนกลิ้งลูกบอลเลือกคู่ และทำทำทางไปกับคู่ - เด็กส่วนน้อยปลายระยะที่ 3 จะทำทำทางคนเดียว	มีความสุข - เด็กส่วนน้อยที่เสนอความคิดเห็น แสดงว่าเด็กรู้สึกว่ายอมรับ เพื่อนยอมรับ จึงกล้าบอกความความรู้สึกออกมา

ตาราง 4 (ต่อ)

ร่องรอยของพฤติกรรมเด็กและบทบาทครู	การสะท้อนข้อมูล
ครู -ให้โอกาสเด็กที่ทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม -ใช้สัญลักษณ์ของสีผ้าเป็นข้อตกลงการทำท่าทางตามที่เด็กในกลุ่มเสนอ เด็ก -เด็กทุกคนดูสีผ้า และทำท่าทางตามข้อตกลงของกลุ่ม -เด็กแสดงสีหน้ายิ้มแย้มขณะทำท่าทางไปกับกลุ่ม	-ครูสังเกตว่าเด็กส่วนใหญ่ยังจับคู่และทำท่าไปด้วยกันกับคู่ไม่ได้ จึงหาวิธีให้เด็กคุ้นเคยกับการจับคู่ด้วยการกำหนดสัญญาณจับคู่ และแยกคู่เพื่อให้เด็กรู้สีกอิสระที่จะทำท่าคนเดียวบ้าง -ไม่เร่งให้เด็กต้องจับคู่ตั้งแต่เริ่มกิจกรรม -เด็กทุกคนฟังสัญญาณและปฏิบัติตามข้อตกลง แสดงว่า เด็กมีความตั้งใจฟังและพยายามปฏิบัติตามที่ตกลง
ครู -ครูสังเกตพบว่าปลายระยะที่ 3 มีเด็กส่วนน้อยต้องการเคลื่อนไหวคนเดียว -ครูให้โอกาสเด็กเลือกระหว่างเคลื่อนไหวกับคู่หรือเคลื่อนไหวเดียว -บางกิจกรรมครูจะให้โอกาสเด็กเคลื่อนไหวเดียวก่อนเคลื่อนไหวกับคู่ เด็ก -เด็กส่วนใหญ่ทำท่าทางคนเดียวก่อนเมื่อครูให้จับคู่ก็เลือกคู่ และทำท่าทางไปกับคู่ -เด็กส่วนน้อยยังคงทำท่าทางคนเดียวตั้งแต่ต้นกิจกรรม	-ครูให้โอกาสเด็กพูดทบทวนโดยครูไม่ถามทีละคน แต่จะให้เด็กอาสาออกมาพูดเอง เพราะไม่เป็นการบังคับ เด็กที่ไม่ต้องการพูดให้ออกมาพูด -เด็กส่วนน้อยอาสาพูดกับครูก่อนที่จะถาม แสดงว่า เด็กตั้งใจ และพยายามที่จะถ่ายทอดสิ่งที่ปฏิบัติให้ผู้อื่นทราบ -เด็กส่วนใหญ่ยังพูดกับครูเป็นคำหรือประโยคติดต่อเมื่อครูถามแสดงว่า เด็กอาจจะคิดทบทวนท่าของตนเองได้ แต่ไม่สามารถถ่ายทอดออกมาเป็นประโยคยาวได้
ครู -สังเกตพบว่าเด็กใช้คำพูดน้อยจึงให้โอกาสเด็กคิดวางแผนและบอกให้ครูและเพื่อนทราบก่อนทำท่าทาง	-ครูสังเกตพบว่าเด็กบางคนสนทนากับเพื่อนขณะดำเนินกิจกรรม ครูให้โอกาสไม่ตำหนิเด็ก เพราะเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดระหว่างเพื่อน ทำให้เด็กได้รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

ตาราง 4 (ต่อ)

ร่องรอยของพฤติกรรมเด็กและบทบาทครู	การสะท้อนข้อมูล
เด็ก - เด็กส่วนใหญ่พูดเป็นคำ และประโยคสั้น - เด็กส่วนน้อยพูดเป็นประโยคยาว	- ครูให้โอกาสเด็กทุกคนมาเป็นผู้นำและปฏิบัติตัวเป็นผู้ตาม เพราะให้เด็กกล้าที่จะแสดงออก และทำตามผู้อื่น
ครู - ให้โอกาสเด็กพูดทบทวนทำทางโดยไม่เรียกชื่อเด็กให้ตอบ แต่ให้เด็กอาสาพูดเอง	- ปลายระยะที่ 3 เด็กบางคนไม่ยอมจับคู่ ครูให้โอกาสเด็กเลือกระหว่างทำทางคนเดียวหรือทำทางไปกับคู่ เพื่อให้เด็กได้เป็นอิสระตัดสินใจด้วยตนเอง
เด็ก - เด็กส่วนน้อยอาสาพูดเอง - เด็กส่วนใหญ่ครูยังต้องเอ่ยชื่อถามถึงจะตอบ - เด็กส่วนใหญ่พูดเป็นคำและประโยค - เด็กส่วนน้อยพูดเป็นประโยคยาวและพูดกับครูโดยที่ครูไม่ต้องถาม	
ครู - สังเกตพบว่ามีเด็กส่วนน้อยพูดกับเพื่อนขณะปฏิบัติกิจกรรม - ให้โอกาสเด็กได้สนทนากัน	
ครู - ให้โอกาสเด็กอาสาสมัครเป็นผู้นำ	
เด็ก - เด็กทุกคนยกมืออาสาออกมาทำทาง - บางครั้งมีเด็กเสนอให้เพื่อนมาทำทางด้วย	

ตาราง 4 (ต่อ)

ร่องรอยของพฤติกรรมเด็กและบทบาทครู	การสะท้อนข้อมูล
ครู - ทุกครั้งที่ครูมอง เด็กคนใดจะทำท่าทางตามเด็ก เด็ก - เด็กทุกคนที่ครูทำตามจะแสดงสีหน้ายิ้มแย้ม	

จากตาราง แสดงว่า เด็กส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการกล้าแสดงออก จากการที่เด็กแสดงออกทางวาจาและท่าทางด้วยความมั่นใจ มองหน้าสบตาบุคคลที่เด็กพูดด้วย ทำกิจกรรมด้วยท่าทางวาจาใหม่ ๆ แสดงออกซึ่งความเป็นผู้นำ และพูดสื่อความหมายด้วยความเข้าใจ พฤติกรรมการเป็นตัวของตัวเอง และความภาคภูมิใจในตนเอง ที่ได้จากการสังเกตคือการที่เด็กตัดสินใจทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง ยอมรับการกระทำของตนเอง ตั้งใจทำสิ่งต่าง ๆ มีเหตุผลในการทำกิจกรรม ดีใจและมีความสุขเมื่อประสบความสำเร็จ และพฤติกรรมปรับตัวเข้ากับสังคมที่ได้จากการสังเกต การบอกความรู้สึกด้วยวาจาและท่าทางให้เพื่อนและครูทราบ ทำตามข้อตกลงของหมู่คณะ ทำกิจกรรมร่วมกับครูและเพื่อน รับฟังความคิดเห็น และช่วยคิดร่วมกับเพื่อนและครู

ตาราง 5 แสดงผลการวิเคราะห์พฤติกรรมของเด็กที่เป็นกรณีศึกษา ระยะที่ 1

ร่องรอยของพฤติกรรมเด็กและบทบาทครู	การสะท้อนข้อมูล
ครู -สังเกตเบื้องต้น พบว่าเอไม่กล้าแสดงออก ไม่พูด -ให้โอกาสเอเป็นผู้นำถือลูกแซคเท่ากับเพื่อนคนอื่น เอ -มีท่าที่ตอบสนองโดยรับลูกแซค แต่มีท่าที่ลังเล ในการนำแถว ครู -สังเกตพบว่าเอไม่ตอบคำถาม ไม่สบตา ไม่เลือกวัสดุ -ครูไม่ลงโทษ หรือตักเตือนเด็ก -ครูสนับสนุนให้เอเลือกวัสดุด้วยการเข้าไปใกล้ จับตัวเด็ก และพูดให้เอเลือกวัสดุอีกครั้ง เอ -หยิบวัสดุด้วยท่าที่ลังเล ครู -สังเกตพบว่าเอไม่ทำท่าทาง -ครูริเริ่มนำเด็กทำท่าทาง เอ -ทำท่าทางตามครูตลอดเวลา	จากร่องรอยของพฤติกรรมเด็กและบทบาทครู สะท้อนได้ว่า เอไม่กล้าแสดงออก เพราะไม่ริเริ่มท่าทาง ไม่พูด ดังนั้น -ครูให้โอกาสเอได้แสดงท่าทางเป็นผู้นำ เหมือนเพื่อนคนอื่น เพราะจะทำให้เอรู้สึกว่าตนเองสามารถทำได้โดยที่ครูและเพื่อนยอมรับ -เอมีท่าที่ตอบสนอง แต่ลังเล แสดงว่าเอยังรู้สึกไม่แน่ใจ และไม่กล้าตัดสินใจ -ครูสังเกตพบว่าเอไม่ตอบคำถาม ไม่สบตา ไม่เลือกวัสดุ แสดงว่า เอไม่กล้าตัดสินใจ ไม่ไว้วางใจ -ครูไม่ลงโทษหรือตักเตือน เพราะจะทำให้เด็กเกิดความกลัว ไม่ไว้วางใจ ขาดความมั่นใจ ไม่กล้าคิด -ครูใช้การสัมผัสตัวเด็กและพูดด้วยเสียงเบา เพราะต้องการให้เด็กรู้สึกอบอุ่น ไว้วางใจ กล้าพูดกับครู -ครูสังเกตว่าเอไม่ทำท่าทาง ครูจึงเริ่มนำท่าท่าทาง เพื่อให้เด็กสังเกต และคิดตามว่าร่างกายสามารถทำท่าทางได้หลากหลาย หลังจากนั้นจึงให้โอกาสเด็กคิดท่าทางเอง เพราะต้องการให้เด็กฝึกการคิด

ตาราง 5 (ต่อ)

ร่องรอยของพฤติกรรมเด็กและบทบาทครู	การสะท้อนข้อมูล
	-เอททำทางตามครูตลอดเวลา แสดงว่า เอายังไม่กล้าคิด ไม่แน่ใจว่าสิ่งที่คิดจะผิดหรือถูก

จากตาราง แสดงว่า เอแสดงออกทางวาจา และทำทางด้วยความไม่มั่นใจ ไม่สบาย
ผู้อื่น การแสดงทำทางยังคล้ายตามผู้อื่น ไม่มีการตัดสินใจด้วยตนเอง ไม่สามารถบอกความรู้สึก
ของตนเอง ด้วยวาจาให้เพื่อนและครูทราบ

ตาราง 6 แสดงผลการวิเคราะห์พฤติกรรมของเด็กที่เป็นกรณีศึกษา ระยะที่ 2

ร่องรอยของพฤติกรรมเด็กและบทบาทครู	การสะท้อนข้อมูล
ครู -กลิ้งลูกบอลไปหาเอเพื่อให้โอกาสมาเลือกวัสดุ	จากร่องรอยของพฤติกรรมเด็กและบทบาทครูสะท้อนได้ว่า
เอ -เอรับลูกบอลกลิ้งคืนครูทันที มีสีหน้ายิ้มแย้มและลุกขึ้นมาเลือกวัสดุทันที	-ครูให้โอกาสเอเท่าเทียมกับเพื่อนทุกคนในเรื่องการเลือกวัสดุ การคิดทำทาง การเลือกคู่ เพราะต้องการให้เอรู้สึกเท่าเทียมกับเพื่อน และคิดว่าตนเองสามารถทำสิ่งต่าง ๆ ได้
ครู -ให้โอกาสเอสำรวจวัสดุและคิดการนำวัสดุเคลื่อนที่เหมือนเพื่อนทุกคน	-เอคิดทำทางได้หลากหลายและมีสีหน้ายิ้มแย้มแสดงว่า เอเริ่มมีความกล้าตัดสินใจมากขึ้น และมีความสุขเมื่อประสบความสำเร็จ
เอ -สำรวจและเคลื่อนที่วัสดุด้วยท่าทางหลากหลาย และแสดงสีหน้ายิ้มแย้มเมื่อครูทักตาม	-ครูทักทำทางตามเอเพื่อให้เอรู้สึกว่าคุณยอมรับความคิดของตน -ครูกลิ้งลูกบอลให้เอเลือกคู่ เอรับลูกบอลจากครูแสดงสีหน้ายิ้มแย้ม และลุกขึ้นทันที
ครู -ให้โอกาสเด็กทุกคนคิดทำทางด้วยตนเอง -ทักทำทางตามเด็ก	แสดงว่าเอรู้สึกดีใจที่ครูให้ความสนใจ และให้โอกาสเอเป็นผู้เลือกคู่ด้วยตนเอง
เอ -ทักทำทางหลากหลาย แสดงสีหน้ายิ้มแย้ม -บางครั้งทักทำทางในลักษณะการเล่นมากกว่าตามจังหวะเพลง	-เอใช้วัสดุและทักทำทางไปกับเพื่อน แสดงว่าเอพึงพอใจคู่ของตน และยอมรับฟังความคิดเห็นของคู่ -ครูให้โอกาสเอเป็นผู้นำเพื่อฝึกให้เอเกิดความกล้าที่จะแสดงออก
ครู -ให้โอกาสเด็กทักกิจกรรมเป็นคู่กับเพื่อน -ครูกลิ้งลูกบอลให้เอมีโอกาสเลือกคู่	-เอทักทำทางนำเพื่อนได้แสดงว่ารู้สึกว่าคุณเองทำได้ เพื่อนและครูก็ยอมรับ

ตาราง 6 (ต่อ)

ร่องรอยของพฤติกรรมเด็กและบทบาทครู	การสะท้อนข้อมูล
เอ - เอรับลูกบอลจากครูและกลิ้งไปหาเพื่อนทันที - เอจับคู่กับเพื่อนเคลื่อนไหวที่วัสดุและทำท่าทางไปกับเพื่อน	- ครูให้โอกาสเอพูดทบทวนท่าทางเพราะต้องการให้เอได้คิดทบทวนสิ่งที่ทำไปเพื่อถ่ายทอดให้ผู้อื่นทราบ และเป็นการพัฒนาการใช้ภาษา - เอพูดเป็นคำสั้น แสดงว่า เอยังไม่กล้า
ครู - ให้โอกาสเด็กทุกคนอาสาเป็นผู้นำ	ตัดสินใจ และไม่คุ้นเคยกับการบรรยาย หรือเป็นเพราะครูถามคำถามที่ทำให้เอคิดหาคำตอบได้น้อย
เอ - ริเริ่มท่าทางนำเพื่อน	- ครูจึงหาวิธีให้เอพูดมากขึ้น ด้วยการถามต่อจากคำตอบของเด็ก เพราะต้องการให้เด็กได้ใช้
ครู - สังเกตพบว่า ถ้าครูไม่ถามเอจะไม่พูด จึงให้โอกาสเอพูดทบทวนท่าทางด้วยการถามคำถามให้เอตอบ	ภาษาพูดมากขึ้น และมีความต่อเนื่องจากเดิม - เอยังพูดเป็นคำสั้น บางครั้งสับสน บางครั้งไม่สับสนกับครู แสดงว่าเอยังไม่แน่ใจหรือไม่กล้าตัดสินใจ
เอ - พูดเป็นคำสั้นบางครั้งสับสน บางครั้งไม่สับสน	- บางครั้งเอท่าทางในลักษณะการเล่น
ครู - สังเกตว่าเด็กตอบเป็นคำจึงถามคำถามต่อจากคำตอบของเด็ก	มากกว่าตามจังหวะเพลง แสดงว่า เด็กรู้สึกเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น และขาดทักษะการฟัง
เอ - พูดเป็นคำสั้น	

จากตาราง แสดงว่า เอเริ่มมีพฤติกรรมการกล้าแสดงออกจากการที่เอแสดงออกทาง วาจา และท่าทางด้วยความมั่นใจ มองสบตากับบุคคลที่พูดในบางครั้ง ทำกิจกรรมด้วยท่าทาง ใหม่ ๆ แสดงออกซึ่งความเป็นผู้นำ กล้าพูดหรือตอบคำถามมากขึ้น พฤติกรรมความเป็นตัวของ ตัวเองและความภาคภูมิใจในตนเอง ที่ได้จากการสังเกตคือการที่เอตัดสินใจทำสิ่งต่าง ๆ ด้วย ตนเอง ยอมรับการกระทำของตนเอง ตั้งใจทำสิ่งต่าง ๆ ให้ออกยอด มีเหตุผลในการกระทำ ดีใจ และมีความสุขเมื่อประสบความสำเร็จ และพฤติกรรมการปรับตัวเข้ากับสังคม ที่ได้จากการสังเกต คือการที่เอบอกความรู้สึกของตนเองด้วยวาจาและท่าทางให้เพื่อนและครูทราบ ทำตามข้อตกลง ของหมู่คณะ ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนและครู รับฟังความคิดเห็นและช่วยคิดร่วมกับเพื่อนและครู

ตาราง 7 แสดงผลการวิเคราะห์พฤติกรรมของเด็กที่เป็นกรณีศึกษา ระยะที่ 3

ร่องรอยของพฤติกรรมเด็กและบทบาทครู	การสะท้อนข้อมูล
ครู -สังเกตพบว่าเด็กทุกคนทำท่าทางในลักษณะ การเล่นมากกว่า ทำท่าทางตามจังหวะเพลง -ครูให้โอกาสเด็กฟังเพลงก่อนปฏิบัติกิจกรรม และเปิดโอกาสให้เด็กทำท่าทางได้ขณะฟัง เพลง -ครูทำท่าทางตามเอ เอ -นั่งฟังเพลง และทำท่าทางหลากหลายประกอบ เพลง เอแสดงสีหน้ายิ้มแย้ม ครู -กลิ้งลูกบอลไปหาเอเพื่อให้เอเลือกวัสดุและให้ โอกาสเด็กคิดการเคลื่อนที่ของวัสดุ -ทำท่าทางตามเอ	จากร่องรอยของพฤติกรรมเด็กและบทบาท ครูสะท้อนได้ว่า -ครูยังคงให้เอรู้สึกเท่าเทียมกับเพื่อนทุกคน เพราะเอจะได้รู้สึกว่าคุณเองสามารถทำและพูด ได้เหมือนกับเพื่อน -เอแสดงท่าทางหลากหลายมากขึ้น เพราะ เอไว้วางใจ และยอมรับในความสามารถของ ตน พยายามคิดวิธีการทำท่าทางอย่างตั้งใจ -ครูกลิ้งลูกบอลไปหาเอเพื่อให้เอเลือกวัสดุ และคู่เอง เพราะต้องการให้เอรู้สึกว่าเป็นอิสระ สามารถตัดสินใจด้วยตนเองได้

ตาราง 7 (ต่อ)

ร่องรอยของพฤติกรรมเด็กและบทบาทครู	การสะท้อนข้อมูล
เอ -กลิ้งลูกบอลคืนครูทันที แสดงสีหน้ายิ้มแย้ม -เอเคลื่อนที่วิ่งสุดด้วยท่าทางหลากหลาย -แสดงสีหน้ายิ้มแย้ม ครู -ให้โอกาสเด็กทำกิจกรรมเป็นคู่กับเพื่อน -ให้โอกาสเด็กเลือกคู่ด้วยการกลิ้งลูกบอลและเรียกชื่อเพื่อน -ให้เด็กฝึกทักษะการฟังด้วยการฟังสัญญาณจากเสียงของเครื่องให้จังหวะในการจับคู่ แยกคู่	-เอรับลูกบอล แสดงสีหน้ายิ้มแย้ม แสดงว่าเอรู้สึกอิสระ ดีใจ มีความสุข บางครั้งครูให้เอเรียกชื่อเพื่อนเพื่อเลือกคู่ เอไม่พูด แต่ใช้การชี้ไปที่เพื่อน แสดงว่าเอเลือกที่จะใช้ท่าทางสื่อความหมายมากกว่าการใช้คำพูด -ครูให้โอกาสเอทำท่าทางกับเพื่อน เพื่อให้เอได้รู้จักช่วยกันคิด และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น -เอทำท่าทางไปกับเพื่อนแสดงว่า เอรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น -ครูให้โอกาสเอทำกิจกรรมเป็นกลุ่มกับเพื่อน เพื่อให้เอได้รับฟังความคิดเห็นและทำตามข้อตกลงของกลุ่ม
เอ -กลิ้งลูกบอลทันที แสดงสีหน้ายิ้มแย้ม -บางครั้งครูให้เรียกชื่อเพื่อนเพื่อเลือกคู่ เอไม่พูดใช้การชี้มือไปที่เพื่อน -เอเคลื่อนที่วิ่งสุดและทำท่าทางไปกับเพื่อน ครู -ให้โอกาสเด็กทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม -ใช้สัญลักษณ์ของสีผ้า เป็นข้อตกลงการทำท่าทางตามที่เด็กในกลุ่มเสนอ	-เอทำตามข้อตกลง และแสดงสีหน้ายิ้มแย้ม แสดงว่า เอยอมรับความคิดของผู้อื่น -ครูให้โอกาสเอได้ใช้ภาษามากขึ้นด้วยการให้เด็กคิดและพูดให้ผู้อื่นทราบ เพื่อให้เอได้ถ่ายทอดสิ่งที่ต้องการปฏิบัติ -เอพูดเป็นคำและประโยค บางครั้งสบตา บางครั้งไม่สบตา แสดงว่า บางครั้งเอกล้าที่จะตัดสินใจ บางครั้งเอยังลังเล ไม่แน่ใจ
เอ -ดูสีผ้าและทำท่าทางตามที่เพื่อนเสนอ แสดงสีหน้ายิ้มแย้ม	-ครูให้โอกาสเอพูดทวนท่าทางที่ได้ปฏิบัติ เพื่อให้เอได้ใช้ภาษามากขึ้น

ตาราง 7 (ต่อ)

ร่องรอยของพฤติกรรมเด็กและบทบาทครู	การสะท้อนข้อมูล
ครู -ให้โอกาสเอคิดวางแผนและบอกให้ครูและเพื่อนทราบก่อนทำทาง -เมื่อทำทางแล้วให้โอกาสพูดทบทวนทำทาง โดยครูให้เด็กอาสาออกมาเอง	-เอพูดเป็นคำและประโยค บางครั้งสบตา บางครั้งไม่สบตา บางครั้งยืนฟังครู และจะพูดเมื่อครูถาม แสดงว่า เอเริ่มกล้าที่จะสื่อความหมายถึงสิ่งที่ทำให้ผู้อื่นทราบ ถึงแม้บางครั้งจะสบตา บางครั้งไม่สบตา เพราะเอยังมีความไม่แน่ใจในบางครั้ง
เอ -พูดเป็นคำและประโยคบางครั้งสบตา บางครั้งไม่สบตา จะพูดเมื่อครูถาม -บางครั้งยืนฟังครู แสดงสีหน้ายิ้ม	-ครูให้โอกาสเด็กทุกคนเป็นผู้นำ เพื่อให้เด็กกล้าแสดงออก และเป็นผู้ตามได้ -เอแสดงทำทางเป็นผู้นำ และ เมื่อเพื่อนนำเอทำตามเพื่อน แสดงว่า เอกล้าที่จะแสดงออก และคิดว่าทุกคนยอมรับความคิดของตนเอง และยังสามารถทำตามผู้อื่นได้ด้วย
ครู -ให้โอกาสเด็กเป็นผู้นำ และผู้ตาม -ครูทำทางตามเด็ก	
เอ -เอแสดงที่ทำทางด้วยการยกมือ และหันหน้า สบตากับครู -เอริเริ่มทำทางนำเพื่อน -เมื่อเพื่อนออกมานำ เอทำตามทางตามเพื่อน	

จากตาราง แสดงว่า เอมีพฤติกรรมการกล้าแสดงออกจากการที่เอแสดงท่าทางด้วยความมั่นใจ มองหน้าสบตากับบุคคลที่เด็กพูดด้วยในบางครั้ง ทำกิจกรรมด้วยท่าทางใหม่ ๆ แสดงออกซึ่งความเป็นผู้นำ สื่อความหมายด้วยความเข้าใจตรงกัน พฤติกรรมการเป็นตัวของตัวเอง และความภาคภูมิใจในตนเอง ที่ได้จากการสังเกตคือการที่เอตัดสินใจทำอะไร ๆ ด้วยตนเอง ยอมรับการกระทำของตนเอง ตั้งใจทำสิ่งต่าง ๆ ไม่ท้อถอย มีเหตุผลในการกระทำ ดีใจและมีความสุขเมื่อประสบความสำเร็จ และพฤติกรรมการปรับตัว เข้ากับสังคมที่ได้จากการสังเกต คือ เอบอกความรู้สึกของตนเองด้วยวาจาและท่าทางให้เพื่อนและครูทราบ ทำตามข้อตกลงของหมู่คณะ ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนและครู รับฟังความคิดเห็นและช่วยคิดร่วมกับเพื่อนและครู

ตาราง 8 แสดงการสะท้อนเหตุผลของปริมาณการใช้ปัจจัย ระยะที่ 1

การใช้ปัจจัย	การสะท้อนเหตุผล
วัสดุ - เตรียมวัสดุโดยที่ครูประดิษฐ์ขึ้นเอง และคำนึงถึง สี ขนาด รูปทรง ที่หลากหลาย การกระทำ - ให้โอกาสเด็กริเริ่มทำทางเอง โดยครูใช้คำถามกระตุ้นให้เด็กคิดเอง การเลือก - ให้โอกาสเด็กเลือกวัสดุโดยครูใช้วิธีการเรียกชื่อให้เด็กออกมาเลือก - ให้โอกาสเด็กเลือกทำทางด้วยตนเอง โดยครูใช้คำถามให้เด็กคิด - ให้โอกาสเด็กเลือกคำพูดด้วยตนเอง โดยครูถามคำถามให้เด็กคิดหาคำตอบ	จากการสังเกตเด็กยังไม่คุ้นเคยกับกิจกรรมในลักษณะการคิดเอง เช่น เมื่อครูให้คิดทำทางเด็กจะแสดงท่าทางลังเล ครูจึงต้องเป็นผู้นำในการทำทำทาง เพื่อให้เด็กเกิดความไว้วางใจก่อนให้เด็กริเริ่มเอง โดยให้เด็กริเริ่มทำทำทางทีละน้อย เพื่อฝึกการตัดสินใจ ไม่ลงโทษหรือตำหนิเด็กที่ไม่คิดทำทางเพราะจะทำให้เด็กเกิดความกลัว ไม่กล้าคิด แต่จะชมเชย แสดงสีหน้ายิ้มแย้ม เมื่อเด็กริเริ่มทำทางได้เอง นอกจากนี้ครูเตรียมวัสดุ โดยเปิดโอกาสให้เด็กได้เลือกวัสดุตามความต้องการของตนเอง และให้โอกาสเด็กได้เลือกใช้ภาษาตามความคิดของตน เพื่อให้เด็กได้ตัดสินใจด้วยตนเอง ในระยะนี้สังเกต

ตาราง 8 (ต่อ)

การใช้ปัจจัย	การสะท้อนเหตุผล
การใช้ภาษา - ถามคำถามให้เด็กคิดวางแผน - ถามคำถามให้เด็กพูดทบทวนทำทาง - ให้โอกาสเด็กพูดตอบคำถาม การสนับสนุน - ทำทำทางนำเด็ก - ทำกิจกรรมทุกกิจกรรมให้โอกาสเด็กคิดทำทางเอง - ไม่ลงโทษ หรือตำหนิ เด็กที่ไม่คิดทำทางเอง หรือไม่ตอบคำถาม ครูจะเข้าไปสัมผัสเด็กถามซ้ำอีกครั้ง พูดด้วยเสียงเบา - ชมเชยเด็ก เมื่อเด็กแสดงทำทางด้วยตนเอง - การดำเนินกิจกรรมแบ่งเด็กเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 5 คน ปฏิบัติกิจกรรมที่ละกลุ่ม	ได้ว่า เด็กจะพูดเป็นคำสั้น บางคนไม่พูด เช่น ครูถาม "กำลังทำอะไรเป็นอะไร" เด็กชายตอบว่า "หมา" ครูถาม "เคยเห็นหมาที่ไหนบ้าง" ตอบว่า "บ้านตา" แต่จากการสะท้อนข้อมูลพบว่า ครูใช้เวลาเด็กในการคิดน้อย และคำถามบางคำถามเป็นคำถามปลายปิด ทำให้เด็กคิดหาคำตอบได้น้อย การดำเนินกิจกรรมในระยะนี้ ครูแบ่งเด็กเป็น 2 กลุ่ม เพื่อให้เด็กปฏิบัติกิจกรรมที่ละกลุ่มจะได้สังเกตทำทางของเพื่อน และคิดทำทางของตนเอง

จากตาราง แสดงว่า ครูให้การสนับสนุนเด็กเป็นอย่างมาก โดยมีบทบาทในการสร้างให้เด็กเกิดความไว้วางใจ เป็นผู้นำทำทางและสนับสนุนให้เด็กคิดทำทางด้วยตนเอง ตลอดจนใช้คำถามให้เด็กคิดทบทวนทำทางเหล่านั้น แต่ระยะนี้ ครูใช้คำถามที่ทำให้เด็กคิดหาคำตอบได้น้อย เด็กไม่ตอบครูก็จะถามซ้ำอีกครั้งถ้าเด็กไม่ตอบ ครูก็จะไม่รอ และดำเนินกิจกรรมต่อทันที แต่สำหรับเด็กบางคนครูเข้าไปสัมผัส และพูดด้วยเสียงเบา ไม่ลงโทษหรือตำหนิเด็กที่ไม่ตอบ นอกจากนี้ครูมีบทบาทในการจัดเตรียมวัสดุ และให้โอกาสเด็กเลือกวัสดุด้วยตนเอง ด้วยการที่ครูเรียกชื่อเด็ก

ให้ออกมาเลือกวัสดุ การปฏิบัติกิจกรรมครูให้เด็กปฏิบัติทีละ 5 คน จากการสังเกตพฤติกรรมของเด็ก ทำให้ในระยะต่อไปมีการปรับวิธีการปฏิบัติกิจกรรม และการใช้ปัจจัยเพื่อกระตุ้นให้เด็กได้ขยายความคิด และรู้สึกว่าตนเองมีความสามารถ เป็นการส่งเสริมให้เด็กกล้าคิด กล้าทำมากขึ้น

ตาราง 9 แสดงการสะท้อนเหตุผลของปริมาณการใช้ปัจจัย ระยะที่ 2

การใช้ปัจจัย	การสะท้อนเหตุผล
วัสดุ	จากการสังเกตเด็กเริ่มต้นเคยกับกิจกรรม
- เตรียมวัสดุที่ครูประดิษฐ์ขึ้นเอง หรือมีในห้องเรียน โดยคำนึงถึง สี ขนาด รูปทรง ที่หลากหลาย	แต่ยังต้องได้รับการสนับสนุนจากครู โดยในระยะนี้ ครูปรับการดำเนินกิจกรรม ให้เด็กปฏิบัติกิจกรรมพร้อมกันทั้ง 10 คน เพื่อให้เด็กรู้สึก
- จัดหาวัสดุที่สามารถทำกิจกรรมเป็นคู่ โดยใช้วัสดุที่มีขนาดใหญ่พอที่จะเคลื่อนไหวไป 2 คน ได้	เท่าเทียมกัน เพราะจากการสังเกตเด็กที่นั่งรอการเคลื่อนไหว แสดงสีหน้าเบื่อหน่าย นอกจากนี้
- ใช้วัสดุชนิดเดียวกันหลายกิจกรรม	ครูมีการสนับสนุนด้วยการเตรียมวัสดุที่หลากหลาย เพื่อให้เด็กได้เลือกตามความต้องการ โดยใช้วิธี
การกระทำ	ให้เด็กเกิดความสนใจ เช่น การนำลูกบอลมา
- ให้โอกาสเด็กเริ่มทำทางเอง ด้วยการให้คำถามที่ไม่บังคับให้เด็กทำ แต่เป็นคำถามที่กระตุ้นให้เด็กคิด และทำด้วยตนเอง	กลิ้ง เพื่อเป็นสัญญาณการออกมาเลือกวัสดุ ทำให้เด็กกล้าที่จะตัดสินใจ ครูให้โอกาสเด็กคิด เลือก
- ให้โอกาสเด็กคิดทำทางเป็นคู่ ด้วยการจับคู่แล้วเคลื่อนไหวไปด้วยกัน	ทำทาง และคำพูด โดยใช้คำถามที่ให้เด็กคิดได้
การเลือก	หลายแนวทาง เช่น "เด็กเคลื่อนไหวห่วยห่วย ได้อย่างไรบ้าง" โดยครูสร้างบรรยากาศเป็น
- ให้โอกาสเด็กเลือกวัสดุ โดยใช้วิธีกลิ้งลูกบอล หรือร้องเพลง เพื่อเป็นสัญญาณให้เด็กออกมาเลือกวัสดุ	กันเอง ชมเชย ให้เด็กรู้สึกว่า ผู้อื่นยอมรับความคิดของตน และในระยะนี้ ครูปรับบทบาทในการถามคำถาม ด้วยการพยายามถามคำถามปลายเปิด ปล่อยให้เด็กในการคิดหาคำตอบ
	ในระยะนี้ มีการสนับสนุนให้เด็กได้ทำกิจกรรม

ตาราง 9 (ต่อ)

การใช้ปัจจัย	การสะท้อนเหตุผล
- ให้อาสาเด็กเลือกทำทางด้วยตนเองด้วยการใช้คำถามปลายเปิด กระตุ้นให้เด็กเกิดความต้องการที่จะคิดเอง - ให้อาสาเด็กเลือกคำตอบด้วยตนเองด้วยการถามคำถามปลายเปิด ให้เด็กคิดได้หลากหลาย - ให้อาสาเด็กเลือกคู่ด้วยตนเองด้วยการให้เด็กเรียกชื่อเพื่อนหรือกลิ้งลูกบอลไปหาเพื่อน การใช้ภาษา - ถามคำถามให้เด็กคิดวางแผน - ถามคำถามให้เด็กพูดทบทวนทำทาง - ให้อาสาเด็กพูดตอบคำถาม โดยให้เวลาเด็กคิดมากขึ้น - ถามคำถามต่อจากคำตอบเด็ก โดยพยายามตั้งคำถามปลายเปิด	เป็นคู่ เพื่อให้เด็กได้ปรับตัวเข้ากับสังคม และจากการที่เด็กได้รับการสนับสนุนทำให้เด็กได้มีโอกาสคิด เลือกวัสดุ ทำทาง และคำตอบอย่างอิสระ
การสนับสนุน - ให้อาสาเด็กคิดทำทางเองตั้งแต่ต้นกิจกรรม และครูทำทำทางตามเด็ก - เมื่อเด็กไม่ทำท่า หรือไม่พูด ครูไม่ลงโทษหรือตำหนิ แต่จะเข้าไปสัมผัสเด็ก พูดกับเด็กในระดับสายตา แสดงสีหน้ายิ้มแย้ม - ชมเชย เมื่อเด็กแสดงทำทางด้วยตนเอง	

ตาราง 9 (ต่อ)

การใช้ปัจจัย	การสะท้อนเหตุผล
- ให้โอกาสเด็กอาสาเป็นผู้นำ ด้วยการให้เด็กยกมือ แล้วออกมาทำท่าทางนำเพื่อน - การดำเนินกิจกรรมให้เด็กปฏิบัติพร้อมกันทั้ง 10 คน	

จากตาราง แสดงว่า ครูมีการปรับบทบาทและวิธีการในการปฏิบัติกิจกรรมจากที่ให้เด็กปฏิบัติกิจกรรมทีละ 5 คน เปลี่ยนมาปฏิบัติพร้อมกันทั้ง 10 คน เพื่อให้เด็กจะได้รู้สึกเท่าเทียมกัน รับการเลือกวัสดุ จากที่ครูเรียกชื่อให้เด็กออกมาเลือกเป็นใช้ลูกบอล หรือเพลงเพื่อเป็นสัญญาณให้เด็กออกมาเลือกวัสดุ ครูใช้คำถามกระตุ้นให้เด็กคิดทำทาง โดยครูไม่เป็นผู้นำทำทางแต่ให้เด็กเป็นผู้ริเริ่มเองตั้งแต่ต้นกิจกรรม และทำท่าทางตามเด็ก ครูกระตุ้นให้เด็กคิดทบทวนทำทาง และตอบคำถามครู โดยที่ครูใช้คำถามปลายเปิด และให้เวลาได้คิดนานขึ้น ครูให้โอกาสเด็กได้ทำกิจกรรมเป็นคู่ โดยให้เด็กเลือกคู่ด้วยตนเอง จากการสังเกตพฤติกรรมของเด็ก พบว่า เด็กไม่คุ้นเคยกับการเคลื่อนไหวเป็นคู่ และเคลื่อนไหวในลักษณะการเล่นมากกว่าตามจังหวะ จึงทำให้ระยะต่อไปต้องปรับวิธีการปฏิบัติกิจกรรม เพื่อฝึกให้เด็กคุ้นเคย กับการทำกิจกรรมเป็นคู่ ฝึกทักษะการฟังและวิชัย และส่งเสริมให้เด็กได้ใช้ภาษามากขึ้น เพื่อให้เด็กกล้าคิด กล้าพูด และแสดงออกด้วยความมั่นใจ

ตาราง 10 แสดงการสะท้อนเหตุผลของปริมาณการใช้ปัจจัย ระยะที่ 3

การใช้ปัจจัย	การสะท้อนเหตุผล
วัสดุ - เตรียมวัสดุที่ครูประดิษฐ์ขึ้นเอง หรือวัสดุสำเร็จรูป โดยคำนึงถึง สี ขนาด รูปทรงที่หลากหลาย - จัดหาวัสดุที่สามารถทำกิจกรรมเป็นคู่ โดยใช้วัสดุที่มีขนาดใหญ่ พอที่จะเคลื่อนไหว 2 คนได้ และวัสดุขนาดเล็กที่ถือคนเดียว มาใช้ในกิจกรรมแบบคู่ - จัดหาวัสดุเพื่อเป็นสัญญาณในการทำกิจกรรมกลุ่ม - ใช้วัสดุชนิดเดียวกันในหลายกิจกรรม การกระทำ - ให้โอกาสเด็กคิดทำทางเองด้วยการใช้คำถามปลายเปิด กระตุ้นให้เด็กต้องการจะเคลื่อนไหวด้วยตนเองอย่างเต็มที่ - ให้โอกาสเด็กคิดทำทางเป็นคู่ และกลุ่ม ด้วยการให้เด็กช่วยกันคิดทำทาง การเลือก - ให้โอกาสเด็กเลือกวัสดุ โดยใช้วิธีกลิ้งลูกบอล หรือร้องเพลง เพื่อเป็นสัญญาณให้เด็กออกมาเลือกวัสดุ - ให้โอกาสเด็กเลือกทำทางด้วยตนเอง ด้วยการคำถามปลายเปิด ให้เด็กได้คิดเองอย่างเต็มที่	สังเกตได้ว่า เด็กมีความคุ้นเคยกับกิจกรรมการคิด สามารถตัดสินใจได้ตนเอง ครูจึงให้เด็กได้มีโอกาสเลือกวัสดุ ทำทาง และภาษา ด้วยตนเองอย่างเต็มที่ โดยที่ครูให้การสนับสนุนในการดำเนินกิจกรรมให้เป็นไปอย่างราบรื่น ไม่เป็นผู้นำในการคิดทำทาง เช่น เด็กไม่คุ้นเคยกับการทำกิจกรรมเป็นคู่ ครูจึงคิดหาวิธีให้เด็กค่อย ๆ คุ้นเคยกับการจับคู่ ด้วยการให้ใน 1 กิจกรรม มีทั้งการจับคู่และแยกคู่ เด็กจะได้ค่อย ๆ ปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น นอกจากนี้ครูให้เด็กทำกิจกรรมแบบกลุ่ม เพื่อให้เด็กได้ช่วยกันคิด และเสนอความคิดให้กับกลุ่ม จากการสังเกต เด็กจะเคลื่อนไหวในลักษณะการเล่น มากกว่าตามจังหวะ ครูจึงต้องให้เด็กฟังเพลงก่อนดำเนินกิจกรรม เพื่อฝึกวินัย และทักษะการฟัง ในระหว่างดำเนินกิจกรรม เด็กได้โอกาสเลือกแสดงออกอย่างอิสระทั้งภาษาทำทาง และภาษาถ้อยคำ เด็กมีการคิดทำทางได้หลากหลาย และพูดด้วยข้อความที่ยาวขึ้น เช่น ครูถาม "จะเคลื่อนไหวไปกับเพื่อนได้อย่างไร" เด็กชายเคยตอบว่า "กระโดด" ครูถาม "ถ้าเพลงจังหวะเร็วจะอย่างไร" เคยตอบ "กระโดดเป็นรถกระบะไทเกอร์" ครูถาม "ถ้าเพลงจังหวะช้าจะอย่างไร" เคยตอบ "เดิน" เมื่อเปิดเพลง

ตาราง 10 (ต่อ)

การใช้ปัจจัย	การสะท้อนเหตุผล
- ให้อาสาเด็กเลือกคำพูดด้วยตนเอง - ให้อาสาเด็กเลือกคำพูดด้วยตนเองด้วยการให้	เคยกระโดดไปข้างหน้า วิ่ง และหัวเราะ เพลงจังหวะช้า เตะเดิน เป็นต้น นอกจากนี้ ครูให้อาสาเด็กได้แสดงความสามารถด้วยการ อาสาสมัครเป็นผู้นำ เพื่อให้เด็กกล้าคิด กล้าทำ และมีความมั่นใจในความสามารถของตน
การให้ภาษา - ถามคำถามให้เด็กพูด วางแผนทำทาง และ - ถามคำถามให้เด็กพูดทบทวนทำทางหรือขอ - ให้อาสาเด็กพูดตอบคำถาม โดยให้เวลา - ถามคำถามต่อจากคำตอบของเด็ก	
การสนับสนุน - ให้อาสาเด็กคิดทำทางเอง - ทำตามเด็ก แสดงสีหน้ายิ้มแย้ม - ให้อาสาเด็กอาสาเป็นผู้นำ - ให้อาสาเด็กเสนอความคิด - ชมเชยเด็กเมื่อเด็กแสดงทำทางด้วยตนเอง - ไม่ลงโทษ หรือตำหนิ เด็กที่ไม่แสดงทำทาง	

ตาราง 10 (ต่อ)

การใช้ปัจจัย	การสะท้อนเหตุผล
- ต้นระยะที่ 3 จัดกิจกรรมให้เด็กคุ้นเคยกับ การทำกิจกรรมเป็นคู่ โดยให้เด็กได้ทำ กิจกรรมทั้งแบบคู่ และแบบเดี่ยวใน 1 กิจกรรม - ให้โอกาสเด็กฟังเพลงที่มีจังหวะช้า-เร็ว ชัดเจนก่อนดำเนินกิจกรรม	

จากตาราง แสดงว่า ครูให้เด็กได้มีโอกาสเลือกวัสดุ ทำทาง และการใช้ภาษา ด้วยตนเองอย่างเต็มที่ โดยไม่เป็นผู้ดำเนินการคิดทำทาง แต่จะเป็นผู้ปรับวิธีการในการจัดกิจกรรม โดยจัดหาเพลงที่มีจังหวะช้า-เร็ว ที่ชัดเจน มาให้เด็กฟังก่อนดำเนินกิจกรรม เพื่อให้เด็กฝึกวินัย และทักษะการฟัง ครูให้เด็กจับคู่ปฏิบัติกิจกรรม โดยปรับให้เด็กค่อย ๆ เริ่มคุ้นเคยกับการจับคู่ ด้วยการเคลื่อนไหวคนเดียว เมื่อได้ยืนสัณฐานจึงจับคู่ นอกจากนี้ครูยังได้ปรับการวางแผนของเด็กจากที่ระยะที่ 1 - 2 ได้ ให้เด็กคิด และทำทำทางทันที เป็นให้เด็กคิดวางแผนและพูดตามความคิดของตน เพื่อฝึกการใช้ภาษาของเด็กและฝึกการคิดอย่างเป็นระบบ และในท่วงเวลา ทบทวนครูปรับบทบาทจากที่เรียกชื่อเด็กให้เด็กทุกคนทบทวนเป็นการขออาสาสมัครเพื่อออกมาพูด

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะตามแผนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคป ในลักษณะของการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน ให้ผู้เกี่ยวข้องและผู้ที่มีส่วนในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ได้เห็นการปรับบทบาทครู และการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมเด็ก เพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับพฤติกรรมและสภาพการเด็กปฐมวัย

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อทำความเข้าใจ และอธิบายการใช้ปัจจัยตามแผนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคปในการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะที่มีผลต่อความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชาย - หญิง อายุระหว่าง 4 - 5 ปี จำนวน 36 คน ที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ของโรงเรียนसानผ้น สังกัดสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร และสาเหตุที่เลือกประชากรจากโรงเรียนसानผ้น เนื่องจากเป็นโรงเรียนที่เปิดโอกาสให้ผู้วิจัยเข้าไปศึกษาการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะตามแผนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคป

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชาย - หญิง อายุระหว่าง 4 - 5 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2541 โรงเรียนसानผ้น สังกัดสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 10 คน ได้มาโดยวิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยการจับฉลาก จากนักเรียนในห้องที่เลือกซึ่งมี 28 คน

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะตามแกนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคป

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย

4. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ทำการวิจัยในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2541 โดยทำการวิจัยสัปดาห์ละ 5 วัน วันละ 30 นาที รวม 40 ครั้ง

5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

5.1 แบบสังเกตการปฏิบัติการสอน

5.2 แบบประเมินความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ก่อนดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะแบบปกติ โดยที่ผู้วิจัย และผู้ช่วยผู้วิจัย สังเกต และบันทึกแบบสังเกตการปฏิบัติการสอน

2. ผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมด้วยตนเอง โดยทำการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะตามแกนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคป เป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 วัน วันละ 30 นาที

3. ระหว่างดำเนินการวิจัยในแต่ละครั้งที่จัดกิจกรรม ผู้ช่วยผู้วิจัย จำนวน 2 คน เป็นผู้สังเกต และบันทึกแบบสังเกตการปฏิบัติการสอน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลหลังจากดำเนินกิจกรรมทุกครั้ง โดยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสังเกตการปฏิบัติการสอน มาวิเคราะห์ลงในแบบประเมินความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย

2. เมื่อสิ้นสุดการวิจัยนำผลข้อมูลที่ได้มาจัดระบบข้อมูลโดยแบ่งตามระยะเวลาการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมเด็ก

3. นำข้อมูลที่ได้ออกิปราย โดยการพรรณาความ

สรุปผลการวิจัย

1. วิจัยตามแผนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคป 5 ประการ คือ วัสดุ การกระทำ การเลือก การใช้ภาษาของเด็ก และการสนับสนุนของผู้ใหญ่ ผู้วิจัยมีการใช้ในปริมาณที่แตกต่างกัน โดยในระยะที่ 1 ผู้วิจัยใช้การสนับสนุนของผู้ใหญ่มากที่สุด เพื่อให้เด็กเกิดความไว้วางใจ ระยะที่ 2 ผู้วิจัยยังคงใช้การสนับสนุนมากที่สุด เพื่อกระตุ้นให้เด็กคิด ระยะที่ 3 ผู้วิจัยใช้ปัจจัย คือ การเลือก การใช้ภาษาของเด็ก การกระทำ และวัสดุเท่า ๆ กัน เพื่อให้เด็กสามารถเลือก และตัดสินใจด้วยตนเอง

2. เด็กมีการพัฒนาพฤติกรรมความเชื่อมั่นในตนเอง ตามระยะเวลา โดยใน ระยะที่ 1 เด็กไม่กล้าคิดทำทางด้วยตนเอง และแสดงออกด้วยท่าทางมากกว่าวาจา ระยะที่ 2 เด็กเริ่มคิดทำทางด้วยตนเอง สนทนาด้วยข้อความที่ยาวขึ้น ระยะที่ 3 เด็กแสดงออกด้วยท่าทางที่หลากหลาย สนทนาด้วยข้อความที่ยาว กล้าที่จะอาสาสมัครเป็นผู้นำ ทำกิจกรรมเป็นคู่และกลุ่มได้อย่างมั่นใจ

3. บทบาทของผู้วิจัยมีหน้าที่เป็นครูในการจัดกิจกรรม โดยในระยะที่ 1 ผู้วิจัยมีบทบาทมากที่สุด ด้วยการเป็นผู้นำทางความคิด ระยะที่ 2 ผู้วิจัยมีบทบาทกระตุ้นให้เด็กใช้ความคิดในการเลือกและตัดสินใจ ระยะที่ 3 ผู้วิจัยลดบทบาทลง เพราะเด็กสามารถเลือกวัสดุ แสดงออกด้วยท่าทาง และวาจาได้อย่างมั่นใจ

อภิปรายผล

การอภิปรายครั้งนี้เพื่อทำความเข้าใจ และอธิบายการใช้ปัจจัยตามแผนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคปในการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะที่มีผลต่อความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย ผู้วิจัยจึงนำเสนอการอภิปรายเกี่ยวกับพฤติกรรมความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย โดยมีระยะเวลาที่สัมพันธ์กับปริมาณการใช้ปัจจัยตามแผนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคป และได้ให้นักการศึกษาอภิปราย เพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาพฤติกรรมความเชื่อมั่นในตนเอง นอกจากนี้หัวใจสำคัญของการวิจัยได้นำวิธีดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนมาใช้ จึงทำให้ผู้วิจัยจะเสนอการอภิปรายเกี่ยวกับบทบาทของผู้วิจัย ซึ่งทำหน้าที่เป็นครูในการจัดกิจกรรม เพื่อสะท้อนถึงความสำเร็จของกระบวนการการเรียนรู้ของผู้วิจัยในการพัฒนาการสอนดังรายละเอียด ต่อไปนี้

1. พฤติกรรมความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่มีระยะเวลาสัมพันธ์กับปริมาณการใช้ปัจจัยตามแผนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคป

จากการสังเกตและสะท้อนพฤติกรรมความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะตามแผนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคป พบว่า เด็กมีการพัฒนาพฤติกรรมความเชื่อมั่นในตนเอง ตามระยะเวลาที่มีการปรับการใช้ปัจจัยตามแผนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคป จึงแบ่งระยะเวลาของการพัฒนาพฤติกรรมเป็น 3 ระยะเวลา ดังนี้

1.1 ระยะเวลาที่ 1 กิจกรรมที่ 1 - 5 เป็นการเริ่มต้นของการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะตามแผนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคป โดยผู้วิจัยได้สังเกตและพบว่า เด็กไม่คุ้นเคยกับกิจกรรมการเคลื่อนไหวในลักษณะที่ให้เด็กเคลื่อนไหวด้วยความคิดของตนเอง เช่น ผู้วิจัยให้เด็กคิดท่าทางของตนเอง เด็กทุกคนมีท่าที่ลังเลไม่เคลื่อนไหว ผู้วิจัยจึงต้องทำท่าทางให้เด็กสังเกตก่อนที่จะให้เด็กริเริ่มเอง เมื่อเด็กริเริ่มเองทำให้เด็กได้แสดงออกทางความคิดผ่านการเคลื่อนไหวด้วยท่าทางต่าง ๆ ร่วมกับเพื่อนและผู้วิจัย โดยเด็กสามารถริเริ่มท่าทางเองได้ทันที ตัวอย่าง เช่น เมื่อให้เด็กคิดท่าทางเอง เด็กชายบอลลับรับบั้นแล้วเหยียดแขนข้างหนึ่งตั้ง อีกข้างหนึ่งงอขึ้นที่ แสดงว่า เด็กเริ่มมีความมั่นใจในความคิดของตนเอง ว่างใจ และขณะเดียวกันผู้วิจัยทำท่าทางตามเด็ก เพื่อให้เด็กรู้สึกว่าคุณวิจัยยอมรับความคิดของเด็ก และการเลือกวัสดุ ผู้วิจัยให้โอกาสเด็กได้เลือกวัสดุด้วยตนเอง เด็กสามารถเลือกวัสดุได้ทันที เช่น ผู้วิจัยเรียกชื่อเด็กชายบอลลี้ออกมาเลือกรับบั้นที่มีหลายสี บอลลี้ออกมาแล้วเดินไปหยิบรับบั้นสีแดงทันที แสดงว่าเด็กรู้สึกอิสระจึงเลือกตามความต้องการของตนเอง นอกจากนี้เด็กได้โอกาสใช้ภาษาเพื่อบอกความรู้สึกและความคิดให้ผู้อื่นทราบ ทำให้เด็กได้ใช้คำพูดในการสื่อความหมาย ถึงแม้จะเป็นข้อความที่สั้นหรือยาว ผู้วิจัยก็รับฟังไม่ตำหนิ หรือบังคับให้เด็กต้องพูดด้วยข้อความที่ยาว ทำให้เด็กกล้าที่จะตอบคำถามทันทีโดยไม่ลังเล กล้าที่จะแสดงออกทางวาจา และสบตากับบุคคลที่เด็กพูดด้วย เช่น ผู้วิจัยถามเด็กชายบอลลี้ออกมา "เคยเห็นวาวที่ไหนบ้าง" บอลลี้ออกมาตอบ "ผมเคยเห็นในโทรทัศน์" และขณะพูดบอลลี้ออกมาสบตากับผู้วิจัยตลอด อีริกสัน (Erikson) กล่าวว่า ถ้าเด็กได้รับอนุญาตให้ทำสิ่งต่าง ๆ ได้รับการกระตุ้นให้กำลังใจในสิ่งที่เด็กทำได้ตามความสามารถ และวิธีการของเด็กแต่ละคนแล้วก็จะพัฒนาความเป็นตัวของตัวเอง รู้สึกว่าตนเองเป็นผู้มีความสามารถ พึ่งตนเอง และนำตนเองได้ตลอดจนการได้รับความไว้วางใจจากผู้อื่นว่าเด็กสามารถทำสิ่งต่าง ๆ ได้เอง เด็กมีความ

สามารถมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนการใช้ภาษาซึ่งจะไปสนับสนุนการเป็นตัวของตัวเอง (พริษฐ์ ช.เจนจิต. 2528 : 68 - 70 ; อ้างอิงมาจาก Erikson. 1975)

ระยะที่ 1 นี้มีเด็กบางคนแสดงพฤติกรรมที่แสดงว่าขาดความเชื่อมั่นในตนเอง จากการที่เด็กแสดงท่าทางลังเลในการเลือกวัสดุ ไม่ริเริ่มทำทางหรือทำทางด้วยความลังเล ใช้คำพูดด้วยข้อความสั้น เช่น เมื่อดนตรีหยุด ให้คิดวิธีการเล่นเครื่องดนตรี(กระป๋องน้ำอัดลม) เมื่อดนตรีหยุด เด็กชายเก่งหันมามองผู้วิจัยแล้วยืนเฉย ผู้วิจัยเขย่ากระป๋อง เก่งจึงเขย่ากระป๋องตาม และผู้วิจัยถามเก่งว่า "เก่งคิดว่าเสียงที่ได้ยินเหมือนกับเสียงอะไรบ้าง" เก่งตอบ "ห้าง" แสดงว่าเด็กอาจไม่เคยได้รับการจัดกิจกรรมในลักษณะนี้ และอาจเกิดจากการที่เด็กยังไม่รู้สึกไว้วางใจ ผู้วิจัยซึ่งเป็นครูใหม่ ที่เด็กเพิ่งเคยเข้ามาทำกิจกรรมด้วย ทำให้เด็กลังเลว่า ผู้วิจัยจะยอมรับความคิดของตนหรือไม่ และเกิดความไม่แน่ใจในตนเองว่าจะทำกิจกรรมได้ เด็กอาจเคยได้รับความรู้สึกจากผู้ใหญ่ที่มองว่าไม่ได้รับโอกาสในการซักถามสิ่งที่สนใจ ทำให้ผู้ใหญ่รำคาญใจ เด็กรู้สึกผิดในการที่จะคิดทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง เด็กจะรู้สึกว่ามีความผิด สอดคล้องกับความคิดของ ซัยมอนด์ (Symond) ว่าปัจจัยที่ทำให้คนเราขาดความเชื่อมั่นในตนเองก็เพราะขาดความรู้หรือความเชื่อฝังลึกอยู่ในใจ หรือบางครั้งเกิดจากความล้มเหลวในอดีต (สนธยา อ่อนน้อม. 2528 : 36 ; อ้างอิงมาจาก Symond. 1964 : 85 - 89)

การจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะตามแผนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคป ระยะที่ 1 ที่นำหลักการพื้นฐาน 5 ประการ คือ วัสดุ การกระทำ การเลือก การใช้ภาษาของเด็ก และการสนับสนุนของผู้ใหญ่มาใช้ในการจัดกิจกรรม ทำให้เด็กได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม แต่ในระยะนี้เด็กยังไม่คุ้นเคยกับกิจกรรม ฉะนั้น ผู้วิจัยจึงมีบทบาทมากที่สุดในการดำเนินกิจกรรม เพื่อกระตุ้นให้เด็กเกิดความคิดและตัดสินใจด้วยตนเอง โดยเริ่มจากจัดวิธีดำเนินกิจกรรมให้เด็กได้ปฏิบัติกิจกรรมทีละ 5 คน เพื่อให้เด็กได้สังเกตท่าทางของเพื่อน และนำมาคิดท่าทางของตนเอง ผู้วิจัยจะเป็นผู้นำในการทำทางเพื่อให้เด็กรู้สึกไว้วางใจ อบอุ่น ปลอดภัย รู้สึกว่าตนมีความสามารถใช้คำถามที่ทำให้เด็กคิด ไม่ใช่เป็นการออกคำสั่งหรือบังคับให้เด็กทำ เช่น ถามเด็กว่า "เด็กคิดว่าจะเล่นเครื่องดนตรีได้อย่างไรบ้าง" นอกจากนี้ ยังสนับสนุนด้วยการเตรียมวัสดุที่มีความหลากหลายในเรื่องของสี ขนาด รูปทรง ให้เด็กได้เป็นผู้เลือกด้วยตนเอง โดยใช้วิธีการเรียกชื่อให้เด็กออกมาเลือกวัสดุ ทำให้เด็กบางคนไม่กล้าออกมาเลือก ผู้วิจัยต้องพยายามปรับ

วิธีที่จะทำให้เด็กเกิดความกล้า เข้าไปใกล้ตัวเด็กและพูดด้วยวาจาที่นุ่มนวล เพื่อให้เด็กเกิดความไว้วางใจ กล้าที่จะเลือกวัสดุ และจากการที่เด็กได้รับการสนับสนุน ทำให้เด็กได้รับแกนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคป ปัจจัยอื่นตามมา คือ การได้สัมผัสวัสดุ เลือกตัดสินใจ กระทำทางและใช้ภาษาของตนเอง ถึงแม้เด็กในระยษนี้ยังใช้ภาษาก้อยคำน้อย เพราะเด็กยังไม่คุ้นเคยกับกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงความรู้สึกให้ผู้อื่นทราบ แต่เป็นการเริ่มสร้างความคุ้นเคยให้กับเด็ก เพื่อให้เด็กรู้สึกว่ตนเองสามารถบรรยายความคิดให้ผู้อื่นรับรู้ได้ และผู้วิจัยก็ยอมรับความคิดเด็กไม่ว่าจะเป็นเด็กที่ริเริ่มทำทางเอง หรือเด็กที่ไม่ริเริ่ม ผู้วิจัยก็จะไม่แสดงถึงว่ไม่พอใจเด็ก เพราะจะทำให้เด็กรู้สึกขาดความมั่นใจ หรือรู้สึกผิด อีริกสัน (Erikson) กล่าวว่า อันตรายสำหรับเด็กในวัยนี้ คือ ความรู้สึกผิดว่ตนเองไม่มีความสามารถในการทำสิ่งใหม่ ๆ เด็กรู้สึกว่ผู้ใหญ่เข้มงวด ไม่ได้รับโอกาสในการซักถามสิ่งท่สนใจอยากรู้ การกระทำของตนเป็นสิ่งที่ก่อกวนทำให้ผู้ใหญ่รำคาญใจ พูดสิ่งใดก็ป็นเรื่องไร้สาระ เด็กจะรู้สึกผิดในการที่จะคิดท่สิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง และเด็กจะรู้สึกว่ตนเองมีความผิด (พรรณี ช.เจนจิต. 2528 : 68 - 70 ; อ้างอิงมาจาก Erikson. 1975)

1.2 ระยะที่ 2 กิจกรรมที่ 6 - 15 สังเกตได้ว่ เด็กทุกคนมีการพัฒนาพฤติกรรม ความเชื่อมั่นในตนเอง กล่าวคือ เด็กแสดงพฤติกรรมที่แสดงถึงว่เชื่อมั่นในตนเองจากการที่เด็กสามารถเลือกวัสดุท่ท่นที ตลอดจนจินตนาการนำวัสดุเคลื่อนที่ด้วยทำทางที่หลากหลาย เช่น ผู้วิจัยร้องเพลง ลมเพลมพัด ว่ใครมุดจุให้ออกมาเลือกลูกโป่ง เด็กหญิงก็ออกมาเลือกลูกโป่งสีแดงท่นที และเมื่อเปิดเพลง บัวใช้มือจับยางยัดท่มดลูกโป่งสะบัดมือแกว่งไปมา แล้วเปลี่ยนมาใส่ข้อมือชูแขนแกว่งไปมา แล้วเอาลูกโป่งมาไว้ที่เท้าเตะลูกโป่งไปข้างหน้า แล้วเปลี่ยนเอายางยัดใส่ที่ด้านแขนเดินตามจังหวะเพลง แสดงว่ เด็กเริ่มรู้สึกมั่นใจที่จะเลือกวัสดุ และตัดสินใจทำทางด้วยตนเอง และจากการที่เด็กมีโอกาสริเริ่มทำทางเอง โดยที่ผู้วิจัยไม่เป็นผู้นำ ทำให้เด็กได้รับการพัฒนาการคิด โดยแสดงออกด้วยทำทางตามความคิดของตนเอง ดุษฎี บริพัตร ณ อยุธยา กล่าวว่า ในการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวสำหรับเด็กควรให้อิสระเด็กเคลื่อนไหวไปรอบ ๆ ด้วยทำทางของตัวเองจะทำให้เด็กเกิดความเชื่อมั่น และเป็นตัวของตัวเอง (ดุษฎี บริพัตร ณ อยุธยา. 2522 : 12 - 13) การใช้ภาษาของเด็กในระยษนี้เริ่มมีการใช้ข้อความที่ยาวขึ้น แต่จะเป็นการตอบคำถามก็ต่อเมื่อผู้วิจัยถาม ซึ่งเด็กมีความกล้ามากขึ้นที่จะถ่ายทอดความคิดออกมา ผู้วิจัยจะให้เวลาในการคิดคำตอบของเด็กไม่เร่งให้เด็ก

ตอบ และรับฟังคำตอบของเด็กอย่างตั้งใจ เช่น ถามว่า "เคยเห็นอะไรที่ลอยบนฟ้าบ้าง" เด็กชายตอบว่า "ลูกโป่ง" ผู้วิจัยถามต่อว่า "นอกจากลูกโป่ง" ตอบว่า "รถ" ผู้วิจัยถาม "รถอะไร" ตอบว่า "รถมีลูกโป่ง" นอกจากนี้เด็กได้แสดงความสามารถให้เป็นที่ยอมรับของผู้อื่นด้วยการเป็นผู้นำ ผู้ตาม และได้ทำกิจกรรมเป็นคู่ทำให้เด็กปรับตัวเข้ากับสังคม รับฟังความคิดเห็น ทำตามข้อตกลงของหมู่คณะ และช่วยคิดร่วมกับเพื่อน จะเห็นได้จากการที่เด็กยกมือเป็นอาสาสมัครออกมาเป็นผู้นำทำท่าทาง และแสดงสีหน้ามีความสุข หรือการที่เด็กใช้วัสดุและเคลื่อนที่ไปจับคู่ด้วยท่าทางที่หลากหลาย ทำให้เด็กมีโอกาสดูแลเปลี่ยนแปลงประสบการณ์ร่วมกัน เช่น ขออาสาสมัครออกมาทำท่าทาง เด็กหญิงเมวยกมือแล้วออกมาใช้ 2 มือ หนึ่งถูเมลิคพีช กระโดด 2 เท้าไปข้างหน้า เพื่อน ๆ ทำตาม เมวยิ้ม โรเจอร์ (Roger) และมาสโลว์ (Maslow) เห็นว่า ความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กนั้นเกิดจากความรู้สึกนึกคิดและการรับรู้เกี่ยวกับงาน ถ้าเด็กได้รับรู้ว่าประสบการณ์ที่เขาได้รับนั้นทำให้เขามีค่า มีความสำคัญเป็นที่ยอมรับของคนอื่น และคนอื่นมีความรู้สึกที่ดีต่อเขา เด็กก็จะมีความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนในทางที่ดี และความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนในทางที่ดีนี้ จะเป็นตัวกำหนดให้เด็กได้แสดงลักษณะ และพฤติกรรมที่เรียกว่า เป็นผู้ที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง (ประดินันท์ อูปรมย์, 2526 : 37-38)

การจัดกิจกรรม ในระยะที่ 2 นี้ เด็กเริ่มที่จะคุ้นเคยกับกิจกรรม แต่ยังต้องได้รับการสนับสนุนจากผู้วิจัย เพราะการพัฒนาเด็กไม่สามารถที่จะเร่งให้เด็กพัฒนาการคิดได้ภายในเวลา 1 สัปดาห์ ในระยะนี้จึงจำเป็นต้องได้รับปัจจัยตามแผนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคป คือ การสนับสนุนมากที่สุด โดยผู้วิจัยมีการปรับให้เด็กได้ปฏิบัติกิจกรรมพร้อมกันทั้ง 10 คน เพราะจากการสังเกตพบว่า ระยะที่ 1 เด็กที่นั่งรอการเคลื่อนไหวแสดงสีหน้าท่าทางเบื่อหน่าย เพราะให้เด็กรอนาน จึงให้โอกาสเด็กเคลื่อนไหวพร้อมกัน นอกจากนี้ผู้วิจัยมีการสนับสนุนด้วยการเตรียมวัสดุที่มีสี ขนาด รูปทรง ที่หลากหลาย และพยายามหาวิธีการเลือกวัสดุที่ทำให้เด็กเกิดความสนใจ และกล้าที่จะออกมาเลือกวัสดุ เช่น การนำลูกบอลมาถ่วงให้เด็กเพื่อเป็นสัญญาณการออกมาเลือกวัสดุ หรือใช้เพลงลมเพลงพัด บอกจุดเด่นของเด็กในวันนั้น แล้วให้เด็กออกมาเลือกวัสดุ ทำให้เด็กทุกคนมีความสนใจ ตั้งใจฟัง และกล้าที่จะตัดสินใจ นอกจากนี้ใช้คำถามกระตุ้นให้เด็กคิดริเริ่มและทบทวน ท่าทาง ด้วยการใช้คำถามที่เชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิมและคำถามที่ทำให้เด็กคิดได้หลายแนวทาง ทำให้เด็กตอบคำถามด้วยความรู้สึกมั่นใจในคำตอบ เช่น ถามว่า "เด็กเคลื่อนไหวผ้าได้อย่างไรบ้าง" เพื่อให้เด็กคิดวางแผน

หรือ "ผ้าของเด็กเคลื่อนไหวเหมือนกับอะไรบ้าง" เพื่อให้เด็กคิดทบทวน ทำให้เด็กได้คิดและตัดสินใจเลือกแสดงออกทางท่าทาง และคำพูดอย่างอิสระ โดยมีบรรยากาศที่เป็นกันเองให้เด็กรู้สึกอบอุ่น ปลอดภัย ชมเชย ให้เด็กรู้สึกว่า ผู้วิจัยตั้งใจฟังสิ่งที่เขาพูด ภาระนี้ ครูรัตนะกล่าวว่า คำถามปลายเปิดเหล่านี้ส่งเสริมให้เด็กได้คิดได้ตัดสินใจตอบได้หลากหลาย ผู้ตอบใช้ความคิดหลายแนวทาง คิดตอบในลักษณะของการคาดการณ์ และใช้ประสบการณ์เดิมโดยไม่ต้องวิตกกังวลว่าคำตอบนั้นจะถูกหรือผิด (นิรัตน์ กรองสอาด. 2535 : 71 ; อ้างอิงมาจาก ภาระนี้ ครูรัตนะ. 2532 : 7 - 8) เมื่อเด็กได้รับการสนับสนุน ทำให้เด็กได้รับปัจจัยตามแกนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคป คือ การเลือก การกระทำ และวัสดุ โดยที่เด็กได้มีโอกาสสัมผัสสำรวจวัสดุ จากการที่เด็กได้โอกาสคิดและเลือกกระทำกับวัสดุอย่างอิสระ สำหรับปัจจัยการใช้ภาษาของเด็กในระยะที่ 2 นี้ ได้มีการพัฒนาจากระยะที่ 1 คือ เด็กสามารถพูดด้วยข้อความที่ยาวขึ้น แสดงภาษาท่าทางหลากหลายขึ้น เพราะเด็กได้รับโอกาสในการใช้คำพูด และคิดท่าทาง ในระยะเวลาที่มากขึ้นจากระยะเวลาที่ 1 ถึง ระยะเวลาที่ 2 รวมเป็นเวลา 20 วัน ทำให้เด็กได้รับการฝึกฝน และพัฒนาทักษะการใช้ภาษา ธอร์นไดค์ กล่าวว่า การเรียนรู้เกิดขึ้นก็ต่อเมื่อความพร้อมทั้งกายและใจ เด็กจะเรียนรู้จากการกระทำซ้ำ ๆ กันหลายครั้ง และจะเรียนรู้ได้ขึ้นถ้าผลของการกระทำนั้นเป็นไปในทางบวก หรือทางที่ดี ซึ่งจะทำให้เด็กเกิดความสนใจ เกิดทักษะ ทำให้เด็กมีความสนุกสนานและความพอใจ (เชาวลิต ภูมิภาค. 2532 : 109 - 110 ; อ้างอิงมาจาก Thorndike. n.d.) และการใช้ภาษาของเด็กจะไม่ได้ได้รับการพัฒนาถ้าผู้วิจัยไม่ให้การสนับสนุนด้วยการให้เวลาเด็กในการคิดคำตอบ แสดงสีหน้าท่าทางว่ายอมรับ การใช้ภาษาของเด็ก ทั้งภาษาถ้อยคำและภาษาท่าทางที่เด็กต้องการจะสื่อความหมายให้ผู้อื่นทราบอย่างตั้งใจ แจ่มจันทร์ เกียรติกุล กล่าวว่า ครูควรสร้างบรรยากาศที่ช่วยให้เด็กรู้สึกอบอุ่นด้วยการแสดงความเป็นมิตรกับเด็ก พูดกับเด็กเป็นกันเอง อดทนที่จะฟังเขาพูดอย่างตั้งใจ เปิดโอกาสให้เด็กแสดงออกอย่างเต็มที่ และยอมรับความสามารถของเด็ก จะทำให้เด็กแสดงความสามารถอย่างเต็มที่ ซึ่งเป็นการส่งเสริมความเชื่อมั่นให้กับเด็ก (แจ่มจันทร์ เกียรติกุล. 2531 : 23 - 24) สรุปได้ว่า ในระยะที่ 2 ปัจจัยที่เด็กได้รับมากที่สุดคือ การสนับสนุน ซึ่งเมื่อผู้วิจัยสนับสนุนแล้วทำให้เด็กได้รับการเลือกวัสดุ เลือกท่าทางของตนเอง ตลอดจนได้รับการพัฒนาการใช้ภาษาเพิ่มขึ้นจากระยะที่ 1 เพราะเด็กได้รับการฝึกฝน และกระตุ้นให้ใช้ภาษาเป็นประจำวัน

1.3 ระยะที่ 3 กิจกรรมที่ 21 - 40 สังเกตว่าเด็กทุกคนมีการพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเอง กล่าวคือ เด็กแสดงพฤติกรรมที่แสดงถึงความเชื่อมั่นในตนเองจากการที่เด็กมีความตั้งใจ และพยายามทำทาง กล้าคิดทำทางหลากหลายมากขึ้น ใช้ภาษาถ้อยคำมากขึ้น กล้าเริ่มการสนทนาก่อนที่ผู้วิจัยจะถาม เสนอความคิดเห็น สนทนากับเพื่อน นอกจากนี้เด็กคิดและตัดสินใจที่จะทำตามความคิดของตนเองตลอดเวลา เด็กบางคนเลือกที่จะเคลื่อนไหวเป็นคู่ หรือเคลื่อนไหวเดี่ยว สำหรับการใช้ภาษา เด็กบางคนพูดเป็นคำหรือประโยค หรือใช้ภาษาทำทางในการสื่อความหมาย เช่น ให้เด็กจับคู่ เพชรบอกว่า "ครูครับผมไม่อยากคู่ ผมอยากเป็นอุลตราแมนคนเดียว อุลตราแมนโอเรอเจอร์" แล้วลุกขึ้นกระโดดขึ้นเช่นเข้าออก ซึ่งเป็นการเลือกของเด็กว่าจะบอกความรู้สึกของตนเองด้วยวิธีใด ผู้วิจัยใช้เวลาเด็กคิดหาคำตอบ ตอบสนองความต้องการของเด็กยอมรับการตัดสินใจของเด็กแต่ละบุคคล เพราะเด็กแต่ละคนมีการเลือก และการตัดสินใจตามความคิดของตน อีริกสัน (Erikson) กล่าวว่า เด็กมีความสามารถมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนการใช้ภาษาซึ่งจะไปสนับสนุนความเป็นตัวของตัวเอง ในแง่ของการดำเนินการ การวางแผน และริเริ่มทำกิจกรรมต่าง ๆ ถ้าครูมีเวลาให้กับเด็กในการตอบคำถามไม่คู่หรือตัดบท เพราะจะเป็นการส่งเสริมให้เด็กมีแนวโน้มที่จะศึกษาค้นคว้า (พรณี ช.เจนจิต. 2528 : 68 - 70 ; อ้างอิงมาจาก Erikson. 1975) จากการสังเกตพบว่า เด็กแสดงพฤติกรรมที่แสดงถึงความดีใจและมีความสุข แสดงว่าเด็กเกิดความพอใจที่ได้แสดงออกอย่างเต็มที่ด้วยความคิดของตนเอง และรู้สึกดีใจเมื่อประสบความสำเร็จ เช่น เด็กหญิงนัมจับผ้าใบโกโปมา เมื่อจังหวะเพลงช้า เดินย่อง ยืนตลอด จังหวะเพลงเร็ววิ่งและไปจับมือเพื่อนวิ่งหัวเราะ สุนีรัตน์ ฤทธิ์ธัชชัยเลิศ ได้กล่าวว่า ความเชื่อมั่นในตนเองเป็นบุคลิกภาพส่วนหนึ่งของบุคคลที่จะสะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกนึกคิด หรือมโนคติที่บุคคลมีต่อตนเอง คนที่มีความรู้สึกนึกคิดที่ดีต่อตนเอง จะมีพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นว่ามีความภาคภูมิใจในความเป็นตัวของตัวเอง พึงพอใจและยอมรับทุกสิ่งทุกอย่างที่ประกอบเป็นตัวเอง มองเห็นว่าตนเองมีคุณค่า มีความสามารถและมีความสำคัญ (สุนีรัตน์ ฤทธิ์ธัชชัยเลิศ. 2530 : 13) นอกจากนี้ ผู้วิจัยสังเกตพบว่า เด็กได้ทำกิจกรรมเป็นคู่และกลุ่ม เช่น นัมจับคู่กับญู จับผ้าแล้ววิ่งไปด้วยกัน พอจังหวะเพลงช้า นัมกับญู เดินย่องจังหวะเพลงเร็ว นัมพาบวิ่งแล้วหัวเราะ พูดว่า "ต่อกันเป็นรถไฟ" เพื่อนอีก 4 คน มาต่อด้วยเพลงจังหวะช้า ทั้ง 6 คน เดินช้า เพลงจังหวะเร็วทั้ง 6 คน วิ่ง แสดงว่า เด็กสามารถปรับตัวเข้ากับสังคม ทำตามข้อตกลง รับฟังความคิดเห็น และช่วยคิดร่วมกับผู้อื่น ผู้วิจัยสังเกตว่า เด็กจะ

อาสาเป็นผู้นำด้วยการยกมือและแสดงท่าทางเพื่อเป็นผู้นำ ทำท่าทางคนแรก และเมื่อเพื่อนออกมาเป็นผู้นำ เด็กก็สามารถทำตามเพื่อนได้ เช่น เคยยกมืออาสาออกมานำเพื่อน โดยลุกขึ้นทันทีที่ผู้วิจัยเรียกชื่อ และออกมาทำท่ากระดก ล้ม กระบี่เท้า 2 ข้าง เพื่อน ๆ ทำตาม และเมื่อเพื่อนออกมานำ เด็กก็ทำตามเพื่อน แสดงว่า เด็กไม่เห็นคุณค่าในตนเองฝ่ายเดียว แต่เด็กมีลักษณะยอมรับผู้อื่น เห็นคุณค่าและศักดิ์ศรีในตัวเองด้วย มาสโลว์ (Maslow) กล่าวว่า ความสำเร็จจะเป็นที่ยอมรับ และได้รับการยกย่องเป็นความต้องการที่จะรู้สึกว่าคุณค่าทั้งในสายตาตนเองและในสายตาผู้อื่น (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. ม.ป.ป : 32 - 33 ; อ้างอิงมาจาก Maslow. n.d.) ดังนั้น การจะมีความเชื่อมั่นในตนเองโดยเห็นคุณค่าของตนเองฝ่ายเดียว ไม่ใช่พฤติกรรมที่พึงประสงค์ เด็กควรได้รับการปลูกฝังให้เป็นคนที่มีลักษณะยอมรับผู้อื่นด้วย

จากการสังเกตพบว่า ระยะเวลาที่ผ่านมา 20 ครั้ง หรือ 4 สัปดาห์ เด็กมีการพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเอง กล้าแสดงออก เป็นตัวของตัวเอง และปรับตัวเข้ากับสังคม ทำให้ระยะที่ 3 เด็กมีความคุ้นเคยกับกิจกรรมการคิด สามารถตัดสินใจด้วยตนเองได้อย่างรวดเร็ว ทำให้เด็กสามารถใช้ปัจจัยตามแผนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคป คือ การเลือกการใช้ภาษาของเด็ก การกระทำ และวัสดุ อย่างมีความสัมพันธ์กันทั้ง 4 ปัจจัย เพราะเด็กได้ใช้ความคิดของตนเองอย่างเต็มที่ในการเลือกภาษาท่าทางหรือภาษาอวัชในการวางแผน เมื่อเด็กได้คิดแล้วก็นำไปกระทำตามความคิดทั้งการเคลื่อนไหวที่วัสดุ และการเคลื่อนไหวร่างกาย และเมื่อเด็กเคลื่อนไหวเสร็จก็ยังสามารถใช้ภาษาในการทบทวนสิ่งที่กระทำไปแล้วทำให้เด็กได้มีโอกาสแสดงออกตามความคิดของตนเองอย่างอิสระ โดยที่ผู้วิจัยไม่ต้องเป็นผู้นำทางความคิด เช่น เด็กคิดวางแผนเองว่าจะคุยกับใคร ในที่นี้จะหยอกตัวอย่างของเด็กชายเคย เคยบอกผู้วิจัยว่าจะคุยกับเพชร ผู้วิจัยถามว่า "จะเคลื่อนไหวไปกับเพื่อนได้อย่างไร" เคยบอกว่า "กระโดด" ผู้วิจัยถามว่า "ถ้าเพลงจังหวะเร็วไปอย่างไร" เคยบอก "กระโดดเป็นรถกระบะไทเกอร์" ผู้วิจัยถามต่อ "ถ้าเพลงช้าจะไปอย่างไร" เคยบอกว่า "เดิน" เมื่อเปิดเพลงเคยจับเชือกกับเพชร กระโดดไปข้างหน้า วิ่งหัวเราะ วิ่งหมุนเป็นวงกลมหัวเราะยิ้ม เพลงจังหวะช้าเคยเดินไปเจอเพื่อน 2 คนถามเพื่อนว่า "เพื่อนไปไหน" เพื่อนตอบ "ไม่รู้" เมื่อสิ้นสุดกิจกรรมผู้วิจัยถามคำถามให้เคยทบทวนโดยถามว่า "เคยจับคุยกับใคร" เคยชี้ไปที่เพชร ผู้วิจัยถาม "ทำท่าอะไรบ้าง" เคยยกมือตอบทันที "ครูครับผมทำท่ารถกระบะไทเกอร์" เป็นต้น แสดงว่า ในระยะนี้ เด็กเลือกแสดงออก

ด้วยการกระทำ และภาษาของตนเองอย่างอิสระ" อีริกสัน (Erikson) กล่าวว่า การที่เด็กได้มีโอกาสทำสิ่งต่าง ๆ โดยอิสระ จะช่วยส่งเสริมให้เด็กได้ค้นคว้าหาความสามารถของตนเอง ครูควรเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกอย่างอิสระ จะช่วยให้เด็กเกิดความเชื่อมั่นในตนเองได้ (พรรณี ช.เจนจิต. 2528 : 68 - 70 ; อ้างอิงมาจาก Erikson. 1975) เด็กในวัยนี้จึงได้รับการสนับสนุนน้อยลงไป เพราะเด็กมีความสามารถในการคิดและการตัดสินใจด้วยตนเองโดยที่ผู้วิจัยไม่ต้องเป็นผู้นำทางความคิด และผู้วิจัยต้องการให้เด็กได้แสดงความสามารถของตนออกมาอย่างเต็มที่ ผู้วิจัยเพียงพยายามปรับวิธีดำเนินกิจกรรมให้เป็นไปอย่างราบรื่น เพราะในระยะที่ 2 สังเกตได้ว่า เด็กเคลื่อนไหวในลักษณะการเล่นมากกว่าตามจังหวะของเพลง เมื่อเริ่มต้นระยะที่ 3 ผู้วิจัยจึงพยายามหาวิธีด้วยการให้เด็กฟังจังหวะของเพลงก่อนดำเนินกิจกรรม เพื่อพัฒนาทักษะการฟัง และวินัย ตลอดจนให้การดำเนินกิจกรรมเป็นไปอย่างราบรื่น นอกจากนี้ผู้วิจัยจัดเตรียมวัสดุและช่วยเหลือเด็กเมื่อเกิดปัญหา ไม่เข้าไปคัดค้านความคิด เด็ก ยอมรับและให้โอกาสเด็กแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ ดังนั้นในระยะที่ 3 จะเห็นได้ว่าการปรับบทบาทการสนับสนุนของผู้ใหญ่ให้ลดน้อยลง แต่ให้ความสำคัญกับการเลือก การใช้ภาษา ของเด็ก การกระทำ และวัสดุ ตลอดเวลาเพราะเด็กคุ้นเคยและได้รับการจัดประสบการณ์ด้วยระยะเวลาที่นาน ถึง 40 ครั้ง ทำให้เด็กสามารถพัฒนาการคิด การเลือก และการตัดสินใจได้ด้วยตนเอง

2. กรณีศึกษา

ผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมการเล่นไหวและจังหวะตามแกนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคป ในระยะที่ 1 พบว่า เด็กมีพฤติกรรมความเชื่อมั่นในตนเองแตกต่างกัน กล่าวคือ มีทั้งเด็กที่มีความเชื่อมั่นในตนเองระดับสูง กลาง และต่ำ ซึ่งเหมือนกับการจัดกิจกรรมทั่วไปที่พบว่าเด็กมีความแตกต่างกันระหว่างบุคคล แต่ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งมั่นที่จะพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กด้วยนวัตกรรม และวิธีดำเนินการวิจัย เพราะเชื่อว่ากิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะตามแกนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคปที่นำกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน มาใช้จะทำให้เด็กที่มีความเชื่อมั่นในตนเองระดับต่ำ สามารถพัฒนาความเชื่อมั่นของตนเองได้ และผู้วิจัยเชื่อว่าหากเด็กที่มีความเชื่อมั่นระดับต่ำ สามารถพัฒนาได้ เด็กในระดับสูงและปานกลาง ก็สามารถพัฒนาได้เช่นกัน ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงจะนำเสนอกรณีศึกษาของเด็กหญิงเอ (นามสมมุติ) มาเป็นกรณีศึกษาเนื่องจาก ครูได้ข้อมูลจากผู้ปกครอง และครูประจำชั้น ตลอดจนการสังเกต

ของครูพบว่า เอ ไม่กล้าแสดงออก ไม่พูดกับบุคคลอื่น ตั้งแต่ระยะที่ 1 ของการจัดกิจกรรม จนกระทั่งดำเนินกิจกรรมระยะที่ 2 และ 3 เอจึงเริ่มแสดงพฤติกรรมความเชื่อมั่นในตนเอง จึงเป็นที่น่าสนใจว่านวัตกรรม และวิธีดำเนินการวิจัยสามารถทำให้เอพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองได้ ซึ่งการพัฒนาพฤติกรรมแบ่งเป็น 3 ระยะเวลา ดังนี้

2.1 ระยะที่ 1 กิจกรรมที่ 1 - 5 สังเกตพบว่า เอไม่มีริเริ่มทำทาง ทำตาม ผู้วิจัยตลอดเวลา และเมื่อถามก็จะไม่พูด ไม่สบตา เลือกวัสต์ และกระทำทางด้วยความลังเล เช่น ผู้วิจัยให้โอกาสเอเป็นผู้นำถือลูกแซคเดินหน้าแถว แต่เอเดินถือลูกแซคด้วยท่าที่ลังเล หันหน้ามองผู้วิจัยบ่อยครั้ง ทั้งนี้เนื่องจากเอไม่คุ้นเคยกับกิจกรรมจึงไม่กล้าแสดงออก ไม่แน่ใจ และไม่กล้าตัดสินใจด้วยตนเอง เกิดความลังเลสงสัย ทำให้เกิดความกังวล สมิท (Smith) กล่าวว่า ความสำเร็จในตนเองจะมีในบุคคลใดมากน้อยเพียงใดนั้นสามารถพิจารณาได้จาก ความขัดแย้งระหว่างตนตามอิตรภาพกับตนตามปณิธาน ถ้าความขัดแย้งเกิดขึ้นมากจะเป็นเหตุให้คนรู้สึกว่ามีค่า ไม่เหมาะสม และไม่พึงพอใจในตนเอง อันหมายถึง ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ซึ่งทำให้เกิดความกังวล ขาดความอบอุ่นใจ และชอบพึ่งพาผู้อื่น (สัมพันธ์ บุญเกิด. 2522 : 33 ; อ้างอิงมาจาก Simith. 1961 : 185) ผู้วิจัยไม่ลงโทษหรือตำหนิเอ สร้างความเป็นกันเอง ไม่บังคับ แต่จะคอยดูแลให้เอเข้าร่วมกิจกรรมด้วยตนเอง ให้เอได้มีโอกาสเท่าเทียมกับเพื่อนทุกคนในการเลือกวัสต์ ทำทาง เช่น ให้โอกาสเอเป็นผู้นำถือลูกแซคเดินหน้าแถว สำหรับการให้ภาษา ถึงแม้เอจะไม่พูด ก็ไม่บังคับให้พูด เพราะจะทำให้เอรู้สึกกลัว ไม่มั่นใจ มีทนี ดุลยาทร กล่าวว่า ขณะดำเนินกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ ครูควรเอาใจใส่สนใจ สังเกต และศึกษาพฤติกรรมเด็กทุก ๆ คน ถ้าพบเด็กที่ขี้อาย ไม่ยอมแสดงออก ครูไม่ควรบังคับครูควรให้ความเอาใจใส่เด็กเป็นพิเศษ พยายามส่งเสริมให้เด็กกล้าแสดงออก และมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น แสดงกิจกรรมเป็นกลุ่ม จากความรู้สึกอายไม่กล้าในตอนแรกจะค่อย ๆ เปลี่ยน เกิดความมั่นใจในตนเองทีละน้อย (มีทนี ดุลยาทร. 2522 : 11)

2.2. ระยะที่ 2 กิจกรรมที่ 6 - 20 สังเกตพบว่า จากการที่ผู้วิจัยเอาใจใส่ ให้โอกาสเอ ตั้งแต่ระยะที่ 1 ถึงระยะที่ 2 ซึ่งรวมเวลา 20 ครั้ง หรือ 4 สัปดาห์ ทำให้เอมีการพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเอง กล่าวคือ เอสามารถเลือกวัสต์ทันที คิดทำทางได้หลากหลาย ขึ้น แสดงสีหน้ามีความสุข เมื่อทำทำทางแล้วผู้วิจัยทำตาม เช่น กลิ้งลูกบอลให้เอ เอลุกขึ้นทันที ไปหยิบพู่สีเหลือง เมื่อเปิดเพลงเอก้าวเท้าช้า ๆ จังหวะเพลงเร็ว เอเดินแกว่งพู่ วังกระโดด

ก้มตัวยกเท้าขึ้นลง แล้วแกว่งพู่ ผู้วิจัยทำตามเอ เอี่ยม แล้วเดินไปแกว่งพู่หน้าเพื่อน กระโดด 2 ขา แกว่งพู่ตรงกลางหน้าขา หมุนตัวปล่อยพู่ แสดงว่า เอารู้สึกดีใจ มีความสุขที่ผู้วิจัยยอมรับความคิด และมีความพึงพอใจที่ได้ตัดสินใจทำทางด้วยตนเอง นอกจากนี้เอายังแสดงออกซึ่งความเป็นผู้นำด้วยการริเริ่มทำทางเป็นคนแรก เช่น เอตั้งขาข้างขวาขึ้น แล้วเอาฝ่ามือมาพันตรงหัวเข่า เพื่อนทำตาม แสดงว่าเอารู้สึกมั่นใจ ในความสามารถของตนเอง ต้องการให้ผู้อื่นยอมรับ ะยะนี้ยังพบว่า เอทำตามข้อตกลงของหมู่คณะ รับฟังความคิดเห็น และช่วยคิดร่วมกับเพื่อนจากการที่เอสามารถเคลื่อนไหวไปกับคู่ได้ เช่น เอจับคู่กับนิ่มและเดินจับห่วงหวายไปรอบ ๆ ห้อง แล้วแกว่งห่วงหวายไปมาซ้ายขวา และผู้วิจัยให้การสนับสนุน ชมเชย ทำให้เอเกิดความกล้าที่จะคิดมากขึ้น สอดคล้องกับสมาคมการศึกษาเด็กแห่งอเมริกาที่ได้แสดงความคิดเห็นว่า ความเชื่อมั่นในตนเองมักเกิดขึ้นกับเด็กที่ประสบความสำเร็จต่อการกระทำสิ่งต่าง ๆ เสมอ การที่บุคคลได้รับความสำเร็จยิ่งมากเท่าไร จะทำให้มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงขึ้น ทำให้เขารู้สึกว่าตนเองไม่ได้ถูกข่มขู่จากบุคคลอื่น ความยุ่งยากใจต่าง ๆ ลดลงไป ผลคือ สามารถที่จะทำสิ่งต่าง ๆ เป็นผลดียิ่งขึ้น (Child Study Association of America. 1952 : 185 - 186) นอกจากนี้เอกลักษณ์ที่พุดกับผู้วิจัยถึงแม้จะเป็นคำหรือข้อความสั้น เช่น ผู้วิจัยถาม "เอทำทางเป็นอะไรบ้าง" เอตอบ "เครื่องบิน" ผู้วิจัยถาม "เคยเห็นเครื่องบินที่ไหนบ้าง" เอตอบ "บนฟ้า" แสดงว่าเอเริ่มรู้สึกไว้วางใจ มั่นใจว่า คำตอบของตนได้รับการยอมรับ เพราะผู้วิจัยตั้งใจฟัง สบตากับเด็ก ชมเชย ให้กำลังใจในลักษณะที่แสดงออกด้วยสีหน้า ทำทางที่นุ่มนวล อ่อนโยน ช่วยให้เด็กมีความอบอุ่น และสบายใจ จันทนา ภาคบังกช กล่าวไว้ว่า การให้ความรัก ความอบอุ่น ทำให้เด็กเกิดความรู้สึกปลอดภัย มีความสุข มีความเชื่อมั่นในตนเอง และมองโลกในแง่ดี (จันทนา ภาคบังกช. 2528 : 47 - 49 ; อ้างอิงมาจาก กาญจนา สุวรรณธาร. 2537 : 69) ดังนั้น การสร้างบรรยากาศ ทำให้เด็กรู้สึกอบอุ่น ปลอดภัย ไว้วางใจ เป็นแนวทางสำคัญช่วยให้เด็กเกิดความเชื่อมั่นในตนเองได้

2.3 ระยะที่ 3 กิจกรรมที่ 21 - 40 สังเกตพบว่า เอได้แสดงพฤติกรรมเหมือนกับเพื่อนในปลายระยะที่ 2 คือ เคลื่อนไหวในลักษณะการเล่นมากกว่าตามจังหวะเพลง เอจึงได้รับโอกาสให้ฟังเพลงก่อนดำเนินกิจกรรมเหมือนเพื่อน ทำให้ระยะที่ 3 เอได้แสดงพฤติกรรมความเชื่อมั่นในตนเอง โดยขณะฟังเพลง เอทำทางหลากหลาย เช่น เอทำท่า

กระโดดสลับขาอยู่กับที่ ชกมือ ย้ำเท้า กางแขน ก้มมือ หมุนตัว ผู้วิจัยทำตาม เอี่ยม
 แสดงว่า เอ็มไว้วางใจ ยอมรับความสามารถของตน กล้าคิด และหาวิธีการทำทางอย่าง
 ตั้งใจ และมีความสุขเมื่อคนอื่นยอมรับความคิดของตน และเมื่อดำเนินกิจกรรมผ่านไปจนถึง
 ครั้งที่ 40 เอ็มได้พัฒนาพฤติกรรมความเชื่อมั่นในตนเอง จากการเลือกวัสดุด้วยการตัดสินใจ
 ของตนเองทันที แสดงออกด้วยท่าทางที่หลากหลาย แสดงสีหน้ายิ้มแย้ม เพราะผู้วิจัยไม่ใช้
 คำสั่งให้เด็กทำตาม แต่ใช้คำถามให้เด็กเกิดความคิดและการตัดสินใจ เช่น กลิ้งลูกบอลให้เอ
 เอ็มกลิ้งขึ้นและลูกขึ้นไปหยุดที่หน้าผู้วิจัยถามว่า "เด็กคิดว่าจะเคลื่อนที่ไปกับพัดได้อย่างไรบ้าง"
 เมื่อครูเปิดเพลง เอ็มก็พัดใบพัดไปมาจังหวะช้า เอ็มเดินช้า พัดพัดมือช้า คล้อออกตีมือช้า เอ็ม
 แสดงว่า เอ็มไม่รู้สีกว่าตนเองถูกบังคับ จึงทำให้เอ็มเกิดความภาคภูมิใจในการตัดสินใจของ
 ตนเอง จอห์นสัน (Johnson) กล่าวว่า การสื่อความหมายด้วยวิธีการพูดโดยไม่ออกคำสั่ง
 จะทำให้เด็กกล้าแสดงออก และมีการเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างคาดไม่ถึง (นิรัตน์ กรองสอาด.
 2535 : 71 - 72 ; อ้างอิงมาจาก Johnson. 1989 : Abstract) นอกจากนี้ เอ็มยัง
 แสดงพฤติกรรมการปรับตัวเข้ากับสังคมด้วยการทำกิจกรรมไปกับคู่และกลุ่มด้วยสีหน้าท่าทางที่
 ยิ้มแย้ม มีความสุข เช่น เพื่อนเสนอให้จับไหล่เป็นรถไฟ เอ็มมาต่อหลังเพื่อนเดินจับไหล่เพื่อน
 โดยกางแขนเดินช้าๆ แล้วจับไหล่เพื่อนกระโดดสลับขา เอ็มแล้วหัวเราะ แสดงว่า เอ็ม
 ตามข้อตกลงของกลุ่ม รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ขณะเดียวกันเพื่อนก็ยอมรับความคิดของเอ
 จากการที่เอ็มเป็นผู้นำท่าทาง เพื่อน ๆ ก็ทำตาม และเมื่อเพื่อนเป็นผู้นำท่าทาง เอ็ม
 ก็ทำตามเพื่อน เช่น เอ็มถืออาสาออกมาทำท่าทางนำเพื่อน และทำท่ากระดกกลิ้ง ตีนิ้ว
 และกระแทกเท้า ผู้วิจัยชมเอ เอ็ม เพื่อนทำตาม และเมื่อเพื่อนออกมาทำท่าทาง เอ็มทำตาม
 แสดงว่า เอ็มมองเห็นคุณค่าในตัวผู้อื่น ไม่เห็นคุณค่าในตัวเองฝ่ายเดียว มาสโลว์ (Maslow)
 กล่าวว่า คนเราทุกคนมีความต้องการจะเป็นที่ยอมรับ และได้รับการยกย่องเป็นความต้องการ
 ที่จะรู้สึกว่าคุณค่าทั้งในสายตาตนเอง และในสายตาผู้อื่น (สำนักงานคณะกรรมการ
 การประถมศึกษาแห่งชาติ. ม.ป.ป. : 32 - 33 ; อ้างอิงมาจาก Maslow. n.d.)
 นอกจากนี้เอ็มมีการพัฒนาการใช้ภาษาด้วยการพูดเป็นประโยคที่ยาวขึ้น ถึงแม้บางครั้งจะสับสนหรือ
 ไม่สอดคล้องกับผู้วิจัย เช่น ถามว่า "หนูจะทำอะไรบ้าง" เอ็มตอบ "จะทำท่าสองกระຈກ" เมื่อ
 ปิดเพลงถามว่า "หนูทำอย่างไรบ้าง" เอ็มตอบด้วยเสียงดัง "พัด" ผู้วิจัยถาม "พัดให้ใครบ้าง"
 เอ็มพูด "พัดให้ตัวเอง" ขณะพูดสอดคล้องกับผู้วิจัยตลอด และในบางครั้งเอ็มใช้ภาษาท่าทางในการสื่อ

ความหมายให้ผู้อื่นทราบ แสดงว่า เอมมีการเลือกที่จะสื่อความหมายด้วยวิธีใด เป็นการตัดสินใจของตนเอง โดยที่ผู้วิจัยไม่ตำหนิ หรือลงโทษ ถ้าเอไม่ใช้ภาษาถ้อยคำในการตอบคำถาม ผู้วิจัยจะให้กำลังใจเอ และให้เอทำตามความสามารถ ผู้วิจัยจึงเป็นผู้สนับสนุนให้เอได้ทำตามความสนใจของตน สอดคล้องกับไฮล์แมน (Hohmann) และไวท์การ์ด (Weikart) ที่กล่าวว่า เด็กจะเรียนรู้จากประสบการณ์ และค้นพบด้วยตนเอง ผู้ใหญ่จึงเป็นผู้สนับสนุนการพัฒนาและตระหนักถึงความสนใจ และความสามารถของเด็กแต่ละคน (Hohmann and Weikart. 1995 : 20)

จากการดำเนินกิจกรรม ตั้งแต่ระยะที่ 1 - 3 พบว่า เอมมีการพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองมาโดยตลอด เพราะผู้วิจัยมีการสังเกต และเอาใจใส่ด้วยการสะท้อนข้อมูลกับผู้ช่วยผู้วิจัยทุกครั้ง ที่จัดกิจกรรม ซึ่งเป็นการสะท้อนพฤติกรรมของผู้วิจัยเอง และสะท้อนพฤติกรรมของเด็กด้วย เพื่อปรับให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาของเด็ก ทำให้เอซึ่งมีพฤติกรรมความเชื่อมั่นระดับต่ำ สามารถมีการพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเอง

3. กระบวนการเรียนรู้ของผู้วิจัยในการใช้แผนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคป เพื่อพัฒนาการสอน

การจัดการศึกษาจะช่วยให้เด็กได้รับการพัฒนาให้เจริญเติบโตทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญาที่เหมาะสมกับวัย และวุฒิภาวะ ครูซึ่งเป็นเสมือนพ่อแม่ ที่สองจึงมีความปรารถนาอย่างยิ่งที่จะทำให้โรงเรียนเป็นบ้านที่สองของเด็ก ด้วยความเอื้ออาทร ดูแลเอาใจใส่ และพัฒนาเด็กตามหลักวิชาอย่างแท้จริง ดังนั้นครูจึงต้องมีการพัฒนาวิชาชีพ เพื่อให้เกิดผลสำเร็จในการพัฒนาเด็ก ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยมีความมุ่งหวังที่จะศึกษาเด็กอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้สนใจที่จะนำการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนที่มีกระบวนการวางแผน ปฏิบัติ สังเกต และสะท้อนมาเป็นวิธีดำเนินการวิจัย เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนและพัฒนการเรียนรู้ของเด็กด้วยการทำงานอย่างเป็นระบบ ต่อไปนี้

การศึกษาของผู้วิจัยเริ่มจากการมีทัศนคติที่ดีกับแนวการสอนตามหลักการของไฮ/สโคป คือ แผนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคป โดยมีความเชื่อว่าไฮ/สโคปสามารถพัฒนาเด็กในทุกด้าน เพราะไฮ/สโคปมีหลักการที่เปิดโอกาสให้เด็กได้มีอิสระทางความคิด เลือก และตัดสินใจด้วยตนเองตลอดเวลา โดยที่ผู้วิจัยเป็นผู้สนับสนุน เพราะตระหนักถึงความสนใจ และความสามารถของเด็ก โดยอยู่บนพื้นฐานของแผนแห่งการเรียนรู้ 5 ประการ วัสดุ การกระทำ การเลือก การใช้ภาษาของเด็ก และการสนับสนุนของผู้ใหญ่ อันจะนำไปสู่การริเริ่มซึ่งจะพัฒนาให้เด็กเกิดความเป็นตัวของตัวเอง และกล้าแสดงออก ดังที่ ไฮล์แมน (Hohmann) และไวท์การ์ด

(Weikart) กล่าวว่า การที่เด็กถูกกระตุ้นให้มีปฏิกิริยา และสื่อสารอย่างอิสระกับเพื่อนและผู้ใหญ่ ประสบการณ์ทางสังคมเหล่านี้ เกิดขึ้นในบริบทของกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งเด็กได้วางแผน และริเริ่มเอง หรือเกิดขึ้นภายในประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ผู้ใหญ่ริเริ่มขึ้น ซึ่งเปิดโอกาสอย่างมากให้เด็กได้เลือก ได้แสดงความเป็นผู้นำ และการแสดงออก (Hohmann and Weikart. 1995 : 15 -16) ทำให้ผู้วิจัยเกิดความมุ่งมั่นในการนำหลักการของไฮ/สโคปมาใช้ในการศึกษา โดยมุ่งศึกษาเกี่ยวกับความเชื่อมั่นในตนเองที่เป็นบุคลิกภาพอย่างหนึ่ง ที่ควรส่งเสริมให้เกิดขึ้นแก่เด็กทุกคน เพื่อเด็กจะได้มีการพัฒนาทางจิตใจ และบุคลิกภาพที่เหมาะสม โดยนำกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะตามแผนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคปที่เป็นกิจกรรมหนึ่งที่ตอบสนองความต้องการของเด็กมาใช้ในการศึกษา

ผู้วิจัยตระหนักเสมอว่า การศึกษาจะดำเนินไปได้ด้วยดี ต้องเริ่มจากการมีทัศนคติที่ดี ซึ่งผู้วิจัยเองมีอยู่อย่างดี แต่เพียงแค่ทัศนคติอย่างเดียว การศึกษาคงจะดำเนินไปไม่ได้ ถ้าไม่มีการปฏิบัติอย่างจริงจัง ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีการเตรียมศึกษาทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแผนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคป กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ และความเชื่อมั่นในตนเอง นอกจากนี้ยังมีการทำความเข้าใจแนวการสอนของไฮ/สโคป ด้วยการไปศึกษาดูงานการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กที่โรงเรียนอนุบาลแห่งหนึ่ง ที่นำแนวการสอนของไฮ/สโคปมาใช้ในการจัดประสบการณ์ และสนทนากับผู้บริหาร เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการของไฮ/สโคป นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ไปอบรมหลักสูตรการสอนระดับอนุบาล และประถมต้นด้วยแนวการสอนไฮ/สโคป โดยมีวิทยากร ผู้เชี่ยวชาญจากประเทศสหรัฐอเมริกา Dr.Miriam Feinberg เมื่อวันที่ 8 - 10 กรกฎาคม 2541 และหลักสูตรการสอนดนตรีระดับอนุบาลและประถม โดยวิทยากรจากประเทศอิสราเอล Mrs. Nogah Dafner เมื่อวันที่ 18 - 19 กรกฎาคม 2541 ซึ่งจัดโดยสมาคมเพื่อการศึกษาเด็ก กลุ่มกัลยาณมิตร หลังจากนั้นได้นำความรู้ที่ได้มาปรับความเข้าใจของตนเอง แล้วนำมาสนทนาแลกเปลี่ยนความรู้และความคิดเห็นกับอาจารย์ที่ปรึกษา และระหว่างทำความเข้าใจกับไฮ/สโคป ผู้วิจัยได้ศึกษาวิธีดำเนินการวิจัยไปพร้อม ๆ กันด้วย ทำให้ค้นพบว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนเป็นการวิจัยที่มีกระบวนการสอดคล้องกับความต้องการของผู้วิจัยที่มีความประสงค์จะศึกษาเด็กอย่างต่อเนื่อง จึงศึกษาวิธีดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน เพื่อทำความเข้าใจในกระบวนการ แล้วนำมาปรับการนำไปใช้ให้เหมาะกับการศึกษาครั้งนี้ และเมื่อตัดสินใจใช้กระบวนการวิจัยนี้ ผู้วิจัยจึงต้องคิดเครื่องมือในการเก็บข้อมูลเกี่ยว

กับความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย เพื่อให้สอดคล้องกับกระบวนการวิจัย โดยได้ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อมั่นในตนเอง และสร้างแบบสังเกตการปฏิบัติการสอน เพื่อให้ผู้ช่วยผู้วิจัยใช้ในการจดบันทึกข้อมูลในระหว่างดำเนินกิจกรรม และแบบประเมินความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจให้คำแนะนำ 3 ท่าน แล้วนำมาหาคุณภาพด้วยวิธีการหาความเที่ยงตรงตามเนื้อหา ซึ่งแบบประเมินนี้ผู้วิจัยจะเป็นผู้ใช้หลังจากวิเคราะห์ข้อมูลจากการจดบันทึกของผู้ช่วยผู้วิจัย การเลือกผู้ช่วยผู้วิจัยได้เลือกครูที่ได้ศึกษาระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน เพราะจะทำให้เกิดความเข้าใจร่วมกันอย่างรวดเร็วตลอดการศึกษาผู้วิจัยได้ปรึกษาทำความเข้าใจกับอาจารย์ที่ปรึกษา และกรรมการควบคุมตลอดเวลา เพื่อให้เกิดกรอบความคิดที่ถูกต้องเหมาะสมเดียวกันได้สืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ในการศึกษาครั้งนี้ พบว่า โรงเรียนสาธิต สังกัดกรุงเทพมหานคร เป็นโรงเรียนที่เปิดโอกาสให้ครูเข้าไปศึกษา จึงทำหนังสือเพื่อขออนุญาตเข้าไปจัดกิจกรรม เมื่อผู้วิจัยศึกษาเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวและจังหวะตามแผนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคป ความเชื่อมั่นในตนเองและกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนด้วยความเข้าใจแล้ว จึงนำกระบวนการทุกอย่างไปทดลองใช้กับเด็กที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 15 คน ที่โรงเรียนสาธิต เพื่อนำเครื่องมือทั้งหมดมาแก้ไข ปรับปรุงก่อนการนำไปใช้ หลังจากนั้นเริ่มดำเนินการศึกษา ซึ่งผู้วิจัยกำหนดไว้ประมาณ 40 ครั้ง หรือ 8 สัปดาห์ เพราะมีแนวความเชื่อว่า การจัดกิจกรรม 40 ครั้ง สามารถส่งผลให้เด็กเกิดความเชื่อมั่นในตนเองได้ เนื่องจากได้ศึกษางานวิจัยทั่วไป พบว่า การจัดกิจกรรมด้วยระยะเวลา 40 ครั้ง ให้กับเด็ก ทำให้เด็กเกิดความเชื่อมั่นในตนเองได้ ผู้วิจัยจึงเริ่มดำเนินกิจกรรมกับเด็กกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คน ซึ่งมีการปรับจำนวนเด็กจาก 15 คน เป็น 10 คน เนื่องจากช่วงเวลาการทดลองกับกลุ่มเด็กที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างได้ข้อมูลจากการสังเกตน้อย เพราะกิจกรรมที่จัดเป็นกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะที่เด็กมีการเคลื่อนไหวตลอดเวลา ผู้สังเกตต้องสังเกตเด็กวันละ 3 คน ทำให้การจดบันทึกไม่ทันกับพฤติกรรมของเด็กที่เกิดขึ้น จึงมีการปรับกลุ่มตัวอย่างเป็น 10 คน เพื่อให้การจดบันทึกได้ข้อมูลเพิ่มขึ้น และทำให้ผู้วิจัยได้มีปฏิสัมพันธ์กับเด็กทุกคน หลังจากเลือกกลุ่มตัวอย่างแล้วก็เริ่มปฏิบัติตามกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนทุกวัน ด้วยการวางแผนการจัดกิจกรรม ปฏิบัติการสอน สังเกตเด็กขณะสอน และผู้ช่วยผู้วิจัยสังเกตแล้วบันทึกแบบสังเกตการปฏิบัติการสอน และสะท้อนข้อมูลกับผู้ช่วยผู้วิจัย ซึ่งผลการสะท้อนข้อมูลแต่ละวันเป็นประโยชน์มาก เพราะทำให้ผู้วิจัยสามารถคิดวางแผน และปรับ

บทบาทการจัดกิจกรรมในแต่ละวัน และแต่ละระยะ ได้อย่างเหมาะสมกับพฤติกรรมของเด็ก เช่น ระยะที่ 1 กิจกรรมที่ 1 - 5 ผู้วิจัยมีบทบาทมากที่สุด เพื่อสร้างความไว้วางใจ ใช้คำถามกระตุ้นให้เด็กเริ่มการคิดด้วยตนเอง จัดวิธีดำเนินกิจกรรมโดยให้เด็กปฏิบัติทีละ 5 คน เมื่อผู้วิจัยสังเกตพบว่า เด็กที่นั่งรอแสดงท่าทางเบื่อ และอยากออกมาปฏิบัติกิจกรรมพร้อมกับเพื่อน ผู้วิจัยจึงปรับวิธีดำเนินกิจกรรมในระยะที่ 2 กิจกรรมที่ 6 - 20 โดยให้เด็กปฏิบัติกิจกรรมพร้อมกัน เพื่อให้เด็กรู้สึกเท่าเทียมกัน นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ปรับการเลือกวัสดุจากการเรียกชื่อมาเป็นการกลิ้งลูกบอล หรือร้องเพลง เพื่อให้เกิดความน่าสนใจ และให้เด็กได้ฝึกวินัย และทักษะการฟัง การถามคำถามของผู้วิจัยจะให้เวลาเด็กคิดมากกว่าระยะที่ 1 เพื่อให้เด็กรู้สึกว่าคุณวิจัยตั้งใจฟัง และยอมรับความคิดของเด็ก และในระยะที่ 2 นี้ ผู้วิจัยให้เด็กเริ่มกิจกรรมตั้งแต่ต้นกิจกรรม เพื่อพัฒนาให้เด็กกล้าคิด กล้าทำ กล้าตัดสินใจ ปลายระยะที่ 2 เด็กเริ่มแสดงท่าทางในลักษณะการเล่นมากกว่า แสดงท่าทางตามจังหวะ ผู้วิจัยจึงปรับวิธีดำเนินกิจกรรมในระยะที่ 3 กิจกรรมที่ 21 - 40 โดยให้เด็กฟังเพลงก่อนดำเนินกิจกรรมเพื่อฝึกทักษะการฟัง และวินัย ในระยะนี้ ผู้วิจัยสังเกตว่า เด็กไม่คุ้นเคยกับการเคลื่อนไหวเป็นคู่ จึงต้องปรับวิธีให้เด็กสร้างความคุ้นเคยกับการเคลื่อนไหวเป็นคู่ด้วยการให้เด็กเคลื่อนไหวเดี่ยวก่อน เมื่อได้ยินสัญญาณจับคู่ จึงค่อยมาเคลื่อนไหวเป็นคู่ เพื่อไม่ให้เด็กรู้สึกต้องจับคู่เร็วเกินไป นอกจากนี้การใช้ภาษา ผู้วิจัยปรับให้เด็กคิดวางแผน และพูดถ่ายทอดให้ผู้อื่นทราบ ซึ่งต่างจากระยะที่ 1 - 2 ที่ให้เด็กคิดและทำท่าทางทันที ทำให้เด็กได้แสดงความคิดของตนให้ผู้อื่นทราบ โดยที่ครูยอมรับความคิดของเด็กทุกคน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กล่าวว่า บทบาทครูในการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะควรสนับสนุนให้เด็กมีความคิดริเริ่ม โดยที่ครูสร้างบรรยากาศที่ช่วยให้เด็กมีความมั่นใจในการเล่น กล้าแสดงออก และมีความสนุกสนาน ไม่ควรชี้แนะเด็กมากเกินไป แต่ควรพูดในเชิงเสนอแนะ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2528 : 3) ผู้วิจัยสังเกตว่าการปรับบทบาทครูตามสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริง ทำให้การดำเนินกิจกรรมราบรื่น และพัฒนาเด็กได้อย่างเหมาะสม และในขณะปฏิบัติกระบวนการระยะแรก สังเกตพบว่า ผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัยยังไม่มีความชำนาญในการจัดบันทึกพฤติกรรม ได้ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมของเด็กน้อย ทำให้การสะท้อนแต่ละวันต้องมีการสนทนาถึงรายละเอียด ความหมายของพฤติกรรมที่ต้องการ เพื่อปรับการจัดบันทึกในวันต่อไป แต่เมื่อเวลาผ่านไป ผู้ช่วยผู้วิจัยและผู้วิจัยได้ปฏิบัติทุกวันทำให้การจัดบันทึกได้ข้อมูล และเกิด

ความชำนาญมากขึ้น ในระหว่างการดำเนินการกิจกรรมของผู้วิจัยจะมีผู้เชี่ยวชาญในการจัดกิจกรรม การเคลื่อนไหวและจังหวะตามแกนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคปมาให้คำแนะนำที่โรงเรียนที่ ดำเนินการศึกษา นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ไปสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับอาจารย์ที่ปรึกษาสัปดาห์ ละ 1 วัน เพื่อปรับความเข้าใจร่วมกัน เพื่อให้เกิดแนวความคิดและนำไปปฏิบัติอย่างเหมาะสม เมื่อปฏิบัติตามกระบวนการถึงครั้งที่ 40 สังเกต พบว่า การปฏิบัติดำเนินไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ คือ เด็กเกิดการพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเอง และผู้วิจัยก็เกิดความรู้ ความเข้าใจพฤติกรรมของ เด็ก จึงนำข้อมูลที่ได้จากการปฏิบัติทั้งหมดมาวิเคราะห์ข้อมูล และอภิปรายผลเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในการพัฒนาเด็กอย่างต่อเนื่อง

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่าการปฏิบัติตามกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้น เรียน ช่วยให้ผู้วิจัยเกิดการพัฒนาวิชาชีพได้อย่างดี จากการได้ศึกษาเอกสาร และนำมาฝึกฝน ปฏิบัติเป็นประจำวัน เพราะถ้าไม่ปฏิบัติทุกวันจะไม่ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวางแผน และ การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยซึ่งมีหน้าที่เป็นครูเปรียบเสมือนเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล โดยที่ไม่ ต้องนำแบบทดสอบมาใช้ทดสอบพฤติกรรมของเด็ก เพราะผู้วิจัยเป็นผู้ที่ใกล้ชิดเด็ก และติดตาม พฤติกรรมของเด็กโดยตลอด นอกจากนี้ยังเป็นผู้ริเริ่มสร้างเครื่องมือในการสังเกตมาช่วยให้การ เก็บข้อมูลเหมาะสมกับพฤติกรรมที่ต้องการสังเกต โดยผ่านผู้เชี่ยวชาญที่เชื่อถือได้ และยังสามารถ ศึกษาทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยตลอดเวลา ทำให้ผู้วิจัยเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดในการศึกษา ดังนั้นครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยควรตระหนักและมีความมุ่งมั่น กระตือรือร้นอย่างสม่ำเสมอ ในการคิดและปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการพัฒนาทั้งพฤติกรรมของเด็กและครู และการศึกษาทั่วไป สามารถนำการปฏิบัติครั้งนี้เป็นแนวทางในการดำเนินการพัฒนา เด็กและบทบาทครูได้แต่มีใช้นำไป ปฏิบัติได้เหมือนกันทุกประการ เพราะเด็กแต่ละสถานที่มีสภาพปัญหาที่แตกต่างกันครูจึงต้องมีการ ศึกษาและปรับให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาของเด็กแต่ละคนต่อไป

จากการอภิปรายข้างต้น แสดงว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหว และจังหวะตามแกนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคป มีการพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเอง ดังนั้นครู ผู้สอน และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมให้กับเด็กปฐมวัย จึงควรให้ความสนใจในเรื่องการจัด กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะที่คำนึงถึงแกนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคป โดยให้เด็กได้ เลือก ตัดสินใจ เคลื่อนไหวร่างกายตามความคิดของเด็กอย่างอิสระ เพื่อเด็กจะได้รู้สึกมั่นใจ ในความสามารถของตน แสดงออกด้วยความเป็นตัวของตัวเอง เกิดความภาคภูมิใจและสามารถ

ปรับตัวให้เข้ากับสังคมอย่างเหมาะสมตามวัย และควรตระหนักถึงความสำคัญของกระบวนการวางแผน ปฏิบัติ สังเกต และสะท้อน ซึ่งเป็นวิธีดำเนินการจัดประสบการณ์ที่ต่อเนื่อง ทำให้ครูสามารถพัฒนาเด็กไปตามสภาพจริงของพฤติกรรม

ข้อสังเกตที่ได้จากการวิจัย

1. จากการวิจัย พบว่า ในระยะแรกเด็กกลุ่มตัวอย่างทำกิจกรรมได้อย่างราบรื่น ตื่นเต้นกับกิจกรรมที่หลากหลาย และแปลกใหม่ แต่เมื่อจัดกิจกรรมไปได้ 4 - 5 ครั้ง เด็กเกิดความสนุกสนาน ทำให้บรรยากาศเป็นลักษณะการเล่นมากกว่าการทำกิจกรรม เด็กไม่ฟังจังหวะของเพลง ทั้งนี้เพราะเด็กรู้สึกคุ้นเคยกับลักษณะของกิจกรรมและครูมากขึ้น
2. จากการวิจัยสังเกตพบว่า การให้เด็กคิด เลือกร และตัดสินใจด้วยตนเอง ทำให้เด็กเกิดความกล้าพูด กล้าแสดงท่าทาง เพราะเด็กได้มีความเป็นอิสระ และเกิดความไว้วางใจ
3. การดำเนินกิจกรรมแต่ละครั้ง พฤติกรรมของเด็กมีการเปลี่ยนแปลงและมีความแตกต่างกันตลอดเวลา ทำให้ครูต้องคิด แก้ปัญหา ให้เหมาะสมกับพฤติกรรมของเด็ก เช่น คำถามของครูที่เตรียมไว้ในแผนการจัดกิจกรรม อาจต้องปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับพฤติกรรมของเด็กในขณะปฏิบัติกิจกรรม
4. จากการวิจัย พบว่า ควรทำความเข้าใจในเรื่องพฤติกรรมที่ต้องการสังเกตกับผู้ช่วยผู้วิจัยให้ละเอียด เพื่อให้การจดบันทึกพฤติกรรมเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้
5. ข้อมูลที่ได้จากกระบวนการของการสะท้อน ทำให้การดำเนินการวิจัยเป็นไปอย่างราบรื่น เพราะทำให้ผู้วิจัยกับผู้ช่วยผู้วิจัยได้ช่วยกันเสนอและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน
6. การวิจัยครั้งนี้ ไม่ได้กำหนดแผนการจัดกิจกรรมไว้ล่วงหน้า แต่มีการวางแผนกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะตามสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ทำให้มีการยืดหยุ่นกิจกรรมให้เหมาะสมกับพฤติกรรมของเด็กในแต่ละครั้ง

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ครูปฐมวัยควรตระหนักเสมอว่า เด็กมีความสามารถที่จะคิด เลือก ตัดสินใจด้วยตนเองได้ ดังนั้น การจัดกิจกรรมควรคำนึงถึงแกนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคป คือ วัสดุ การกระทำ การเลือก การใช้ภาษาของเด็ก และการสนับสนุนของผู้ใหญ่ เพื่อให้เด็กได้มีการพัฒนาในทุกด้านตามวัยอย่างเหมาะสม แต่ในการนำปัจจัยทั้ง 5 ไปใช้ ควรมีการสังเกตพฤติกรรมของเด็ก และเลือกใช้ปัจจัยในปริมาณมากน้อยให้สอดคล้องตามสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นจริง
2. การส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย ครูผู้สอนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องควรตระหนักเสมอว่าไม่ควรเร่งให้เด็กคิดหรือตอบคำถามของครูให้ได้ เพราะเด็กแต่ละคนมีความแตกต่างกัน หรือบางครั้งเด็กไม่คุ้นเคยกับกิจกรรมทำให้เด็กต้องใช้เวลาคิดนาน ครูจึงควรใช้เวลาเด็กคิดตามความเหมาะสม เพื่อให้เด็กรู้สึกไว้วางใจ และเชื่อมั่นในความคิดของตน
3. การถามคำถามของครูควรคำนึงถึงความเหมาะสมของสถานการณ์ และเป็นคำถามปลายเปิด เพื่อกระตุ้นให้เด็กได้คิดหลากหลาย และครูต้องศึกษาลักษณะของการถามคำถามอย่างละเอียด เพื่อจะได้คิดคำถามได้อย่างรวดเร็ว ถูกต้องสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น
4. ครูปฐมวัยและผู้ที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับลักษณะของการวิจัยเชิงปฏิบัติการประกอบไปด้วย การวางแผน ปฏิบัติ สังเกต และสะท้อน ซึ่งกระบวนการเหล่านี้ นอกจากจะใช้ในห้องเรียนแล้ว ยังสามารถนำไปใช้ในโรงเรียนหรือการทำงานทั่วไป เพื่อให้งานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับสภาพปัญหา ตลอดจนเป็นการพัฒนาตนเองและเด็กอย่างต่อเนื่อง และเหมาะสม
5. ครูปฐมวัยควรตระหนักถึงการสังเกต และการจดบันทึกพฤติกรรมของเด็ก เพื่อให้ทราบว่า การดำเนินกิจกรรมในแต่ละวัน ควรใช้ปัจจัยหรือแนวการสอนแบบใดให้เหมาะสมกับพฤติกรรมของเด็ก
6. ครูปฐมวัยควรตระหนักเสมอว่า การดำเนินกิจกรรมทุกกิจกรรมควรดำเนินไปพร้อมกับการฝึกวินัยเพื่อให้กิจกรรมดำเนินไปอย่างราบรื่น

ข้อเสนอแนะในการทําวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะตามแกนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคปที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านอื่น ๆ ของเด็กปฐมวัย เช่น ความคิดสร้างสรรค์ การคิดแก้ปัญหา ความสามารถทางภาษา วินัยในตนเอง

2. ควรมีการศึกษาการจัดกิจกรรมด้านอื่น ที่เน้นแกนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคป มาเป็นหลักพื้นฐานในการจัดกิจกรรม เช่น กิจกรรมคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ การเล่นตามมุมละครสร้างสรรค์

3. ควรมีการนำกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนมาใช้ในการศึกษาการจัดกิจกรรมให้กับเด็กกลุ่มอื่น เช่น เด็กในสถานสงเคราะห์ เด็กในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เป็นต้น

บรรณานุกรม

- กาตุจนา สุวรรณธาร. ความเชื่อมั่นในตนเองและความสามารถทางภาษาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นสร้างสรรค์ที่ครุมีปฏิสัมพันธ์และไม่มีปฏิสัมพันธ์กับเด็ก. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2537. อัดสำเนา.
- เกษตรศาสตร์, มหาวิทยาลัย. จิตวิทยาทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : เนติกุลการพิมพ์, 2539.
- ขวัญแก้ว คำรงค์ศรี. ผลการใช้กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะโดยเน้นจุดประสงค์ที่มุ่งต่อความพร้อมทางด้านร่างกายของเด็กปฐมวัย. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2539. อัดสำเนา.
- คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. การจัดศูนย์เด็กก่อนวัยเรียน. กรุงเทพฯ : เอราวิธการพิมพ์, 2523.
- _____. การศึกษาสภาพอบรมในศูนย์เด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ศรีเดชา, 2528.
- _____. เอกสารและผลงานวิจัยการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว, 2536.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. เด็กก่อนวัยเรียนกับการเรียนรู้และหลักการสำคัญบางประการ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เจริญผล, 2522.
- คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 พ.ศ. 2540 - 2544. กรุงเทพฯ : เม็ดทรายพรินติ้ง, 2540.
- แจ่มจันทร์ เกียรติกุล. การศึกษาความเชื่อมั่นในตนเองและวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการเลี้ยงดูต่างกัน และอยู่ในชั้นเรียนของครูที่มีพฤติกรรมทางวาจาและท่าทางแตกต่างกัน. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2531. อัดสำเนา.

- ฉันทนา ภาคบงกช. เอกสารการประชุมเชิงปฏิบัติการ "เทคนิคการพัฒนาความเชื่อมั่นและความคิดสำหรับเด็กปฐมวัย". มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, อัดสำเนา. 27 มีนาคม 2533.
- เชาวลิต ภูมิภาค. "กิจกรรมเข้าจังหวะ," เอกสารประกอบการสอนภาควิชาพลศึกษา. มหาสารคาม : คณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม, 2532.
- ชูชีพ อ่อนโคกสูง. ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพแสดงตัวความวิตกกังวล ความเชื่อมั่นในตนเองกับคุณธรรมแห่งพลเมืองดี. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2516. อัดสำเนา.
- ดุฎี ปริพัตร ฌ อยุธยา. หนังสือคู่มือวิธีสอนดนตรีนาฏศิลป์เบื้องต้น. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2522.
- ถ้วน ศรีนวล. "ปัญหาความประพฤติดของเด็ก," ศูนย์ศึกษา. 30 - 39 ; เมษายน 2503.
- ธูปทอง ศรีทองท้วม. ความคิดสร้างสรรค์เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้กิจกรรมทักษะดนตรี. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2538. อัดสำเนา.
- นิรัตน์ กรองสอาด. การศึกษาการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะที่เน้นเทคนิคในการสื่อความหมายที่มีผลต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2535. อัดสำเนา.
- นวลศรี เปาโรหิตย์. "มาสร้างความเชื่อมั่นในตัวลูกกันเถอะ," แนะแนว. 28(149) : 65 - 67 ; ตุลาคม - พฤศจิกายน 2536.
- ประดินันท์ อูปรมัย. การใช้คำถาม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2529.
- พจมาน เทียนนัส. ความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นตามประกอบการเล่นละครสร้างสรรค์ และประกอบการวาดภาพ. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2539. อัดสำเนา.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2540.

พัชรี ผลโยธิน. "กายบริหารและจังหวะสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน," เข้าใจเด็กก่อนวัยเรียน.

ม.ป.ท., 2523.

พิชิต ภูติจันทร์. กิจกรรมเข้าจังหวะ. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2523.

พรณี ช.เจนจิต. จิตวิทยาการเรียนการสอน. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : อมรินทร์
การพิมพ์, 2528.

ภรณี ศุภรัตน์. ละครสร้างสรรค์สำหรับเด็ก. กรุงเทพฯ : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2526. อัดสำเนา.

มัทธนี ตุลยาทร, ผู้รวบรวม. เพลงประกอบกิจกรรมและเสริมประสบการณ์ในระดับอนุบาล
ศึกษา. ขอนแก่น : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2522.

ยาใจ พงษ์บริบูรณ์. "การวิจัยเชิงปฏิบัติการ," วารสารศึกษาศาสตร์. 17(2) : 11 -
15 ; มิถุนายน - กันยายน 2537.

ละม้ายมาศ ศรีทนต์ และจรรยา สุวรรณทัต. อิทธิพลของสังคมต่อการพัฒนาการของเด็กที่ตำบล
นาป่า อ.เมือง จ.ชลบุรี. รายงานการวิจัยฉบับที่ 9.

ลัดดา สุวรรณรัตน์. แรงจูงใจในการเข้าศึกษาวิชาชีพเฉพาะและความมั่นใจที่จะออกไป
ประกอบอาชีพในโรงเรียนประเภทช่างอุตสาหกรรม. ปรินิพนธ์ กศ.ม.

กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2512. อัดสำเนา.

วิชาการ, กรม, กระทรวงศึกษาธิการ. คู่มือและสื่อการพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเอง
สำหรับเด็กระดับก่อนประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2537.

_____. รายงานการวิจัยการจัดการศึกษาระดับประถม มัธยม และอาชีวศึกษาของไทย
ในทศวรรษหน้าที่สอดคล้องกับลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เอกสารการวิจัย
ทางการศึกษาฉบับที่ 126/2534. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ศาสนา, 2534.

วรศักดิ์ เพียรชอบ. หลักและวิธีสอนพลศึกษา. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2527.

ศุภศรี ศรีสุคนธ์. การศึกษาความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรม
การเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้ดนตรีไทย. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2539. อัดสำเนา.

ศรีวรรณ มากชู. การศึกษาเปรียบเทียบสุนัขของเด็กก่อนวัยเรียนตามสภาพครอบครัวที่แตกต่างกันในจังหวัดพิษณุโลก. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2521. อัดสำเนา.

ศิลปะวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนา, สถาบัน. "มายา," แคล่วคล่อง ว่องไว. คู่มือการเคลื่อนไหวสร้างสรรค์เบื้องต้น. ม.ป.ท., 2535.

สุโขทัยธรรมมาธิราช, มหาวิทยาลัย. แนวการศึกษาชุดวิชา หลักการและแนวคิดทางการปฐมวัยศึกษา หน่วยที่ 1 - 8. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2537.

_____. พฤติกรรมวัยเด็ก หน่วยที่ 8 - 15. กรุงเทพฯ : สหมิตร, 2526.

สุทธภา ไซติประดิษฐ์. การศึกษาความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมที่เด็กริเริ่มกิจกรรมอย่างอิสระด้วยกระบวนการวางแผนการปฏิบัติ และการทบทวน. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2537. อัดสำเนา.

สนธยา อ่อนน้อม. ผลของการเสริมแรงในการเล่าเรื่องที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2538. อัดสำเนา.

สุนิรัตน์ ฤทธิ์ธวัชเลิศ. ผลการใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ในการพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนชั้น ป.5 ที่มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนแตกต่างกัน. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530. อัดสำเนา.

สุนา พานิช. การเตรียมความพร้อมเด็กเล็ก. ชลบุรี : โรงเรียนชุมชนเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี, 2531.

สุนาลี วงศ์ปลูกแก้ว. ความสัมพันธ์ของครูกับนักเรียนในชั้นเรียนความรับผิดชอบและความเชื่อมั่นในตนเอง. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2526. อัดสำเนา.

สุรางค์ศรี เมธานนท์. กิจกรรมเข้าจังหวะ. กรุงเทพฯ : หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู, 2538.

- สวนา พรพัฒน์กุล. ความสนใจในหน้าที่พลเมืองของเด็กไทย : รายงานการวิจัยฉบับที่ 22
สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, 2520. อัดสำเนา.
- สัมพันธ์ บุญเกิด. ความเชื่อเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กก่อน
วัยเรียนในจังหวัดภาคเหนือ. ปรียาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2522. อัดสำเนา.
- สำเริง มณีเนตร. กิจกรรมเข้าจังหวะ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, 2520. อัดสำเนา.
- อรพิน หงวนศิริ. "การจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาในทศวรรษหน้า," ใน รายงาน
การวิจัยการจัดการศึกษาระดับประถม มัธยม และอาชีวศึกษาของไทยในทศวรรษหน้าที่
สอดคล้องกับลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เอกสารการวิจัยทางการศึกษา อันดับที่
126/2534 : หน้า 248 - 250. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ศาสนา, 2534.
- Calitz, E.M. "Verbal Accompaniment During Planned Movement Activities.
in the Preprimary School," Master Abstracts International.
26(1) : 17 ; Spring, 1986.
- Child Study Association of America. Our Children Today. New York :
The Viking Press, 1952.
- Erikson, E.H. Childhood and Society. New York : Morton, 1975.
- Goor, A. "Problem Solving Process of Creative and Non Creative
Students," Dissertation Abstracts International. 37 : 3517-A ;
December, 1974.
- Hetzroni, Orit E. "The Effects of Active Versus Passive Computer -
Assisted Instruction on the Acquisition, Retention, and
Generalization of Blissymbols While Using Elements for
Teaching Compounds," Dissertation Abstracts International.
57 : 2965 - A ; January, 1997.
- Hohmann, M. and Weikart D.P. Educating Young Children.
United States of America : High/Scope Press, 1995.
- Hurlock, E.B. Child Development. New York : McGraw - Hill Book
Company, Inc., 1964.
- Kogan, S. "The Relationship Between Formal Movement Education in
The Elementary School and Increased School Competency,"
Resources in Education. 24(3) : 116 ; March, 1982.

- Maslow, A.H. Motivation and Personality. New York : Hanban, 1954.
- Mussen, F.M. The Psychological Development of The Child. New Jersey : Prentice Hall, 1969.
- Radke, M.J. The Relation of Parental Authority to Children Behavior and Attitude. Miniapolis University of Minnesota Press, 1964.
- Shoban, E.J. "The Assessment of Parental Attitudes in Relation to Child Adjustment," Journal of Psychology. 19 : 148 ; 1950.
- "Today's Research, Tomorrow's Practices : Highlights from Early Childhood Research Quarterly," Young Children. 52(5) : 62 - 63 ; July, 1997.

คู่มือการใช้แบบสังเกตการปฏิบัติการสอน

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการสังเกตเป็นเครื่องมือในการบันทึกพฤติกรรมความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัยสร้างข้อตกลงในการสังเกต ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. ผู้สังเกต คือผู้วิจัย และผู้ช่วยผู้วิจัย
2. บันทึกข้อมูลในลักษณะพรรณนาความ
3. บันทึกชื่อ - สกุล และอายุ ของผู้ถูกสังเกต
4. บันทึกวันที่สังเกตและชื่อผู้สังเกต
5. สังเกตตั้งแต่เวลา 10.30 - 11.00 น.
6. สังเกตเด็กครั้งละ 2 คน และสังเกตเพิ่มเติมในกรณีที่เด็กคนอื่นเกิดพฤติกรรมเกี่ยวกับความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่น่าสนใจ

ตอนที่ 2 การบันทึกในแบบสังเกต

การบันทึก	ตัวอย่างการบันทึก
1. การบันทึกสถานการณ์หรือเหตุการณ์ที่สังเกต หมายถึง การบันทึกเรื่องราว บุคคล สื่อ และสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับการเกิดพฤติกรรมความเชื่อมั่นในตนเอง	ครูกำลังดำเนินกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะตามแกนเพลงการเรียนรู้ของไฮ/สโคป โดยให้เด็กเดินอิสระ เมื่อได้ยินสัญญาณให้จับคู่เคลื่อนไหวไปกับคู่ เมื่อได้ยินสัญญาณอีกครั้งให้แยกคู่ ก่อนที่เด็กจะเดินอิสระ ครูให้เด็กคิดวางแผนว่าจะจับคู่กับเพื่อนคนใด และให้คิดว่าจะเดินไปด้วยกันวิธีใดบ้าง

การบันทึก	ตัวอย่างการบันทึก
2. การบันทึกพฤติกรรม หมายถึง การบันทึกคำพูด สีหน้า ท่าทาง และการกระทำที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยในขณะที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับครู เพื่อน หรือสื่อ	เด็กชายตอบบอกว่าจะคู่กับเด็กชายเพชร เมื่อครูเปิดเพลงต่อเดินก้ามปูข้างหนึ่ง ชูขึ้น ย่ำเท้าแล้วยิ้ม ครูให้สัญญาณจับคู่ ต่อเดินไปจับมือเพชรข้างเดียว เดินไปลักพัก เปลี่ยนมาจับ 2 มือ กระโดด ครูให้สัญญาณแยกคู่ ต่อปล่อยมือเพชร แล้วกระโดด 2 เท้าหน้ายิ้ม กระโดดอีกครั้ง หน้ายิ้มตลอด สัญญาณจับคู่ ต่อจับมือเพชรข้างเดียว กระโดด 2 ขา หน้ายิ้ม สัญญาณแยก ต่อคลานไปข้างหน้า แล้วถอยหลัง ใช้มือแตะกับพื้น กางแขนทั้ง 2 ข้าง คลานก้นกระดกหน้ายิ้ม สัญญาณจับคู่ ต่อจับมือเพชรข้างเดียว ลากเพชรไปแล้วกระโดด 2 ขา ไปด้วยกันหน้ายิ้ม ครูเปิดเพลง ถามเด็กว่า "ต่อจับคู่กับใคร" ตอบพูดว่า "กับเพชร" ครูถามว่า "ทำท่าอะไรกับเพชรบ้าง" ตอบตอบ "คลาน กระโดด วิ่ง" สบตากับครูตลอดเวลา

การบันทึก	ตัวอย่างการบันทึก
3. การวิเคราะห์ข้อมูล หมายถึง การแจกแจงข้อมูลที่ได้จากการสังเกตเพื่อพิจารณาเกี่ยวกับพฤติกรรมความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย	ข้อมูลที่ได้จากการบันทึกพฤติกรรมเด็กชายต่อมีการแสดงออกทางวาจา และท่าทางด้วยความมั่นใจ ไม่อาย ตัดสินใจเลือกคู่ และท่าทางต่าง ๆ ด้วยตนเอง ไม่เลียนแบบผู้อื่น จะเห็นได้จากการที่ต่อท่าทางด้วยตนเองทั้งการเดิน วิ่ง คลาน การตอบคำถามของต่อ สื่อความหมายด้วยความเข้าใจตรงกัน มองหน้าสบตากับครูตลอด ยอมรับการกระทำของตนเอง จากการที่ต่อสามารถเล่าเกี่ยวกับท่าทางที่ตัวเองทำได้ เช่น ครูถามต่อว่าท่าทำอะไรบ้าง ต่อพูดว่า "คลาน กระโดด วิ่ง" ซึ่งแสดงให้เห็นว่าต่อมีเหตุผลในการทำกิจกรรม ต่อทำตามข้อตกลงของหมู่คณะ สังเกตจากการที่ต่อได้ยืนสัญญาจับคู่กับคู่ทันที ได้ยืนสัญญาแยกคู่กับคู่ทันที ต่อสามารถช่วยคิดร่วมกับเพื่อนได้ สังเกตจากการที่ต่อจับมือเพชรท่าทางต่าง ๆ และขณะทำกิจกรรมต่อยิ้มแสดงว่าต่อมีความดีใจและมีความสุขขณะทำกิจกรรม

แบบสังเกตการปฏิบัติการสอน
ครั้งที่

ชื่อนักเรียน (ค.ช./ค.ญ.) อายุ ปี

วันที่สังเกต

ชื่อผู้สังเกต

สถานการณ์/เหตุการณ์ที่สังเกต

พฤติกรรมที่สังเกตได้

วิเคราะห์ข้อมูล

คู่มือการใช้แบบประเมินความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย

แบบประเมินความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย จะนำมาใช้เมื่อผู้วิจัย และผู้ช่วยผู้วิจัยเก็บข้อมูลและจัดบันทึกพฤติกรรมตามสภาพจริงในลักษณะพรรณนาความลงในแบบสังเกตการปฏิบัติการสอน เมื่อได้ข้อมูลแล้วจึงนำมาวิเคราะห์เพื่อประเมินความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยลงในแบบประเมินความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยและนำข้อมูลที่ได้มาใช้เป็นฐานในการวางแผนการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะตามแผนแห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคปในครั้งต่อไป ซึ่งพฤติกรรมความเชื่อมั่นในตนเองประกอบด้วยพฤติกรรมต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. พฤติกรรมการกล้าแสดงออก

1.1 การแสดงออกทางวาจาและท่าทางด้วยความมั่นใจ หมายถึง การที่เด็กแสดงท่าทางและคำพูดในระหว่างการเคลื่อนไหวด้วยความคล่องแคล่ว ไม่ประหม่า ไม่อาย ไม่เคอะเขิน

1.2 การมองหน้าสบตากับบุคคลในขณะที่ได้พูดคุยด้วย หมายถึง การไม่ก้มหน้าขณะสนทนากับผู้อื่น โดยมีปฏิสัมพันธ์ทั้งทางวาจาและท่าทาง

1.3 การทำกิจกรรมด้วยท่าทางและวาจาใหม่ ๆ ไม่เลียนแบบผู้อื่น หมายถึง การแสดงท่าทางและคำพูดขณะดำเนินกิจกรรมโดยไม่ลังเล และไม่ทำตามหรือคล้อยตามผู้อื่น

1.4 การแสดงออกซึ่งความเป็นผู้นำ หมายถึง การที่เด็กแสดงท่าทางด้วยการยกมือ ใช้คำพูดหรือท่าทางเพื่อแสดงตัวเป็นอาสาสมัครและเป็นผู้นำในการแสดงท่าทาง การเคลื่อนไหว

1.5 การสื่อความหมายกับผู้อื่นด้วยความเข้าใจ หมายถึง การที่เด็กกล้าพูดหรือกล้าตอบคำถามกับผู้อื่นด้วยท่าทางและคำพูดที่มีความเข้าใจตรงกันเกี่ยวกับกิจกรรมที่กำลังกระทำ

2. พฤติกรรมความเป็นของตัวเองและความภาคภูมิใจในตนเอง

2.1 การตัดสินใจทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง หมายถึง การที่เด็กแสดงท่าทางในการทำกิจกรรมหรือใช้คำพูดในการสนทนาด้วยการคิดและตัดสินใจด้วยตนเอง

2.2 การยอมรับการกระทำของตนเอง หมายถึง การที่เด็กกล้ายอมรับการกระทำที่ถูกต้องหรือไม่ถูกต้องอย่างไม่ลังเลตลอดจนมีความสนใจ และตั้งใจในการทำกิจกรรมตลอดเวลา สามารถได้ตอบกับผู้อื่นได้เกี่ยวกับกิจกรรมที่กำลังทำ และทำกิจกรรมตามที่ได้วางแผนไว้ได้

2.3 การตั้งใจทำสิ่งต่าง ๆ ไม่ท้อถอยเมื่อพบอุปสรรค หมายถึง การที่เด็กมีความพยายามหรือหาวิธีการเคลื่อนไหวต่าง ๆ เพื่อให้ประสบความสำเร็จในการทำกิจกรรม

2.4 การมีเหตุผลในการทำกิจกรรมต่าง ๆ หมายถึง การที่เด็กสามารถบรรยายหรือบอกเล่าเกี่ยวกับความรู้สึกหรือสาเหตุในการทำกิจกรรมนั้น ๆ ได้

2.5 ดีใจและมีความสุขเมื่อประสบความสำเร็จ หมายถึง การที่เด็กแสดงออกด้วยรอยยิ้มหรือการหัวเราะเมื่อทำกิจกรรมได้สำเร็จ

3. พฤติกรรมการปรับตัวเข้ากับสังคม

3.1 การบอกความรู้สึกของตนเองด้วยวาจาและท่าทางให้เพื่อนและครูทราบ หมายถึง การที่เด็กพูดตอบคำถาม หรือแสดงท่าทางเพื่อแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกของตนให้ครูและเพื่อนเข้าใจ

3.2 การทำตามข้อตกลงของหมู่คณะ หมายถึง การที่เด็กปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่มได้

3.3 การทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนและครู หมายถึง การที่เด็กมีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหวหรือแสดงความคิดเห็นขณะดำเนินกิจกรรม

3.4 การรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนและครู หมายถึง การที่เด็กแสดงสีหน้าท่าทางหรือคำพูดที่ยอมรับและปฏิบัติตามความคิดเห็นของเพื่อนและครูอย่างมีเหตุผล

3.5 การช่วยคิดร่วมกับเพื่อนและครู หมายถึง การที่เด็กใช้คำพูดหรือท่าทางแนะนำเพื่อนในการทำกิจกรรมและรู้จักแสดงความคิดเห็นร่วมกับเพื่อนและครู

แบบประเมินความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย
ครั้งที่

ชื่อนักเรียน (ค.ช./ค.ญ.) อายุ ปี

วันที่สังเกต

พฤติกรรมการกล้าแสดงออก	บันทึกการสังเกต
1. การแสดงออกทางวาจาและท่าทางด้วย ความมั่นใจ	
2. การมองหน้าสบตาบุคคลในขณะที่ได้พูดคุยด้วย	
3. การทำกิจกรรมด้วยท่าทางและวาจา ใหม่ ๆ ไม่เลียนแบบผู้อื่น	
4. การแสดงออกซึ่งความเป็นผู้นำ	
5. การสื่อความหมายกับผู้อื่นด้วย ความเข้าใจ	
6. พฤติกรรมอื่น ๆ ที่สังเกตได้	

แบบประเมินความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย

ครั้งที่

ชื่อนักเรียน (ค.ช./ค.ญ.) อายุ ปี

วันที่สังเกต

พฤติกรรมการเป็นตัวของตัวเอง และความภาคภูมิใจในตนเอง	บันทึกการสังเกต
1. การตัดสินใจกระทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง	
2. การยอมรับการกระทำของตนเอง	
3. การตั้งใจทำสิ่งต่าง ๆ ไม่ทอดทิ้ง เมื่อพบอุปสรรค	
4. การมีเหตุผลในการกระทำสิ่งต่าง ๆ	
5. ดีใจและมีความสุขเมื่อประสบ ความสำเร็จ	
6. พฤติกรรมอื่น ๆ ที่สังเกตได้	

แบบประเมินความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย
ครั้งที่

ชื่อนักเรียน (ค.ช./ค.ญ.) อายุ ปี

วันที่สังเกต

พฤติกรรมการปรับตัว เข้ากับสังคม	บันทึกการสังเกต
1. การบอกความรู้สึกของตนเองด้วยวาจา และท่าทางให้เพื่อนและครูทราบ	
2. การทำตามข้อตกลงของหมู่คณะ	
3. การทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนและครู	
4. การรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนและครู	
5. การช่วยคิดร่วมกับเพื่อนและครู	
6. พฤติกรรมอื่น ๆ ที่สังเกตได้	

บัญชีรายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

1. ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจแบบจำลองแผนปฏิบัติการความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย

1.1 รองศาสตราจารย์วราภรณ์ รักวิจัย	ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายนิเทศ วิจัย
ฝึกสอน ฝึกงาน โรงเรียนสาธิต
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร (ฝ่ายประถม)
1.2 อาจารย์อารี เกษมรัติ	อาจารย์โรงเรียนอนุบาลสามเสน
ริมคลองประปาสามเสน เขตพญาไท
กรุงเทพมหานคร
1.3 อาจารย์กัญญา สุวรรณธาร	ผู้ช่วยครูใหญ่ ฝ่ายวิชาการ
โรงเรียนโยนออฟอาร์ค
เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

2. ผู้เชี่ยวชาญในการให้คำแนะนำระหว่างดำเนินกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะตามแกน แห่งการเรียนรู้ของไฮ/สโคป

ดร.วนาท รักสกุลไทย

ผู้อำนวยการฝ่ายอนุบาล
โรงเรียนเกษมพิทยา
955 สุขุมวิท 71 แขวงคลองตัน
เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ นางสาวพิมพ์พิภา คงรุ่งเรือง
 สถานที่อยู่ปัจจุบัน 165 ซอยกรุงเทพนนท์ 7 ตำบลบางเขน อำเภอเมือง
 จังหวัดนนทบุรี 11000 โทรศัพท์ 5251775
 สถานที่ทำงาน โรงเรียนวิทยาราชภัฏรณรงค์ ตำบลศรีสุข กิ่งอำเภอศรีณรงค์
 จังหวัดสุรินทร์ 32150 โทรศัพท์ (044) 509053

ประวัติการศึกษา

- พ.ศ. 2526 ประถมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนราชินีบน จังหวัดกรุงเทพมหานคร
 พ.ศ. 2532 มัธยมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนสตรีวิทยา จังหวัดกรุงเทพมหานคร
 พ.ศ. 2536 ครุศาสตรบัณฑิต (วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย) สถาบันราชภัฏสวนดุสิต
 พ.ศ. 2541 การศึกษามหาบัณฑิต (วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย)
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร